

qui antea uinci nō poterat ab īperatōribus romanis Lucullo & Sylla. Sylla fœlicior: q̄a ne p̄ Sylla hoc effe-
cit. q̄uis ipsū regno mutilasset. Pars mūdi. & p̄fecto hoc pōpeio contigit qd̄ nemini alii īperatōrū roma-
norū nā de tribus partibus orbis terrarū triūphauit de libya uictō: Domitio de europa pulsus e maritima re-
gione pyratis: postremo de asia: de uictis gētibus & nationibus paulo añ dictis. Quocunq; sub sole: siue in
lybia siue in europa: siue in asia. Arctos. i. septētrio: Ad phasidos undas: q̄a dū persequit̄ Mythridatē cœpit
populos oēs pontū: armeniā: cappadociā: paphlagoniā: Mediā: Colchidē. ubi est fluuius phasis: Cognitus
axis ægypto: p̄p̄ palestinā dixit: quæ est pars ægypti. Calida ægypto: q̄a in meridie est: iō calida: q̄a sub tor-
rida zona exposita. Atq; .s. est cognitus. Axis syene. i. p̄p̄ syenē ablatiue positus: nā græce locutus. sicut the-
be thebes. Nusq; flectente umbras: q̄a syene ciuitas in ægypto est ubi radii solis terrā perpēdiculariter adeo
feriunt ut nullū corpus umbrā faciat: q̄a quāto magis sol capiti nostro perpendiculariter iminet tanto bre-
uiorem facit umbrā. De quo Macrobius. Ciuitas autē syene q̄ prouinciæ thebaidos post superiorū mōtem
deserta principiū ē sub ipso æstiuo tropico constituta est: & eo die quo sol certā partē ingrediē cancri hora
dici sexta (qm̄ sol sup̄ ipsum tūc iuenit̄ uerticē ciuitatis) nulla illic potest ī cæteris de quolibet corpore um-
bra iactari: sed nec stilus hemispærii monstrantis horas quem. uocāt tunc de se pōt umbrā creare
& hoc est quod Luca. dicere uoluit: nec tñ plene ut habetur absoluit. dicendo. n. Atq; umbras nusq; flectēte
syne: rē quidē attigit sed turbauit uerū: non. n. nusq; flectit: sed uno tpe. Occasus: de septētrioe & oriente
dixit: nunc de occidente p̄p̄ hispania: ubi Sertoriū expugnauit. Mea iura: meā potestatem. Bethis: q̄ fluui-
us est hispaniæ a quo Bethica pars hispaniæ dicitur. Me domitus: nunc de oriente dicit. Arabs p̄p̄ arabiā
dicit: Iudeam: phœniciam & palestinam. Eniochi populi sunt iuxta colchon dicti quoniā rhecas & Amphi-
stratus Castoris & pollucis aurigæ cū laconibus ex exercitu Iasonis hanc habitauerunt regionem
enim aurigam significat. Strabo. Erepto uellere: nal colchorum nomē uulgam est propter aureum uelus
quod Iason cum argonautis rapuit.

Cappadoces mea signa timēt & d̄dita sacris
Incerti iudea dei. mollesq; sophone
Armenios cylicasq; feros taurosq; subegi
Quid socero bellum præter ciuile reliqui.
Verba ducis nullo partes clamore sequūt
Nec matura petūt p̄missæ classica pugna.

¶ SVLPI. Cappadoces: Cappadocia regio ē in asia
minori Armeniæ contermina sed diuisa euphrate. Iu-
dea: regio palestinæ est. Pli. supra Idumeam inquit
& Samariā. Iudea lōge lateq; funditur. Incerti dei:
ignoti & nomen non habentis & de quo uidetur pos-
se dubitari. Sic & Iuue. Nil p̄ter nubes & cœli num est
adorant. Quāq; re uera optime de deo uetustissimi
sensere iudei. Sophone: oppidum in armenia iuxta
Masium mon: est a pte septētrionali. Molles: uel ob
cœli clementiam uel quia Asiatici omnes molles lasci

uiq; sunt. Armenios: armenia duplex in asia ē inter Taurū & Caucasum: altera maior: altera uero minor & ī
ferior d̄r. Cilices: Cilicia regia iuxta Taurum & syriæ p̄xima: dicta a Cilice agenoris filio Cilices duplices
esse Strabo docet li. xii. Tauros populos Tauri mōtis q̄ ab īdico mari surgit: deinde inter ægyptū & p̄phi-
licū pelagus obiectus septentrioni dexto latere: leuo mediterraneæ plagæ occurrit: deniq; se rypheis iugis
annectit. sed p̄ gētium uarietate diuersa noīa accipit apud indos hiamos apud parthos p̄niphates d̄r: inde
Taurus: At ubi in excellentissimā sublimitatē confurgit Caucasus. Quod bellū reliq; ac si dicat nullū unde
possit gloriā reportare: nā hoc qd̄ gerit ē latrocinium sumi dedecoris. Verba ducis factō dicēdi fine: cum nō
clamarent præ cæsaris formidine milites: pōpeius a cōstituto itinere signa reuocauit & se brūdusiū cōtulit.
Classica matura: festinū cœtū tubarū quo iter dn̄ciare: supra. n. dixit: iāq; secuturo iussur? classica phœbo
¶ OMNIBO. Cappadoces: q̄a dū persequit̄ fugientē mithridatē oīa lustrauit loca pōpeius orientis: sed
primo ē Tygrannē uicit: q̄ cū pompeiū successisse Lucullo audiuisset: nā filius eius a patre Tygranne dese-
cerat: & pōpeiū in armeniā uocauerat tygrānes certior factus de humanitate pōpeii ipsum adire constituit
& cū equo uehere: a licitoribus pōpeii iussus est descendere: q̄ uidelicet nemo peregrines in castra romana
equo uectus uenire cōsueuerit: paruit tygrānes & gladiū eductū præbuit militibus: deinde cū ad cōspectū
pōpeii uenisset: & coronā ante pedes eius deponere uellet: pōpeius eū dextera porrecta in p̄ximā sedē idest
sinistrā apud se collocauit. Tunc pōpeius inq; q̄ tibi ablatae fuerint armeniae ptes. s. syria. Cilicia. Cappado-
cia: Gallatia: sophone: lucullo ascribendū est q̄ at̄ nūc usq; tenuisti: si nouem milia talenta p̄ reliquo solueris
oīa possidebis: delectatus ē his uerbis tygrānes: cū ēt pōpeii milites eū regem salutarent: p̄misit militi hemi-
nā. Centurioni uero heminas. x. Tribuno at̄ militū. x. talenta. hæc cum audiuisset filius eius ægre tulit: ad
cœnāq; uocatus uenire uoluit: q̄ diceret se nō egere pōpeio: & romanorū aliū inuenturū esse pōpeius tradi-
dit illū custodibus & ī triumphū a pōpeio cū cæteris captiuis ductus ē. Cappadoces mea si. te. q̄a: Cappado-
ciā ablatā regi tygrāni restituit. Cappadoces sunt populi in capite syriæ Taurū montem ab oriente oriēte
Cappadocia spectat: cui monti Isauria subiacet atq; cilicia: iō cū dixit Cappadoces: statim has puincias no-
minauit cū tanto monte. Incerti iudea dei: imo tū incertū deū colis insane poeta: sed iudei unū deū uerum
solumq; colebant. Incerti: q̄a deū unū ueq; colebant iudei: nec nomē imponebat: iō deos incertos colere di-
cebant. se uero deos certos collere dicebant ueteres: quia illis noīa imponebant. Iudea dedita sacris: iudeā
ut ante dictum subegit pompeius: & templū ad id tps̄ uiolatum spoliāuit. Aristobolūq; regē iudeæ cœpit:
& capti uū secū duxit. Sopone: populi gallatiæ finitimi sunt. Molles: dixit p̄p̄ benignitatē aeris: sic inferius.
Emollit gentes clementia cœli. Cilicas: p̄pter pyratas dixit: taurosq; qui iuxta taurum montem habitabāt

nam taurū montē cappadocia ab oriēte spectat cui subiecta est Isauria & Cilicia. Quod socero bel. qd de
 niq; reliqui caesari pter civile bellū. q. d. nihil. oia. n. belli confeci in toto orbe terrarū. Socero: caesari. Ver
 ba ducis: hanc ubi dixit pōpeius nulla sub clamoratione pbata sunt: ut taciturnitas: pōpeio suspecta fuerit: iō
 non est ausus cōtra caesare ducere exercitū timentē: sed satius eē existimauit in locū tutū recipere. s. brūdusi
 um: Nullo clamore: nō est succlamatū a militibus: ut solet fieri cū orationē ducis cōprobant. Matura classi
 ca. i. signa propere data. Promissae pugnae: quia promiserat si aiūs ita fuisset pompe. militibus se signū da
 turum: ut castra mouerent: & caesare qui italiā populabat uniuerso exercitu petere. Matura: oportuna.

¶ SVLPI. Sensit & ipse: aduertit se quoq; timere.

Discrimina: pericula. Signa. aqilas. Agmē: exercitum
 suum. Pulsus: uictus & ciectus a fortiori ex armentis.

Explorat: tentat & experit. Aduersis: occurrentibus.

In pastus. in pascua. Recepta ceruice: resumptis uiri

bus ceruicis. Tori: pulpae masculi & desitas qdam car

nis in collo & cruribus: & et in brachiis hominum: in

qua quidē inesse dicunt uires. Virg. Luxuriatq; toris

aiosum pectus. Saltus pascua. Agmina reddita: ar

menta q̄ recepit: nā uictorē sequunt. Apula: Apulia

regio italiāe hadriaco mari pxima iter Dauniā & cala

briā. Brūdusii: Brūdusiū melapiorū lingua ut Stra

bo docet: sonat cerui caput. Est aut calabriāe oppidum

Vrbs ē: Brūdusiū chretenses q̄ e gnoso cū theseo di

scesserunt habitauisse: memoriae pditum est postea ali

ose sicilia cū iapige digressos: nā utroq; modo fama

est: cū una pmanere nollēt in boetia discessisse. Idem

est auctor. Dicteis: chretēsis. Dictae enim i chreta

mons est qui & dicteus dicit. Strabo tradit. Cecro

piā: athenienses. Theseus. n. athenis in chretā ad mi

notaurū sorte delectus uel spēte se cōtulit. nota est fa

bula apud plutharcū & Diodorum. Eam in principio

ti aeneidos Virg. strinxit. Mentitis uictū thesea. iusse

rat aegēus discedenti filio ut si uinceret minotaurum

uela quae nigra erant mutaret in alba: sin in minus: ni

gra referent. Sed illis oblitis mutare: cū aegēus nigra uel a redeuntū cōspexisset se p̄cipitauit in mare quod

postea aegēū ē appellatū. Mētītis: falsum de theseo indicātibus. Hanc linguā: terrā tenuē exporrectā in lin

guae formā. Cogentis in arcū: cōstringentis se inflexū in cuius uno extremo calabria i medio Tarēt i altero

magna gracia & brutii sunt: nec nos lateat portū quē poeta describit Virg. in. i. aenei. effinxisse his uersib

Est in successu longo locus insula portū Efficit & c. q̄q; & hispaniā chartaginis portus huic similis est.

¶ OMNIBO. Sensit & ipse metū magnus. i. pōpeius: q̄a tacitos milites uidit coepit: & ipse metuere. Pla

cuit: pōpeio. Referrī: retroferri: iā. n. milites pcedere ceperant. Mittere: exponer. iam uictū fama: q̄a anteq̄

caesare uideret: iā ferme uictū metu uidebat. Pulsus ut armentis: incertus inquit & pudibundus agmē auer

tit pōpeius nō aliter q̄ taurus alterius tauri metu deterritus & uictus solitudinē petit ubi se tantisper exerce

at: & resumptis uiribus aduersariū repetat. Tradidit. s. caesari. Armētis: deest ab. Syluarū secreta solitudi

nes. Vacuos: armētis. Exul: a pascuis suis depulsus quasi extra ppriū solum sit. Explorat. i. exercet tentat.

Impastus: q̄a quasi dedignat carpere gramen: donec uires suas p̄lexerit: ut se non parē mō sed superiorē esse

existimet aduersariis. Recepta ceruice. i. recepta fortitudine. Excussi q̄a cū caput executur colla quatiūt &

palearia. Mox reddita uictor: q̄a q̄ antea uictus amiserat: nunc rediit uictor. Inuito nolēte pastore. Quosli

bet in saltus: quocūq; uoluerit ipse. Trahit agmina. i. armēta. Comitātibus tauris. s. ipsum quasi triūphan

tē & uictorē. Mox: fa pugna. Vrbs est dictae: nūc describit sitū brūdusii: & est. i. ueri loci descri

ptio est ficta: qualis apud Virg. Est in secessu lōgo locus. Hanc urbs brūdusii a chretensibus cōdi

ta fuit: ab his qui uecti sunt naue thesei: postq̄ deuicto minotauro athenas uictor rediit: nec meminuit muta

re uela. sicut aegēus pater mādauerat. Fabula hoc hēt Androgeus erat Minois regis filius nobilissim⁹ athle

ta. qui cū iuuenes atheniēsiū uirtute superaret inuidiā cōtraxit: hunc igiē equales in terrā editissimā subdu

ctū i mare p̄cipitauerunt: minos rex cū frustra filiū repeteret bellū atheniēsisibus intulit: qui cū obsidionē am

plius tollerare n̄ possent in deditōne uenerūt: hac lege: ut quotānis septē uiros septēq; foeminas Mino tau

ro deuorādos mitterēt. prio mittebant plābei: multitudo cū gētē suā pdi uideret scā seditōne i urbe diutius

hoc passi nō sunt. & ita coactus ē aegēus rex atheniēsiū. forte nobiles eos coepit educer q̄ mitterent. Acci

dit igiē ut fors caderet i theseū cui p̄ficisēt i cretā p̄ mādauit ut si uictor occiso mīotauro r̄diret uela ex ni

gris i alba mutaret. These⁹ igiē occiso mīotauro ope Ariadnae filie mīois cū eā phedraq; sororē abduceret

p̄nimia festiatōne oblit⁹ ē uel a mutari p̄ aegēus cū filiū expectaret locū eminētē cōscēdit. nauē redeūtē uidit

uelis nigris. & existimās filiū suū a minotauro deuoratū cū sup̄stes post illū eē nollet. se p̄cipitē dedit i mare

& de suo noīe mare aegēū appellatū est dicit ergo chretenses qui uecti sunt naue thesei. hanc urbē condidisse

Sensit & ipse metū magn⁹ placuitq; referri

Signa: nec i tāta discrimia mittere pugnae

Iam uictum fama nō nisi caesaris agmen.

Pulsus ut armentis primo certamine taur⁹

Syluarum secreta petit. uacuosq; p̄ r̄os

Exul in aduersis explorat cornua truncis

Nec redit i pastus. nisi quū ceruice recepta

Exclusi placuere tori. mox reddita uictor

Quoslibet i salt⁹ comitātib⁹ agmīa tauris

Inuito pastore trahit sic uiribus impar

Tradidit hesperia. pfugusq; p̄ apula rura

Brundusii tutas cōscēdit magnus in arces

Vrbs est dicteis olim possessa colonis

Quos pfugos chreta uexer̄ p̄ aquora pup

Cecropiā uictū mentitis thesea uelis (pes

Hanc latus angustū iam se cogentis i arcū

Hesperia. tenuem p̄ducit i aquora lingua.

Velis mētītis: q̄a uelis nigris rediit Theseus uictor: & mētītē sunt uictū eē. Hinc latus italia a circio ī euriū extēdit. i. a uēto q̄a collateralis occiduo ē: habēs ab aphrico mare tyrrenū: ab oriēte loniū: a borea adriaticū sinū ubi ēt in angustū cōtrahit: ibi sita ē ciuitas Brundusii ī linguā modū q̄a ī oxigonū .i. ī acutū angulū extendit Italia: ubi aedificatū fuit brundusii lingua mesapiorū significat caput cerui: Strabo. Linguā tenuē q̄a in modū tenuis linguā subit adriaticū: lingua significat p̄montoriū Ouidi. Tribus hęc excurrit ī æquora linguis. Producit: porrigit. Cogentis se in arctum: q̄a italia desinit in oxigonū .i. in acutum angulum.

Hadriacas. flexis claudit q̄ cornib⁹ undas.
Nec tñ hoc arctis imissum faucib⁹ æquor
Port⁹ erat si uō uolentos insula cohors
Exciperet saxis. lapsasq; refunderet undas
Hinc illinc montes scopulosæ rupis aperto
Opposuit natura mari. flatusq; remouit
Vt tremulo starent contentæ fune carinæ.
Hinc late patet omne fretū. seu uela ferant
In portus corcyra tuos. seu leua petatur
Illyris. ionias uergēs ue epidaurus in ūdas.
Hinc fuga nautarū. quū totas hadria uires
Mouit. & in nubes abiere ceraunia cūq;
Spumoso calaber perfundit æquore sason.
Ergo ubi nulla fides reb⁹ post terga relictis
Nec licet ad duos martē cōuētere iberos
Cū mediæ iaceāt immensis tractibus alpes.
Tunc sobole etanta natū cui firmior ætas
Affatur. mundi iubeo tentare recessus.
Euphratē nilumq; moue. quo nominis usq;
Nostrī fama uenit. quas ē uulgata p̄ urbes
Post me roma ducē sparfos: p̄ rura colonos
Redde mari cilicas. pharios hīc ocute reges

fluit aut in mare rubrum. Cylicas: pyratas: Quas est uulga. p̄ ur. oēs populos ad quos puenit nomen romanū postq̄ ego sui imperator. Pharios: ægyptios. Pharus insula est in nilo coniuncta Alexandriae ponte in qua turris altissima unde nocturnū ignē nautæ prospicere soliti & pericula uitant: & in portus se dirigunt.

COMNIBO. Quæ lingua. Claudit undas. i. facit portū. Cornibus flexis: dicit ex hac lingua oriri duo cornua: q̄bus mare coerces: ut sit nauibus tutissimus portus & simul alludit ad deriuationē brūdusii. Nec tñ & q̄q̄ inqt̄ lingua q̄ mare coerces portū faciat: tñ nisi rupes altissimæ insulæ ubi oppositus ē portus uētos p̄ hiberēt nō sic tutus eēt nauibus portus. ergo saxa defendūt locū a uētis: ut sit statio fida catinis. Tñ subaudit q̄q̄ lingua obductis cornibus claudit mare. Faucibus. f. linguæ illius. Saxis: rupib⁹ altis. Lapsas undas: fatigatas: q̄a frangunt unde cū sæpe scopulū pcutiūt: sicut Virg. Inq; sinus scindit se se unda reductos. Hinc illinc: utrinq; rupes altius isurgūt: ut mare ab utroq; laterē coherceāt. Hinc illinc: a dextera & a sinistra Apto ma. q̄a mare ante aptū erat. Flatus remouit: his scopulis altioribus remouit isula uentos: ut ī portu naues retineri possint et sine anchora. Tremulo: tremēti: q̄a nō opus ē anchora. Hinc late: nūc dicit portū cōmodissimū nautis: q̄ ī diuersas Asiæ ptes dirigit nauigationē. Fretū: adriaticū. Corcyra: insula lonii maris q̄ alio noīe melæna dī. Illyris læua. a pte sinistra illyricū mare. Epidaurus: ciuitas græciæ ut refert Strabo eā cares Aristotele teste occuparūt: nec hęc urbs dī nūc dyrrachiū ut affirmant nōnulli: nā dyrrachum ut idē inqt̄ Strabo: alio noīe dī epidamū. Huc fuga: fuga nautarū excitat ad hūc portū si qñ uiderint in mari tēpe statē. Adria: adriaticū mare. Mouit ui. i. uentis agitata naues cōcutit. In nubes abi. ce. q̄a tantæ nubes sunt cumulatae q̄ cacumina cerauniorū tegāt. Ceraunia sunt mōtes epyri sic appellati a crebro fulminū iactu: nā

fulmē significat. Sason. sason ut refert Strabo insula iterualli: q̄ iter epyrū & brundusii iteriacet: media sita ē ea pp̄ q̄ rectū nauigādo tenere cursum nequeūt: a sasonē ad hydruntē leuorsū iter faciunt. Calabet dixit ad dīam alterius q̄ mōs ē germaniæ nō Sason ia ps germaniæ. Ergo u. redit ad historiā cū se brundusium recepisset pōpeius uidēs spē nullā repositā eē ī italia: q̄ iā oēm eā cæsar occupaturus esset nec transire posset ī hispaniā. q̄a oppositæ erāt alpes statuit mittere in Asiam filiū natu grandiore. Gn. pompeium & cōsules qui gentes & nationes orientales omnes ad bellum contra Cæsarem concitarent: quos aliquando

SVLPI. Claudit: cōplectit. Cornibus rupibus exporrectis ī formā cornuum ceruinorum q̄bus similimæ sunt: & urbs ipsa caput imitat. Nec tñ: flexus hic mōtium portum nō faciebat nisi eēt opposita insula. Coros uentos ab occasu solstitiali flantes. Refunderet: remitteret fluct⁹ quib⁹ feritur. Lapsas: discurrentes. Flat⁹: uentos. Contentæ fune: q̄ nō idigerent anchoris & tutæ essent. Late pater: apta est in oēm partē nauigatio. Corcyra: q̄ insula est in Ionio pheacum patria alcynoi regnū olim scherea dicta. Illyris: europa regio q̄ terminat italia germania macedonia thracia epyro & mari hadriatico. Epidānos: oppidum epyro quod ppter inauspicatum nomen ut Pli. inquit romanī dyrrachiū appellauere. Quum totas hadria uires: qñ in hadriaco tēpestas exorit. Huc. ī totū brundusii: Ceraunia: mōtes epyri a crebris fulminib⁹ dicti

enim fulmē interpretat. Abiere ī nubes: pleni sunt nubibus & nō uident. Sason: insula cōtra calabriā q̄ ut Strabo ait ipsius interualli qd̄ inter epyrū & brūdusii iteriacet media sita ē p̄pterea q̄ rectū nauigādo tenere cursum nequeūt: a Sasonē ad hydruntē leuorsū iter faciūt. Rebus relictis italiæ. Nec licet: nō enī habebat classē paratā: & cæsar facile poterat hispaniā occupare. Conuētere martē methonymia. Iberos: hispanos q̄ longo spacio distabant alpibus interiectis. Tñ sobole ex tāta: ex nobilibus pstantibus filiis. Gn. pōpeiiū maiore natu est allocutus ut undiq; conuocaret auxilia. Recessus: remota loca. Euphratē: accolas eius. Euphrates in armenia iuxta fontem tygridis oritur Babylonemq; in duas diuidens partes Mesopotamiam irrigat more nili: & inde euphrates nuncupatur: quoniā euphrata fertilitas accolarum lingua dī af

deuicerat: & suo beneficio & libertate deuictos habebat. Relictis. r. f. italis q̄a iā oē latiū occupauerat cæsar
Iberos q̄a claudī hispania alpibus. Natū. Gn. Pōpeiū. Sobole: stirpe pōpei. Iubeo: uerba pōpei ad filiū.
Gn. pōpeiū. Recessu si. i. loca extrema mūdi. Euphratē: q̄a ut ante dictū: dū pōpeius prosequit̄ fugiētē Mi
thridatē ad ægyptū usq; gētes oēs domuerat. Euphratē: flumīa p̄ icolis posuit. Nostri. f. u. q̄a post q̄ dux
romanorū sui nomē romanū puenit ad extrema usq; terrarū loca. añ ppl's roman' gētibus illis icognit' fue
rat. Roma: fama & nomē romanū. Cilicas: pyratas quos aliqñ expuli. Pharios: reges ægypti ptolemeū.

¶ SVLPI. Tygrānē: regē maioris armenia: de quo
sic Valerius: Vbi de humanitate atq; clementia regē
armēia: tygrānē q̄ & p se magna cū po. ro. bella gesse
rat & ifestissimū urbi nostræ mythridatem ponto pol
sum uiribus suis p̄texerat i cōspectu suo diutius iacē
supplicem passus non est: sed benignis uerbis recrea
tū. diadema qđ abiecerat capiti reponē iussit. certisq;
rebus ip̄eratis in pristinum fortunæ habitum restituit
æque pulchrū esse iudicans & reges uincere & facere.
Meum de quo sum benemeritus. Pharnacis: pharnax
mythridatis filius cum a patre bello mythridatico de
fecisset mortis illi cām p̄buit. Vtraq;: maiori & mino
ri. Ponti: maris euxini quod a meotide palude inci
pit: terminaturq; hellepōto supra ipsam autē multæ
& diuersæ habitāt nationes. Rhipheas manus: multi
tudines icolarū rhipheorū mōtiū: Sunt at rhiphei in scy
thia a p̄petuo uētorū flatu denoiati: nā idem
est qđ flo. hæc regio assidua obsessa niuibus uices tē
porum non nouit: sed est in nubem æternæ caliginis
mersa ut Solinus ait. Rhiphei in arcadia sunt quibus ad
differentiā subtrahit̄ aspiratio. Palus meotica. Meo
tis palus i scythia nō p̄funda nā n̄ c̄ altior:

pedibus habet in habitu septingenta milia passuū. Eā
Tanais rhipheis mōtibz fluēs igredit̄ & exit in pōtū
adeoq; durat̄ gelu: ut uehicular sup eā accolæ ducant.
Triūphi populi de quibus triūphauimus militent no
biscum. Per ortus: p̄ oriētē. Et uos q̄ latio. Consules
adhortat̄ ut i Epirū se cōferat̄ ad græcos & macedo
nes sollicitandos. In epirū: Epirus in eupopa regio
olim dicta mollossia. Sunt tamen qui chaoniam &
Mollossiam epiri partem esse dicant. Signatis fastos
idest quorum nomina in fastis notantur. Tempora
n. & anni a consulum nominibus signabant̄. Fasti sunt
libri qui totius anni continent descriptionem. Boreas: uentus septentrionalis sonorus. Macedonum: Mace
donia a macedone osyridis filio dicta est ut docet Diodorus. Eam ab oriente thracius limes p̄cingit. Meri
diana thessali & epirotæ tenent ab occidente dardani sunt & illyrici: a septētrione Peonia & paphlagonia.

Dat̄ tps̄ paci: non est certandi cōmoditas. Gerunt iussa: obtemperat. At nunq̄: Cæsar his quæ hæcenus
egerat nō contentus: e Corphinio se brūdusium contulit: pompeiumq; illic frustra obsessum capere statuit.
Ne quid fa. mutare liceret: ne quid aduersi accideret: & hostes firmiora sibi auxilia compararent. Assequit̄:
ualde sequit̄. Premit uestigia: urget p̄ pompeiū. Maxima merces: nā qui roma potitur: uidetur totius mundi
imperium obtinere. Oppressæ: occupatæ. Præcep̄s: subitus expeditus & diligens. Quum quid superesset:
finem enim rerum prospiciebat & exoptabat. Instat atrox: cum atrocitate perseuerat.

¶ OMNIBO. Tygrānēq; m. q̄a cū Tygrānes mythridatē dimississet: q̄ nullius sibi auxiliū spes foret fili'
tygrānis a patre defecerat: & i armenia Pōpeiū uocauerat cū quo p̄grediens multas urbes pōpeius capiebat
certior factus tygrānes de humanitate pōpei ad eū uenire cōstituit. & cū in illius cōspectū uenisset: coronā
a capite dēptā ad pedes pōpei deponere uoluit: sed eū pōpeius p̄uenit: illūq; correptū dextera i p̄ximam se
dē collocauit: deinde ip̄m regem cū uniuerso exercitu appellauit. Tygrānē meū igit̄ quē uictū in regnū re
stitui. Nec pharnacis: pharnax filius mythridatis fuit: q̄ patrē & ipse p̄didit p̄ pōpeiū: & pater monitus se a
filio p̄di: sumpto ueneno qđ secū gestabat: ne triūphū pōpe. duceret se occidit. Vtraq; armenia: maiore &
minore. Nec subaudi relinqua superioribus: non relinqua quin ad bella concites. Armenia: cuius regē my
thridatē uici. Pōti. i. maris qđ nūc mare magnū appellat̄. Rhipheasq; manus. i. scythicas: nā de rhipheis mō
tibus nascit̄ tanais: ad quē usq; p̄sequens mythridatē pōpeius gentes oēs Bosphoro & meotidi uicinas de
bellauit. Aequore denso. i. planitiæ cōgelata & glatiē meotidis palludis dicit: quæ adeo duro & congelato
erat tergo: ut plaustra sustineret. Sed qđ pla. mo. quod opus ē inqt̄ ut singula loca cōmemorē ubi gentes
habitant meo bello domitæ. Per totos ortus: p̄ totū oriente. Oēs rede. in ca. tri. omnes populi de q̄bus triū
phau in castra redeant. Et uos: qui latio nūc pom. consules in græciam mittit atq; macedoniam: ut ubicun

Tygrānēq; meū: nec farnacis arma reliq̄s
Admoneo: nec tu populos utraq; uagātes
Armenia: pontiq; feras per littora gentes.
Rhipheasq; manus. & q̄s tenet æquor̄ dēso
Pigra palus scythici patiēs meotica plaustrū
Sed qđ plura moror totos mea nate p̄ ort'
Bella feres. totoq; urbes agitabis in orbe
Perdomitas. oēs redeāt in castra triumphū.
Et uos qui latios signatis nomine fastos
Primus in epirū boreas agat. inde per arua
Graiorū macedūq; nouas acquirite uires.
Dum paci dat̄ tps̄ hyems. sic fatur: & oēs
Iussa gerūt. soluūtq; cauas a littor̄ puppes.
At nunq̄ patiens pacis longæq; quietis
Armorū. ne quid fatis mutare liceret
Assequit̄. generiq; præmit uestigia cæsar.
Sufficerent aliis tot primo mœnia cursu
Raptat tot opp̄ssæ depulsis hostibus arces
Ipsa caput mundi bellorū maxima merces
Roma capi facilis. sed cæsar in oia præcep̄s
Nil actū credēs quū quid superesset agendū
Instat atrox. & adhuc quīs possederit oēm

q̄ nomē suū cognitū eēt inde gentes oēs ad bellū excitent. Signatis fa. libros magistratum nomina conti-
 nebatur. Agat uos boreas. quia ut supra dixi habet a borea. i. a septentrione adriaticū sinū: ubi sit? ē epidau-
 r? oppidū q̄ antea uocabat̄ epitauro uide Stra. Prim? p̄ primū: unde superi? ita declarauit poeta portū hūc
 brundusii aptū in græciā nauigantib? in epirū & in indiā. Inde ab epiro: quæ est finitima macedoniæ. Ma-
 cedū: p̄ macedonū ut papinianus. Nec macedū gens dura placet. Dat tē. hy. i. dū tps hyemis bellū differt.
 Oēs: filius & consules. At nunquā: nunc redit ad Cæ. oñdens illū ingenio premp̄to & impigro & celeritate
 conficiendi gaudere. nec. n. unq̄ fatiffecisse uidebat̄: ubi aliquid superesset agendū. Pacis q̄ nō poterat pacē
 intermittere: sed bella bellis continuare gaudebat. Ne quid satis: ne interea dū morā facit fata. i. fortuna: q̄
 secundā habebat in aduersam mutaret̄. Sufficerent aliis: oñdit quātū differat Cæ. ab aliis Cæteri. n. sibi ipsis
 grande facinus fecisse uiderent̄: si omnē italiā uiribus occupassent. At uero Cæ. nihil fecisse uidebat̄: cū nō
 dū tota italia pō. pulsus eēt & exercitū in angustiis italiæ teneret: cūq; adhuc pars italiæ esset cū pō. f. brun-
 dusiū. q̄ est in fine italiæ. Cursum: priō impetu. Ipsa caput: & ro. sufficeret aliis: sed relicta ro. quæ est caput
 mundi persequit̄ pō. Bellorū ma. mar. q̄. n. maius præmium esse poterat de quo inter se certantes bellabant
 q̄ ro. Roma ca. fa. quia cum destituta esset a senatu populoq; ro. qui oēs secuti sunt pō. haud difficulter capi
 poterat: aliis esset satis hoc fecisse: sed alia ratione bellum gerebat Cæsar.

Italiā: extremo sedeat quod littore magn⁹
 Cōem tñ esse dolet. nec rursus aperto
 Vult hostes errare freto sed molib⁹ undas
 Obstruit. & latū deiectis rupibus æquor
 Cedit ī imensum cassus labor. oīa pontus.
 Haurit saxa uorax mōtesq; imiscet harenis
 Ut maris ægei medias si cæsus inundas
 Depellat̄ eryx: nullæ tñ æquore rupes
 Emineant. uel si conuulso uertice gaurus
 Decidat in fundū penitus stagnātis auerni
 Ergo ubi nlla uado tēuit sua pōdera moles
 Tūc placuit cæsis innectere uicula syluis.
 Roboraq; immensis late religat̄ cathenis.
 Tales fama canit: tūidū sup æquora xerxē

CSVLPI. Cōmunē: cōmuniter possessam. Rursus
 nam pauloante consules libere & secure dirrachium na-
 uigauerant. Aperto: libero hostibus. Sed molibus un-
 das: brundusium Cæ. ueniens cum accepisset consules
 magna cum exercitus parte. se dyrrachium contulisse
 pō. q̄ brundusii cum decem cohortibus remansisse: ue-
 ritus ne italiā dimittendum pō. nō existimare exitus
 administrationesq; brundusii portu impedire instituit
 quorū operū ut scribit Cæ. hæc erat ratio. Quæ fauces
 erant angustissime portus molē atq; aggerem ab utra-
 q; parte littoris faciebat. q̄ his locis erat mare uadosū.
 longius progressus cum aggere altiori aqua contineri
 non posset rates duplices quoquo uersis pedibus: trigē-
 ta e regione molis collocabat. has quaternis anchoris
 ex quattuor. angulis distinebat ne fluctibus mouerent̄
 rates iungebat: has terra atq; aggere contegebat ne
 aditus atq; incursus ad defendendum impediretur. a
 frōte atq; ab utroq; latere ac pluteis protegebat ī quar-
 ta quaq; earum turres binorum tabulatorum excitabat
 quo cōmodius ab impetu nauium incendiisq; defende-
 ret. Molibus ingentibus saxis & aggere. Obstruit: clau-

dere conatur. Deiectis: excisis ex insula & rupib⁹ port⁹. Cedit in imen. cassus la. hypallage labor imēsus ca-
 dit in cassum. Vorax. irre plebis. Arenis: arenosæ pfunditati. Ut ma. ægei: non aliter inquit quā si erix mōs
 ī ægeū precipiteē. aut gaurus in auernū. & nō appareant. Aegei. ægeū mare uel ab ægeo patre thesei q̄ seipsū
 præcipitauit. uel a scopulo capræ simili denotatū p̄p̄. n. capra est. Erix: mons in sicilia in quo tēplū est uene-
 ris erycinæ & sepulchrū erycis filii quē hercules cū eo certans cestib⁹ iteremit. Gaurus. mons ī capania mas-
 sico & furētō p̄pinquus: Auerni: q̄ lac⁹ est in sinu baiano dict⁹ quasi .i. sine auib⁹. Penit⁹ sta. pfundissi-
 mi. Ergo ubi: cū saxorū aggerib⁹ nihil pficeret Cæ. ratib⁹ exit⁹ occupare cōstituit. Tenuit sua pō. firmavit
 se. Vado: nō pfundo nimis sed p̄cipiti. Inuectere uincula rates ex arboribus & trabibus facere. Tales fama
 canit: sic & Xerxē inqt fecisse ferunt quū ex asia in europā cōtra græcos traduxit exercitū. Xerxē: xerxes da-
 rii regis psarū ex athossa filia cyri genit⁹ patri succussit in regno bellūq; græciæ inferens in mare helleston-
 thiaco ab abydo urbe asiæ usq; in sexto urbē europæ pontē connexit & pedibus traiecit exercitū.

COMNIBO. Extremo littore. i. angustiis adriatici maris: uidelicet brundusii. ideo examiabat sibi cū pō.
 cōem italiā q̄ pati non poterat. Rursus: sicut ante fecerat. Errare. f. tentat excludere a mari pō. ne brūduisio
 exire possit. Apto libero mari. Molib⁹. i. munitionibus prabat munire brundusii: instituit & muros rescinde-
 re & circundare munitionibus ut obsidione oppressus pō. deditiōne uenire cogere: sed obtinere n̄ potuit
 q̄ uolebat. Molibus: ingētib⁹ ædificiis. Rupib⁹: saxis ingētib⁹ quasi fundamētū opis cōstruēs. Cedit ī mē.
 cas. la. manifesta hypallage p̄ imēsus labor cedit in icassum. i. frustra: nā n̄ obtinuit q̄ optabat Oīa pō. hau. sa.
 uo. q̄ tātæ pfūdītatis erat ut oīa saxa quātacūq; foret obrueret. Vorax. i. pfūdū mare. Et mōtes. i. saxa tanq̄
 mōtes. Ut mare quēadmodū inqt sit magni mōtes ionii ægeiq; maris obruerent̄: tñ eminere n̄ possent. Emi-
 neāt: p̄ eminerēt. i. extaret. Erix mōs siciliæ in quo Veneris tēplū locatū ē: teste Stra. q̄ singulari ueneratio-
 ne colitur: sed hæc tēpestate desolatū ē: & ro. añ portā collinam deæ huius ædificium. q̄ ueneris erycinæ
 tēplum dict̄ itant. cui cum æde sacra insignis adiacet porticus. Gaurus mons: campaniæ. Cōuulso. abrupto
 Stagnātis a. auernus lacus est qua descensus ad inferos dī: haud procul a cunis. Rumor erat indigenarū ut re-
 fert Stra. superuolātes naues. quas teter exhalans odor ex aiasset in ipsas aquas deciderē. iō hanc ptē plutōi
 dicatā opinant̄. Ergo u. postq̄ nō uoluit moles ī mare iacerē ut pō. brūduisii icluderet statuit deinde circūda-

re uallo. Tenuit firmare potuit. Vado: profundo. Cæsis syluis: hoc est uallo munire brundusium cepit. Late, spaciose ut ponte constructo adiret moeni a brundusii. Tales fa. p similitudine ondit quo mare obstruere uoluerit Cæ. ne nauigari posset a pō. quemadmodum inquit Xerxes: cum in græciam traiecit innumerum exercitum: ut quæcumque iret fluuios desicaret. Vñ est illud iuue. Creditur olim uelificatus athos: ite apotaque flumina mea do prædente. Athos mons est macedoniæ. altitudinis admirandæ mari ægeo supereminens. Xerxes cum bellum ætheniensibus inferret factum ponte per helespontum ex asia exercitum traiecit in europam: deinde hunc montem athos de fossam: partim insulam fecit partim montem reliquit & per medium montem nauigabile iter fecit per mille & quingentos passus dicit ergo quemadmodum mare hellespontem traiecit & athos montem nauigabilem fecit ita et conatus est nunc facere Cæ. ut pō. clauderet & brundusii obsideret. Tumidum: superbum quia minatus est compedes Neptuno iuue. ipsum compedibus qui uinxerat enosigeum. Aequora. s. helesponti.

¶ SVLPI. Incessit: ambulauit. Helesponti rapidi id mare strictum & uelox helespontus appellabatur: quia a. Tenendo in pontidem usque uergit sic dictus ab helle sorore phryxi illic submersa: fertur autem esse stadiorum septem. Non eurus zephyrumque non metuens uentorum tempestatem. Quum uela ratesque in medium differret athos: cum motum athos magna ex parte nauigabilem fecisset. athos seu athos mons est inter macedoniam & thraciam & altitudinis admirandæ a classibus Xerxis nauigatus nam mille & quingentis passibus abscissus est. & pons substrimone fluuii relictus adeo subcauus & flumen cursum super pontem conficeret & sub ponte mare inundaret. Ora. psu. hostia & exitus portus brundusii. Arctant casu nemorum: striguntur. trabibus. Surgit: auget. Tellure noua erant. n. trabes terra constructa: Compessa: occupata & colligata. Ut referet pelagus ut apiat mare & obices soluat. nam contra munitiones Cæ. hæc pō. Naues magnas onerarias quas in portu brundusino dephederat adornabat: ibi turres cum ternis tabulatis erigebat. easque tormetis & omni genere tellorum completas ad opera Cæ. appellabat ut rates prumpet atque opera disturbarer: sic quotidie utrinque eminus fundis sagittis reliquisque telis pugnabant atque hæc ita Cæ. administrabat ut conditiones pacis dimittendas non existimaret. Spargat bellum: dissipet bellicas machinas. Plena noto: plenus uento uelis. Tensis rudentibus: extensis funibus ut maiori cum impetu irent. Rates: naues onerariæ quæ pro parte sunt trabes simul connectæ. Actæ: impulsæ. Per claustra maris. per mare clusum in portum ipsum. Discussere solo. remouerunt e suo firmamento. Est. n. solum quicquid aliquid sustinet ut terra aequum cælum. hinc illud. Astra tenent cæleste solum. Fastigia mo. summitates aggeris & turrium. Carinis pō. exituris. Balista: tormeti generum quo hastæ maiores emittuntur dictum a quo est iaceo quoniam per instrumentum quassante muros saxo accipit. Qui. quæ graue balistæ moenia pulset onus. & in hanc significationem. Victu: accipit. Torta la. n. emissa sed intenta & curuata. luculata s. fustes ardentes & scissas. Ut tē. tā. interea noue nauibus & consulis dyrrachio remissis pō. discessum parauit obstructis tamen prius portis & uicis: plateisque ciuitatis: factisque fossis in uicibus in quibus stipites acutos prescrixerat & eas cratibus & terra aquauerat quo facilius Cæ. impetum remoraret. idē cum silentio iussit milites naues conscendere. Furtiua: clandestina. Exagitet: reperiatur & audiat. Neu. b. di. ho. ne uigilum permutatōes signo buccina fierent ut moris est: nam eternis in ternas horas alii euocant. Buccina. lit. Neu. tu. neu signum perfectiōis tuba daret. Iā ce. ul. uir. duplicis descriptio temporis. nam & tempus anni aurora designat & æquinoctium autumnale. quod est circiter octauo calendas octobres. tūc. n. sol est in libra quæ uirgo præcedit. Ultima uir. ultima pars uirginis. Chelæ. brachia scorpii quæ libræ efficiuntur. Laturas phœbum. in quibus erat sol oriturus. Non mouit uoces: solent. n. nauis in anchorarum euulsione clamare.

¶ OMNIBO. Pontibus: ut maria quoque pontibus iungeret. Admouit: adiunxit. Europamque. 2. seq. ephexegesis est nam sestus est op. in europa: abidos in asia. Vela. ra. q. i. uela ratiū endiadis sicut. Vir. Molemque & montes. i. molem montium. In. m. d. a. i. per medium montem nauigaret. Ora. i. hostia maris. Arctantur. s. a Cæ. Casu. n. i. cadentibus ardentibus incisus. Aggere. quia aggerem uallo addidit. Tremunt. s. a. t. quia fundamentum erat instabile. ideo turres que eminebant instabiles errant pō. Cæ. obsidere parabat pō. in meibus brundusii quod cum uideret pō. indigno animo ferens querebat quæ ratione posset erumpere nec prius distitit quam ruptis molibus sequenti nocte cum omni exercitu egressus est. Ora. p. i. hostia maris. Compessa. obstructa. Tellure: aggerem. Angit cruciat animum curis: quia pati non posset se inclusum esse. Spargat bel. uidelicet classe sua. Sæpe: ut id faceret flante uento & plenis uelis rostra in moles illas collidebat. ut rumperet aggerem Cæ. & statim tormetis fracta mole iter apertum ut exire posset. Noto plene ra. i. uela ratiū plena uentis. Tensis ru. quia spirante uen-

Constructisse uias: multum quum potibus ausus
Europamque asiae sestonque admouit abydo
Incessitque fretum rapidi super hellesponti
Non eurus zephyrumque times: cum uela ratesque
In medium differret athos sic ora profundum
Arctant casu nemorum tunc aggere mæsto
Surgit oplogaque tremum super aquora tres
Pompeius tellure noua compressa profundum
Ora uidens: curis animum mordacibus angit:
Ut referet pelagus spargatque per aquora bellum.
Sæpe noto plena tensisque rudentibus actæ
Ipsa maris per claustra rates fastigia molis
Discussere solo. spaciumque dedere carinis.
Tortaque per tenebras ualidis balista lacertis
Multifidas iaculata faces. ut tempora tandem
Furtiua placuere fuga. ne littora clamor
Nauticus exagitet neu buccina diuidat horas
Neu tuba per motos perducatur ad aquora nau
Præcepit sociis iam cœperat ultima uirgo (tas
Phœbum laturas ortu præcedere chelas.
Cum taciti soluere rates. non anchora uoces
Mouit dum spissis auellitur uncus harenis

to tendunt rudentes. Discussiere: dissipauere. Solaciū ca. ut exire possent. Torta. s. est balista dī instrumentum quo tela maiora iaciunt: dictū .i. a iacendo. Validis la. quia quibus hastis torquent ut intendant postquā intensæ sunt remittunt. Vt tē. tā. postquā satis rupta moles est pō. omnem exercitum apparatus esse iussit ut sequenti nocte militibus paratis: nec nullo buccinæ sonitu excitati: sed clā omnes cōuenirent & ex oppido exirent clā Cæ. Nec cla. nau. exa. s. repercussione uoci: quia iuxta littus si quis clamorem ediderit statim uox eius percipitur. Neu. buc. di. ho. qa noctem quattuor partes diuidunt: & unaquæ p pars ternas horas continebat q̄ uigilæ nocturnæ appellabant. Horas: ut primis custodibus secum succederet: tertii secundis. Deducit ne tuba signū det mouendū castris ut insciis hostibus aufugerent. Iam ce. ul. uir. nūc describit tps quo pō. discessit e brundusio: astronomice. Dicens autumnale fuisse equinoctiū q̄ fit octauo calendas octobris sole in libra posito. Vernale autē equinoctiū fit octauo calendas aprilis sole in ariete posito: dixit ultima uirgo: nā signifer circulis in quo duodecim signa continent ita p zonas tripartitas in obliquum extendit: ut cursum solis continet ipse circulus q̄ zodiacus appellat: ita p zonas uertit. ut sol in uno quoq; signo mensis unius spaciū consumat: ergo discendente uirgine sequit libra chelæ scorpīi librā faciūt: quo circa ultima uirgo inquit iam cōperat discedere subsequente libra. i. chelis scorpīi subsequentibus in q̄ bus cursus solis futurus erat. cū ergo in libra cursus solis esse cōperit equinoctiū est autumnale: recte ergo ultima uirgo. i. ultima pars uirginis. Cōperat præ. quia cum sensim discesserit uirgo. iam subsequit libra. Chelas .i. libram. Ortu: quia occidente uirgine oritur libra & statim est equinoctium autumnale. Voces mo. i. sonitum fecit. Vncus. s. ancora: nullas uoces fecit dum euelleretur.

Dum iuga curuant mali: dūq; ardua pinus
 Erigitur pauidi classis siluere magistri.
 Strictaq; pendentes deducunt carbasa nauæ
 Nec q̄tiunt ualidos ne sibilent aura rudetes
 Dux etiā uotis hoc te fortuna precatur
 Quā retinere uetas liceat sibi per deū saltē
 Italiam uix fata sinūt nam murmure uasto
 Impulsum rostris sonuit maī fluctuat ūda
 Totq; carinarum permixtis equora sulcis.
 Ergo hostes portis quas oēs solucrat urbis
 Cum fato conuersa fides. murisq; recepti
 Præcipiti cursu flexi per cornua portus
 Ora petūt. pelagusq; dolent otiger classes.
 Heu pudor exigua ē fugiēs uictoria magn⁹
 Angustus puppes mittebat i equora limes
 Arctior euboica. q̄ chalcida uerberat ūda.
 Hic hæserē rates geminæ. classiq; paratas
 Excipere manus. tractoq; in littora bello

refert: Dū lapsum titam mergat oceano iubar. Euboia uero insula est atticæ adiacens: exiguo freto a boetia sepeparata. Chalcis: oppidum i euboia olim oethalia dictum. Manus uncos fereos. Cæ. in commentariis ubi de massilia oppugnatione Atq; intacta manu ferrea retenta utraq; naue. Classi. cōtra naues ut eas caperet. Tractorq; ad littora bello. perducta ad terrā utraq; nauī.

COMNIBO. Dū iu. c. m. s. ne impediri posset. Ardua p. arbor alta nauis. Siluerem. ipsi quoq; gubernatores nauīū taciti suū q̄sq; offm̄ p̄fecerūt. Pedetes: qa p̄dere uident. cū uela detrahūt & iuoluūt. Stricta. c. iuoluta uela. Nec. q. u. ru. q̄ solēt facere nauæ sed n̄ nūc ne cōcussæ rudetes sōitū redderēt & sibilū auræ facerēt sed sensim & gete trahebāt. Dux ē t̄ pō. nā solū n̄ resistit tibi o fortūa qa tolebas ut ex italia discederet sed ipse te rogat sibi licere amittere italiā. i. e. māib⁹ Cæ. aufuger. Quā r. u. tu fortūa uetas pō. retier italiā: & ipse cōsentit immo p̄cibus optat ut sit sibi fas illam penitus amittere Nam m. u. quia dum naues in mare proueheret ingens sonitus factus est: adeo ut uigiles Cæ. excitauerit. Vasto: pro uastorum nauīū pondere Fluctuat: qa unda fluctuans excitauit uigiles Cæ. Per mixtis: confusus. Ergo ho. p. pō. q̄ pitissim⁹ dux erat existimauit id q̄ futurū erat uidelicet ne taciti discedere possent: sed hostes sentirent: & ipsis cedētib⁹ n̄ dubitauit ferre ut brūdusii oppidāi apirēt Cæ. portas quia militibus suis nō satis placide tractati fuerant: sed fecit ut per omnes uicos urbis munitiones opponerent: & solum effoderent cratibusq; tegerent supposita terra: ne hostes superiores esse possent dum p urbē discurreret: hisq; castris ipositis & foueis iter esset inclusum: interea spaciū datū ē pō. & suis ut discederēt. Quas portas: ergo qa secesserat ex portis pō. cū exercitu Petunt: cæ sariani. Cū fato conuersa fides: qa ita fieri solet: ut fides mutetur cum fortuna. Oui. & cū fortūa statq; caditq; fides ita & q̄ cū pō. senserunt cū Cæ. nunc sentiebant. Ora petūt: noluit dicere discurrunt p portē. Sed ora

SVLPI. Dū iuga mali curuantur: dum antennæ .i. transuersa in malo ligna inclinantur ad uella aptanda Pinus: malus ex pinu: Paudi: ne Cæ. audirent. Pendentes: ascendentes & descendentes per funes. Deducunt carbasa stricta: explicant inuoluta uela. Ne arua sibilent: ne sonitus fiat. Dux: pompeius. Hoc: hanc rē. Vix fa. sinunt: uix licet fugere: quippe accipientes sonitum Cæ. & Brundusianis per tecta admoniti statim in oppidum irruere: & ne in fossas incidere moniti longo itinere circumducti ad portum perueniunt duasq; naues cum militibus quæ ad Cæ. moles adhæserant schaphis lintribusq; depræhendunt depræhensasq; excipiunt. Rostris: frontibus nauīū Sulcis. fossis quas naues faciunt. Quas omnes soluerat brundusii. n. pō. militum iniuriis: & ipsius pō. cōtumeliis permoti Cæ. rebus fauentibus in oppidum milites admisere. Fato fortuna. nam ut cōpit esse superior Cæ. a pō. defecere. Cornua: flexū Ora: hostia exitus. Pelagus: apertū mare per q̄ fugiebat pom. Exigua est: minima uidetur eum magna: nam semp fugare & uincere alios solitus fuerat. Angust⁹ limes strict⁹ egrediendi terminus. Euboica unda: euripo Est autem eurippus mare exiguum inter boetiam seu phocidem boetiæ partem & euboiam insulam: q̄ septies indie in fluit & refluit. Seneca i hercule cætheo. Eurippus undas flectis instabilis uagas. septemq; cursus fert & totidem

idest hostia. Per cor. quia portus & lingua tibi fitū est brundisiū deo cornua quasi porrigit & portū efficit & ut inquit Stra. brundisii portus sua excelētia præstat. Multi. n. ore uno portus includunt q nulla fluctuū agi- tatione perturbant: cū in terra sinus excipiant: ut fortuna ipsa cerui cornibus simillima sit. unde & nomē idi- tū est locus. n. cū urbe ceruiuo capiti maxie est cōparandus: nā lingua Mesapiorū brundisiū caput cerui uo- cat: Dolēt. f. Cæ. q classes mare obtinuerāt. Heu pudor Cæ. parua uictoria uidebat q pō. fugerat Angust? dicit. qua munitionibus oclusus erat portus molibus & relictus erat limes angustissimus exeūdi: dicit ergo q brundisii portus Cæ. adeo exiguus erat: ut naues exire nō possent: sed paulopost duæ naues exire nō pote- rūt: q a Cæ. capræ fuerunt: Limes: angustæ fauces molibus Cæ. Chalcida: est urbs eubo eæ: cuius maris ho- stiū angustissimū est. i. arctiores fauces erant q unda q uerberat pulsat & inundat chalcida: Flic in angustis faucib?. Paratas. i. q parati erāt cōtra classē. Exceperē. i. milites ad obsidiōnē parati cōpræhēdere eas duas naues: aut per manus harpagonas intelligit.

¶ SVLPI. Nereus: mare fuit is oceani & cethios fi- lius. Summis: altimis. Vt pagasea ratis sic euasit inqt ut Argo cum pterit inter cyaneas q i puppe læsa reliq pte salua fuit. Pagasea thessalica. pagasa. n. oppidum ē thessaliæ in quo regnabat pelias Esōnis frater & iaso- nis patruus. Oui. iamq; fretū nymia pagasea puppe se- cabant. Phasidos undas. i. Colchon ad phasidē fluuiū p aureo uellere. Tellus terra irata nouis nautis cautes immisit ut nauim transitoram colliderent. Cyaneas: cyaneæ duæ sunt insulæ uicinæ & puæ in ponto con- tra thracium bosphorum q quia olim cōcurrere credi- tæ dictæ sunt symplegades. i. concurrentes. Cautes in- sulas ipsas saxofas. Argo nauis iasonis sic ab artifice ap- pellata: habetq; genitiuum argus. Minor puppe: dimi- nuta ultima pte. Subducta montibus. liberata a cōcur- su mōtiū. Vana symplegas. Cyanea instabilis uel nihil nocens cōcurrēdo. Repcusit pōtū: collisit mare non nauim. Inanem refluente. Statura: permanura non. n. se mouit amplius. Iā phœbum: iam orientis color mu- tatus solē aduētare indicabat. Nō idē clarior & diuersus a nocturno. Nōdū rubet. primū. n. albescit cū rubet aurora. Eripit: flāmas obscurat splēdorē. Propiorib? quo. n. uicinora sunt soli eo citi? desinūt apper. Pleias synecdoche. i. pleiades: q fuer septēatlati filia Steropæ Alciōe Celeno Maia Electa Taygete Merope: ut i qrtō fastorū scribit Oui. Hebet ē debili nitore. Plaustra bootæ: currus arctophylacis. i. custodis ursæ Ci. ar- ctophylax uulgo q dī eē bootes. Fessi: q aratoris more cū labore iā girū peregit mæ. n. in oriētē cōuersus est libro superiore dixit parrhasis obliquos helice cōuerteret axes. Lāguētia: min? cōspicua. Redeūt redire ici- piūt. Puri clari sereni. Maiores ut planetarū & signorū lucidiores. Lucifer: stella ueneris q ultima euanescit. Pelagus. qrela q habet uarios affectus fortuna a qualitate rei a personis a loco.

¶ OMNIBO. Hic primū rubu. unda maris primū rubuit multis occisis cū se defenderent. Nere? .i. mare. Cætera classis abit queadmodū inqt p symplegades iason cū agro nautis perirā sit: ut puppi cōpræhēsa cæ- tera nauis incolumis euaserit. ita classis pōpei est emissa in extremis agustis. Pagasea ratis. Argo qua iason colchos ad rapinā aurei uelleris nauigauit: pagassa autē op pidū fuit thessaliæ: ab ubertate fontium nomen habens nam. significat fontē: huic adicet sinus pagasie? ex quo iason nauē deduxit in altū. quidā inepte legerūt pegasea mōte quorū error manifest? nā pterquā q sillaba primā repugnat. pegasus mons in thessalia nūq; in geographis apparet Peteret undas phasidos. i. cū nauigaret colchos nota quidē fabula. Ae- son & pelias fratres fuere & reges thessaliæ pelias filias tm̄ habuit: aeson uero unū filiū iasonē. pelias sub specie gloriæ filiū patris parabat exponere periculo qa uidebat post mortē suā fore: ut in regnū ueniret nepos: tan- dem iason a pelia exercit? ad colchos pfect? est ad tollendum uellus aureum: de quo fata responderant ubi- cunq; illud esset futurum illic imperium orbis terrarum. nauigauit igitur ad insulam Colchos Vnde necesse erat per angustias simplegades una cum argonautis transire. simplegades sunt duo saxa in ponto euxino quæ ab utroq; latere concurrebat. & in locum suum redibant. non sine ratione finxerunt hoc poeta: quo- niam paruo discrete interuallo ex aduerso intransib? geminæ cernebantur paulumq; deflexa acie cōeuntiū speciem præmebant. nam fieri solet ut quāto magis appropinquatur. tāto magis operire uideantur unde di- cuntur a uerbo græco idest percutio & collido iason igitur quum transiret simplegades dicuntur con- currisse sed ipse celeri remorum impetu cum naue elapsus est extrema tamen puppe comprehensa & mutila- ta sic nauis pom. p angustias portus aufugit relictis aliis. Emisit in æquora idest tellus utrunq; latus emisit. Cyaneas. idest simplegades nam cianeæ etiam simplegades appellantur. Cautes cyaneas idest utrunq; latus s. dextrum & sinistrum. Montibus. i. ex illis cautibus & saxis concurrentibus. Minor: quia minor postea egressa est. Vana: quia non fregit nauem sicut uolebat. Inanem. sine naue. Statura rediit: quia indignata est symplegas & noluit amplius concurrere: sed nunq; mota est in littore. Iā phœbū. iam inquit aurora sul-

Hic primum rubuit ciuili sanguine nereus:
Cætera classis abit summis spoliata carinis:
Vt pagasea ratis: peteret quū phasidos un-
Cyaneas tellus emisit i æquora cautes (das
Rapta puppe mior s̄ducta ē mōtib? argo
Vanaq; percussit pontū symplegas inanē:
Et statura redit: iā: phœbū urgere mōebat
Non idem eoi color etheris: albaq; nondū
Lux rubet: & flāmas ppiorib? eripit astris
Et iā pleias hebet: fessi iam plaustra bootæ
In faciem puri redeunt languentia cœli:
Maioresq; latent stellæ: calidumq; refugit
Lucifer ipse diē pelagus iā magne tenebras

gebat q̄ relicta inferio hēisperio significat aduentare & solis ortū. Nō idē q̄ fuerat tota nocte q̄ incipiebat clarescere. Eoi: oriētalis. Vrgere: instare. Albaq; nō dū lux. ru. i. nō dū dies erat: sed stellæ incipiebāt iā languescere: q̄a supueniente solis ortu lāguescit lumen stellarū. Propioribus: ppinioribus: nā ppiniora ortu solis primo languescūt. Et iā ple. he. stellæ. n. supueniente sole in cæli colorē mutari uident: iō dicit plautus bootæ flecti q̄ uertunt circa polum arcticū. Languētia obscura. Maioresq; la. stel. sensim dicit priō stellas ppiniores luci solis euanesce & deinde maiores sicut stella Mercurii & aliorū planetarum. Lucifer ip. di. lucifer quāuis sit maior cæteris stellis unde a luce appellat̄ tñ & ipse euanescere cœperat. supueniente sole: Pelagus iam ma. te. hoc est oriente sole sine ullo periculo securus cum tota classe nauigabas.

Nō ea fara ferēs: quæ quū sup æquora tota
Prædonē sequerere maris: lassata triūphis
Destituit fortuna tuīs. cum cōiuge pulsus
Et natis: totosq; trahens in bella penates
Vadis: adhuc ingēs pplis cōmītātib⁹ exul
Quæritur indignæ sedes longiqua ruinae
Nō quia te superi patrio priuare sepulchro
Maluerint: phariæ busto damnatur arenæ
Parciť hesperia pcul hoc & i orbe remoto
Abscōdat fortuna nefas: romanaq; tellus
Immaculata sui seruetur sanguine magni

mare immensum q̄ pyrate infestum reddiderant paccaueris. Fortuna lassata. i. fatigata: q̄a pene ad satietatem usq; triumphauerat. Destituit. s. te. Cū cōi. pul. nunc p idem mare pulsus fugis cū uxore natis: & senatu populoq; ro. Cōiuge: Cornelia filia Scipiōis: Natis: Gneo & Sexto po. Penates. i. uniuersam familiā. Ingens exul: quīs sis exul: tñ ingēs: uidelicet populis cōmītātibus te. Quærit̄ indigne: cām cur longi⁹ ab italia discessisti: credo hāc fuisse. s. ne ducē suū uictū in regione sua cōspiceret: sed pcul tñ ducē: q̄ de te bñ meritis fuerat indigna morte affici uoluerit cōspiciat. i. sit ob hoc: q̄a supi maluerint ne in patria sepeliaris. Phariæ busto. q̄a loco supplicii fuisse italia: si in ea tā indigna morte afficereris iō dii in ægypto uolūt te pcul ab italia occidi. Parciť he. italiae ne uideat ducem suum laceratum. Orbe remoto in ægypto. Immaculata. non poluta sanguine ducis sui pompeii.

In tertium Lucani Librum
sulpitii Argumentum.

Ertius expōit fugiētis sōnia magni
Atq; ut triacrias ē curio miss⁹ i urbes
Brūduſio r̄ditū describit cæsar̄s ide
Prædanti fiscum cui uult obstare metellus.
Hinc populos magnū q̄ sunt in bella secuti
Vtq; iter accelerans hispanas cæsar in oras
Massiliam fidam uexat terraq; mariq;
Moxq; abiens bruto uictori bella reliquit.

M. annei Lucani pharsa
liæ Liber Tertius

Ropulit ut classē uelis ceden
tibus auster.
Incūbēs mediūq; rates tūer p̄fūdū
Ois iī nios spectabat nauita fluctus
Solut ab hesperia nō flexit lumina terra

SVLPI. Non ferens ea fata: non ea cum foelicitate nauigans. Prædonem: cylicas. Lassata: defatigata & fastidians. Destituit: deseruit illa fata uel te. Coniuge cornelia. Natis: Gneo & Sexto. Penates: familiam. Ingens: magne auctoritatis obcomites. Populis comitibus: exercitū & oratoribus populorum. Queritur: reddit rationem cur fata pompeium exulare uoluerint non quidem odio: sed ne italia tanti uiri sanguine inficeretur. Ruinae indignae: morti indecenti. Sedes longiqua: remotus locus. Patrio: italo. Phariæ: ægyptiacæ a phæro insula. Parciť hesperia. seruetur immunis italia. Nefas: cædem tuam. Sui: quem tantopere amauit & coluit a quo est uictoriis ædificiis spectaculis & triumphis ornata.

OMNIBO. Non ea fa. fe. non erat inquit ea fortuna tibi q̄ quondā fuerat cum persecutus es pyratas: tūc n. tibi rebusq; tuis aspirauit: ut deorum mēium spacio

Io. Sulpitii Verulani in Tertium Lu
cani Librum interpretatio.

Ropulit: poeta in fictionibus rarus concin⁹ tñ & modestus. pō. nauigantē: ubi italiā prædistantia amplius uidere nō potuit: per quietē uidisse iuliā querulā fingit: quæ admonēs ipm affinitatis futurā populorū cædē: & ipm in bello ciuili. Cornelia cōiugis fato periturū denunciat. Vt auster incūbens postq̄ meridianus uentus superueniens. Cedentibus: impulsu pcedentibus Propulit: pcul pepulit. Profundū: mare. lonios fluct⁹: ioniū mare a sicilia icipit & i ioniū usq; p̄tēdiť ptes habet hadryacū achaicū & epyroticū. Felix: remouit & declinauit: Patrios. italos. Nūquam reditura ad uisus: poetæ præfago est. Cacumen montium summitates quæ nubibus solent obduci.

Vanescere: non amplius uideri. & tanquam uanos fieri. Languida: debila & fessa uigiliis & curis superioribus. Horroris: terroris. Per terras hiantes uidebatur enim se se aperire terra & inde egredi. Iulia appositio est. Furialis: irrata & in furiaē similitudinem. Accenso: uidebatur enim ardere: aut affixis facibus collucere. Elixis. elysiis loca sunt animorum beatorū & nil aliud interpretatur quā horti. sunt at iī sulis fortunatis siue ut alij uolunt in ima terra. Ad sty

gias tenebras. ad tartara ubi cruciantur scelesti. Stix.
 palus: inferni est & eiusdem in arcadia nominis quæ
 epota illico necat. Eumenides: furias quæ sic a con-
 trario appellantur quæ beniuole non sint. Lampades: fa-
 ces quibus uos in bello ciuili uexarent. Innumeras
 puppes per has indicat innumeros morituros: quo-
 niam una cymba ad eorum animas uno tempore ex-
 portandas non satis est. Portitor: charon qui uelut ani-
 mas. Portitoris dicitur qui exigit ueluturam in flumi-
 ne & ue in portu & qui portat. Ut languet hyperboræ
 glacialis portitor ursæ. & abusiue etiã qui portatur ut
 Seruio placet. Laxantur dilatantur ut sine capacia: uel
 lassantur fatigantur. omnes. n. manes ad puniendas ani-
 mas se se præparant: & per hoc accipimus omnes qui
 bella ciuilia gerent in tartara cruciandos. In multas pœ-
 nas in multorum supplicia: Acheron: fluuius in infer-
 no qui sine gaudio interpretatur hunc aliqui igneum:
 aliqui ex igneo phlegetonte oriri uolunt. est hoc no-
 mine alter in epyro est & ad elidem tertius qui peneū
 ingreditur. Sorores: tres parca: Clotho Lachesis Atro-
 pos quæ fila amputando hominibus uitam eripiunt.
 quãquã ut ille inquit Clotho colū baiulat. Lachesis tra-
 hit Atropos oecat. Lassant: defatigan. Coniuge me:
 Corneliam in odium eius adducit diuersum utriusq;
 fatum commemorans. Toris: cum uxore. Nam duxisti
 Corneliam quæ est suis maritis perniciofa. fuerat autē
 P. Crassi filii uxor: qui cum patre & toto exercitu bello
 pharthiso cecidit apud Carras. Pellex: pellex ut Flac-
 ait ea est quæ cum eo cui uxor est corpus miscet: dici-
 turq; pellex non uiri Massurius eam dicit quæ pro uxo-
 re est cum non sit: & sic hoc loco accipitur respectu. n.
 amoris & pietatis suæ in magnum iulia Corneliam pel-
 licem dicit quæ mariti amorē ab ipsa ad se euerit. Busto
 tepido me mortua recenter & adhuc: tepido loco in
 quo sum combusta: improbatq; pō. festinantia ad nup-
 tias nouas non seruato luctus legitimo tempore men-
 siū. decē Hæreat: licet tecū assidue si tñ non poteris mei noctu te uexantis cura dormire. Et nullū uestro & n̄
 sit uobis spaciū incūbendi quieto amori. cū Cæ. die ego noct u te uexē. Obliuia ripæ letheæ: animæ iam pur-
 gatæ letheū fluuium potare dicuntur ut præterita obliuiscantur. Virgi. Letheos latices & longa obliuia po-
 tante. Est autem lethe in inferno flu. est & eiusdē nominis in aphrica apud extrema syrtiū.
 Ropulit ut classem. Flic tertius liber hæc continet primo quemadmodū iulia pō. cui in somnis ap-
 paruit exteret: deinde quō Cæ. demandata Curioni rei frumentariæ cura spoliat ararium postea
 catalogus fit populorū: quos pō. contra Cæ. armauit subsequenter Cæ. petreium & Aphranitū in
 Hispania. petens Massiliã oppugnare constituit & huic bello Decium Brutū præfecit primū iulia describit
 quæ in somnis terreat pō. Solus magnus non felix: hoc fieri solet ut homines satiari non possint ea intuēdo
 quæ sibi cara sunt: sic hoc loco facit pō. nã ex italia nauigans cū uniuersa clãse alii alia loca spectabant solus
 pō. nunquã oculos ab italia deflexit. Auster: uentus meridionalis. Velis cedētibus: quia uentis uela cedunt
 cū inflant. Nunq̄ reditura: quia nunq̄ Postea rediturus erat in italiã. Cacumina montiū: quia in cacumine
 montis residere uñ nubes. Dubios: quia primo quidē incertus erat uideret necne: sed cū atq; magis recederat
 euanescebāt. donec nihil omnino uidere posset. Inde soporifero post hæc (ut ferme fit) ex langore somnus
 irrepit. nã si quis fessus est calore & frigore ex ipsa solitudine in somnū resoluit: sicut nunc pō. Diri tū: uix
 pō. somnus inuaserat quū statim iulia pō. olim uxor in somnis uisa est sibi obseruari: minaciter in uerba præ-
 pens. Per hiantes terras. quasi aperta terra erūperet. Furialis: furent simul. Sepulchro: subaudi i. Pedib⁹: hoc
 ait faciunt ciuilia bella q̄ geritis uos: ut cū ego in cãpis elysiis quiescerem: tunc cogar ad inferos transire: sed
 dabitur pœnas: & ita minata est pō. Pedibus elysiis. ubi animæ piorū ut poetæ fingunt dicuntur habitare.
 Eumedides. i. furias. f. megeram Alecto & Thesiphonem. Lampades: faces. de phlegetonte accensas.
 Phegeton amnis inferorum totus igneus. Vestris armis. ut post bella ciuilia supplicia digna daretis. Præ-
 parat. Charon separauit ut omnes animas in hoc bello ciuili morituras multis nauibus per paludem tradu-
 ceret: quia una cymba facere hoc non possent. Portitor: charon. Laxantur: apperuntur & dilatantur ut ca-
 piant aias ciuilis belli ad supplicia. Vix operi. dicit tot hoies in bello perituros. ut ad rumpenda stamina uix
 pœa sufficere possent. Lassat. fatigat. Opi. i. rūpēdis flamibus. Cōiuge me: quoad ego inq; tibi cōiūcta fu-

Ha fortuna sp bella tua cōitata est: nūc uero cū cōiuge mutata est et fortuna: tibi. n. cōiūcta ē cornelia q̄ sp uiris suis in felix eē cōsueuit: Lætos. i. sp uictor fuisti: & de hostib⁹ triūphasti Fortūa mu. t. i. mutata cōiuge mutata simul est fortuna. Fato: ita dii uoluerūt ut uiri qb⁹ cōiūcta eēt cornelia infelices foret. h. d. pp publiū Crassum Licinii crassi filiū q̄ cū p̄e & oī exercitu Cæsus fuerat: huic publico primū Cornelia nupsit: adolescēs spectatæ uirtutis fuit: & sub Cæ. militauit in gallia ipsius opa. P. crassus in illā regionē pfectus fuerat nō patri in pthiā exercitū ducēti: hūc Cæ. moleste tradidit. Pellex: cornelia Scipionis filia. Gn. pō. nupsit nō uirgo: sed uiro eius in pthia mortuo publico Crasso inerāt puellæ ambitioēs: pulchra erat p̄ter corporis formā Iris instructa, fidib⁹ quoq; psonare sciebat: geometriā didicerat philosophiā haud temere audire cōsueuerat mox erāt illi oīs fastus & arrogātia q̄ uitia huiusmodi artib⁹ phœnis instructis esse solent. Pellex: cū inuidia ga marito suo nō cōiūcta erat: sed. P. Crasso adolescēti spectatæ uirtutis. Trepidō busto: ga uix extinctus erat rogo prioris mariti: & iā altero uiro se cōiūxerat. Vel tepido busto referat ad iuliā. i. sepulchro meo ad huc calet. Hæreat illa: tuis cōcessio color cū id cōfirmare uidemur: q̄ maxime negamus Hæreat. i. quocūq; duxeris exercitū sp bello tuo hæreat. q. d. nō hærebit. Dū liceat: esto q̄ hæreat sp: sed nūq; te securū dormire pmittā. Vacuū sit tps amori: se indignatā oñdebat q̄ secūdas nuptias appetisset pō. Sed teneat: sed Cæ. die te infestet: ergo uero nocte. Me nō leth. nō existimes me de lethea palude bibisse q̄ facit imemores umbras: sed in imo pectore meo reconditū est scelus tuū ut aboleri nō possit. Lethe est palus ad inferos de q̄ cū ūbræ biberint oīum rerū & malorū obliuiscunt p̄pessorū cū eēt in corporibus: hanc paludē uel flu. inferna exundatione prumpentē p̄terlabi berēicē Ci. circa extimū syrtiū cornu refert Soli. est et lethe flu. in hispania q̄ a celtiberis & uaccis labi auctore Stra: Silētū mor. ibi sunt inferi. Veniam: ut tibi terrorē incutiam.

In medias acies: nūq; tibi magne p̄ umbras
 Perq; meos manes generum nō esse licebit
 Abscidis frustra ferro tua pignora bellum
 Te faciet ciuile meum. sic fata refugit
 Umbra per amplex⁹ trepidi dilapsa mariti
 Ille dei quāuis eladem manesq; minentur
 Maior in arma ruit certa cū mente malorū.
 Et quid ait uani terremur imagine uisus?
 Aut nihil est sensus animis a morte relictū:
 Aut mors ipsa nihil: titan iam pnus iūdas
 Ibat: & igniferi tantum demerserat orbis:
 Quātū deesse solet lunæ seu plēa futura ē:
 Seu iā plena fuit: tūc obtulit hospita tellus
 Puppibus accessus faciles: legere rudētes
 Et posito remis petierunt littora malo.
 Caesar ut emissas uenti rapuere carinas:

rudentes: collegere funes & arborem inclinauere: & collectis uellis remigando portū ingressi sunt. Caesar ut cæsar & si ad spē conficiēdi negocii pō. se qui pbabat: priusquā ullis transmarinis auxiliis se confir maret: tamen morā metuebat q̄ naues essent a p̄icenis & gallia expectandæ. itaq; ne uictus pom. exercitus & duæ hispaniæ confirmarentur. & ne Gallia & italia absente se tentarentur pō. insequendi ratione omissa in hispaniam p̄ficisci constituit. Emissas: portu egressas.

COMNIBO. Nunquam tibi & uelis nolis semper eris gener patris mei Cæ. Perq; meos ma. quia umbræ & manes mei facient te inuitum esse generum Cæ. Abscidis fr. frustra affinitatē dirimis bello: quia in bello morieris & ad inferos descendes ubi ego sum. Pignora. i. affinitatem quæ tibi est cum patre meo. Per amplexus dela. ma. quia pom. qui quāquam multa signa nunciarentur quæ aduersa sibi omnia significarent: tamen maior erat ad bella gerenda. & nunquam deterrebat quo minus uoluntatem suam perficeret. Dii minentur. s. signis quæ superius descripsit Lucanus. Manes umbræ mortuorum minentur cladem. In arma. i. in bella. Certa cum men. ma. etiam mori certus bellum: tamen magno animo suscipiebat. Aut ni. est sen. animis. diemmate utitur pulcherrimo non inquit timendum est hoc somnium. Aut. n. post mortem sensus nullus relinquatur: si nullus mors igitur nihil est ergo non metuenda si relinquatur: mors nihil est: quia anima etiam post mortem uiuit. ab utraq; parte concludit non esse timendum mortem. Aut nihil est sensus: scilicet corpus moritur: ergo mors non est timenda. Aut mos ipsa nihil. Nam post mortem animus est: qui uiuit: ergo nihil timenda mors. Nihil: quia non priuat uitam: immo potius soluit animum: qui hoc carcere corporis detentus est ut uigorem suum exercere non possit. Titan: iam pronus describit tempus quo tandem peruenit ad terram pompe. dicit enim sol ad occasum tendens talis erat: quem

CSVLPI. Per meas umbras quantū est in umbris & anima mea: semper eris Cæ. affinitate deiunctus. Abscidis. s. necessitudinē nostrā frustra conaris bello extinguere: quia omnino breui te possidebo. Faciet te meum: his uerbis: ei mortem denunciat: Per amplexus: nam uisā erat mutuo maritum amplecti. Dei quicquid. n. portenta & iulia prædixere: deorum permissu est actum. Manes: uel anima iuliæ: uel meli⁹ pœnas ut Quisq; suos patimur manes. & supra dixit in multas laxantur tartara pœnas. Certa cum mente malorum: cum certo proposito agendi belli ciuilis. Visus: pro ui si posuit. Visum. n. dicit quū inter uigiliā & adulterā quietē: dū adhuc uigilare nos credimus aspiciere uidemur formas irruentes ut Epialthem hoc est incubum. Visus est uis oculorum: uisio uero quū id quis uidet q̄ eodem modo quo apparuerat euenit. Aut nihil est sensus Dylema est quo conficitur mortē nō esse metuendam Aut inquit animæ post mortem nō sentiunt & cū corpore percunt: ut uult epycurus. aut sentiunt & uiuunt. ut asserunt Dryude. Si uero sentiunt nil mali est in morte: si sentiunt: mors ipsa uitæ nil officit. Titan iam pronus: cœperat sol occidere cum pom. dyrrhachium appulit. Orbis: rotundi sui corporis. Hospita tellus: dyrrhachium suscipiens in hospicium. Legere

admodū luna cū dimidia parte sui semiplena est. Plena futura. i. crescit & iā semiluniū est hoc est iā dimidia pte sui sol occiderat. Plena fuit. f. cū decreuit. Hospita tellus. f. macedonia. Legere: pro collegerunt ruinas in spirā. Remis: quia detractis uelis: remis littora petierunt. Posito: pro deposito & flexo malo. Caesar: caesar postq̄ uidit bellis lassū eē pō. quis relictus solus in italia esset: tñ dolebat q̄ pō. euasisset: quē maxie cōprehendere cupiebat. Solus dux. f. Cæ. & ordo est Cæ. dux solus stetit. Carinas: emissas e portu. Brūdusii.

SVLPI. Fretū abscondit classes: ob distantia uel ob maris altitudinē naues nō uidebant. Est. n. curuū marē & terra ipsa rotunda altius. Querit: dolet non psequi pō. Vlla fortuna: ulla felicitas: cui non acquiescebat. Præcipiti: impatienti more. Nec uincere tanti: nec tanti existimabat uictoriā ut uellet bellū protrahere: malebat. n. cū periculo statim conficere. Paciq; intentus: de positis curis bellicis animū ciuilibus & pacis officiis applicauit. præsertim quō posset populorū sibi gratiā conciliare. Agebat: mente uolebat. Conciret: alliceret. Vanos: instabiles. Gnarus sciens populos ex rei frumentarie copia conciliari: ex penuria a fide deficere. Momenta: motus & impetus. Trahi: contrahi & conciliari.

Annona: annonam non modo appellamus fructus omnes quos terra producit ad usum uitæ necessarios. sed annum quarumcunq; rerū quæ in nostro sunt usu prouentum. Asserit: liberas facit & in se confirmat.

Emitur metus: metuunt ne forte defit eis id quo indigent: & q̄ dare principes ceperunt qui cererem dantes illos metuere docent. Nescit plæbes: quum. n. esurita fide deficit & insurgit in principes. Curio sicaneas. Cæ. curiorem proprætorem cum tribus legionibus in siciliā quæ est fertilissima frumentadi gratia misit. At cato qui illic naues reficiebat: & nouas imperabat: & delectus habebat cognito curionis aduentu: p iectum se a pō. & pro ditum conquerens: q̄ omnibus rebus imparatissimus non necessariū bellū suscepisset ex puicia p̄fugit. Qua mare: eam ptem quæ est cōtra regiū. indicat. locus hic autē circa finē secundi apertus est. Obruit: ter motu. Scidit: impetu undarū. Medias terras: italia & siciliæ ptem. Vis: impetus Laborant. laborare uidentur quasi metuentes. Montes: apennin⁹ & pelorus: Bellaq;: sardinea insula est in mari tyrrheno a sardo herculis filio dicta qui e libya ueniens insulam occupauit. Est autem fertilis: sed pene pestilens abundatq; præsertim frumento ut siciliam quæ ut C. Straboq; aiunt appellata est horeum ro. in sardiniā igiē Valeriū legatum cum una legione misit Cæ. sub cuius aduentu Caralitani Cottā qui eā obtinebat statim eiecerunt: & ideo dicit bella sparsa.

COMNIBO. Absconditq; fre. clas. hypallage est pro classes abscondere fretum: quia tectum mare classi bus erat uel hoc dicit quia medium mare tenentes uideri non poterant. Terga ferāt ho. respexit ad illud quæ fugiebant. Præcipiti for. ui. quia iam tanta celeritate oia conficere gaudebat Cæ. ut nulla fortuna quātumlibet secunda esse satis uideretur nisi re perfecta: Præcipiti: celeri & ueloci uiro in operibus. Nec uim. tan. uictoria etiam sibi parua esse uidebatur quæ bellum differret: quia sibi gerere bellum gratius erat quam uincere. Tunc pectore curas: sed post quam uidit ademptam occasionem sibi belli gerendi: animum ad alia cōuertit. f. ut sibi populorum animos faceret gratos: & cum uideret: nihil esse q̄ magis placeret populo quā ut annona abundaret misit in siciliam Curionem: Valerium uero legatum in sardineam quæ duæ regiones sunt feracissimæ ut inde magnam frumenti copiam adueherent. hanc rem optime tangit Appianus dicit. enim Cæ. factis publici arari claustris thesaurisq; raptis. Lepidum æmilium urbi præfuisse. tribunum autem. Marcum Antonium itale Curionem Catonis loco imperare siciliæ uoluisse. Quintum sardiniæ: ad illyricos. C. misisse Antonium. Licinio Crasso galliam quæ intra alpes sita est regendam tradidisse classem quoq; duplicem summa celeritate fieri mandasse. circa ionium ac Tyrrheniam classis prefectos iam pridem ad id constitutos delegauisse Dolobellam & Hortensium: eo modo italiam inaccessabilem pō. arbitratus Cæ. iberiam descendit petreio & Afranio pō. prætoribus occursum. Pectore curas: quanuis ita gauderet bello tamen hoc tempore adempta occasione belli gerendi: hanc omnem curam deposuit. Quoq; modo. i. quo fortuna eodem & se fauor hominum inclinat. Gnarus & iterum causas: nouerat. n. nihil esse q̄ magis animos populariū coniungeret sibi qua cōmeatibus abundarent. quia cū populus fame laborat nihil timet: si nihil timet ergo liber est: sed ne nihil timerent ipsos nullius rei indigere uoluit. Irarum causas: scilicet erga se. si inopia fuerit. Gnarus. idest probe sciens. Annona. f. ab uel propter annonam. Et summa fauoris sic copia fuerit annonæ illa gignet amorem inter populum & principē. Momenta. i. nutrimenta. Asserit. i.

Absconditq; fretum classes & littore solus
Dux stetit hesperio. non illum gloria pulsi
Letificat magni: querit quod tuta pæquor
Terga ferāt hostes: nec enim iā sufficit ulla
Præcipiti fortuna uiro: nec uincere tanti
Ut bellum differre erat tūc pectore curas
Expulit armorum: paciq; intentus agebat
Quoq; mō uanos populi cōciret amores
Gnarus: & irarū causas: & summa fauoris
Annona momenta trahi nāq; asserit urbes
Sola fames emit q; metus cū segne potētes
Vulgus alūt nescit plæbes icuina timere
Curio sicaniās trāscēdere iussus in urbes
Qua mare tellurē subitis aut obruit undis
Aut scidit & medias fecit sibi littora terras
Vis illic ingens pelagi semperq; laborāt
Aequora ne ruptū repetāt cōfinia montes.
Bellaq; sardoas etiam sparguntur in oras.
Vtraq; frugiferis est insula nobilis aruis

uendicat. Sensus. pp famē plebs sæpe uendicat sibi libertatē occiso tyrāno. Emiturq; metus: nā si princeps alit populos suos ipsū timere incipiēt: illa. n. cōditio placet: & q̄a placet metuunt: ne sibi irascat princeps. Segne. i. ignobile. Nescit plæbes ieiuna timere: probari ēt hoc pōt a cōtrario sensu: si plebs ieiuna nihil timet: ergo satura oīa timet plebs & plebes dē in casu noīatiuo. Curio sicaniā: dicit cæsare misisse curionē in siciliā ut ibi simul bella gereret: & rei frumentariæ curā haberet duxit at̄ secū tres legiones. Sicaniā idest siculas. Quā mare tellurē: diuersas opiniones tangit & significat illas angustias inter apeninū & Pelorū positas & dextrū latus a peloro est: ubi periculū est maris: quod appellat̄ sylā in sinistro uero latere est charibdis: dicit ergo iuisse in eā ptem siciliæ: ubi est angustū mare inter pelorū & apeninū: qui montes olim iūcti italiā cū siciliā cōtinuabant: deinde aut inquit assiduis undis abrupta est tellus media. aut certe fluctibus assiduis interrupta: ut siciliā ab italiā separauerit: alii dicūt terremotū fuisse & ptem mediā montis ita mare occupasse. Strabo dicit. Siciliā: nihil magis q̄ abscissum ab italiā fragmentū uideri. Aut scidit. s. terremotu uel assiduis fluctibus obruit. Et medias fecit si. lit. ter. pro ipsum mare mediū fecit sibi littora terras. Terras s. Siciliā & italiā diuiso apoenino a peloro qui cōtinuabāt siciliā cū italiā: & italiā a sinistra: siciliā dextra factæ sunt littora maris. Vis. i. impetus pelagi. Laborāt æquora: quia ubi mare angustius ē illic solet esse impetuosius ergo agitant̄ maria ibi. Mōtes. s. pelorus apoeninus. Cōfinia: italiæ. Repetāt. i. iterū coniungant̄. Bellaq; nō satis est misisse curionē in siciliā: sed ēt misit Valeriū in sarpiniā: ut ibi simul bella ferret: & res frumentariæ prouideret. Sardoas: a sardinia sardous formatur: sunt quædam deriuatiua quæ pauciores syllabas habent suis primitiuis: quibus econtrario fieri debeat. ut Hispania hispanus: & sardinia sardus & sardous. Vtraq; insula. s. siciliā & sardinia. quia sunt uicina: angusto mari intercluduntur.

Nec plus hesperiam logiquis messibus ullæ
Nec romana magis cōplerūt horrea terræ
Vbere uix glebæ supat cessantibus austris
Quū mediū nubes borea cogēte sub axē
Effusis magnū libyæ tulit hymbribus añū.
Hæc ubi sunt puīsa duci: tūc agmīa uictor
Nō armata trahēs: sed pacis habētia uultū.
Tecta pētīt priæ. proh si remeasset i urbē:
Gallorū tantum populis arctoq; subacta
Quā seriem rerū longa pmittere pompa
Quas potuit bellī facies: ut uicula rheno
Oceanoq; daret: celsos ut gallia currus
Nobilis. & flauis sequerēt mista britānis
Perdidit o qualē uincendo plura triūphū.
Nō illū lætis uadentem cœtib; urbes
Sed tacitæ uidere metu. nec constitit usq;
Obuia turba duci: gaudet tamē esse timorī
Tam magno populis & se nō mallet amari.

italiā supare. Nō illū lætis: ciuitates: ad q̄s præteribat nō ei gratulabant̄ sed metuebāt. Cœtib; societatis.
Nō mallet amari: q̄q̄ ad opes parādas & tuēdas: nihil sit accōmodati⁹ q̄ amari & nihil alienius q̄ metui
COMNIBO. Nec plus: nulla terra est feratior frumēto siciliā & sardinia: adeo ut sint horrea duarū puin-
ciarū: uidelicet italiæ & hispaniæ. Hesperia: hispaniā. Messibus. i. frugibus aduecticiis. Vbere: abundantia.
Cū me. dicit siciliā & sardiniā uix fertilitate frugū a libya superari quā constat esse fœcundissimā. Vnde
Hora. Quicqd de libycis uertit̄ areis. Cessante: qñ inquit aphrica flāte austro q̄ calorē iducit penuria labo-
rat: at si pluuiæ abūdarent mirifice ibi nascunt̄ fruges. Superat. s. sardiniā & siciliā. Magnū fertilē & fœcun-
dū effusione pluuiarū. Cogente: cōgregāte. Axē polū antarcticū: q̄ est in meridie. Hæc ubi. nūc dicit cæsa-
rem post hæc statim aīum intendisse ad urbē romā ut in patriā lōgo post tpe rediret. Hæc: quæ ad rē frumē-
tariam p̄tinent. Nō armata agmina: q̄a milites depositis armis duxit: quasi nō bellū patriæ iferret: sed ad eā
uictor rediret. Proh. o si. inqt Cæsar cōtētus fuisset uictoria gallorū: in patriā redire q̄ speciosissimū de ho-
stibus triūphū ducere potuisset: sed dū plura uincere uult: minus laudis consecutus est. Arcto. i. septētrione
ubi ē germania & gallia transalpina: sed tñ magis britannia declinat in occidentē. Serie: ordinē rerū. Lōga
pō. Longo ordine captiuo & p̄cedente de more triūphantiū. Potuit. s. pmittere. Belli fa. i. dissonas linguas
habitu & armis. Vt uincula: exponit quō id facere potuerit: q̄a pictis uictoriis gestabat in triūphū duces
ur̄tesq; captas: & populos bello subactos ante currum. Vt: pro qualiter. Vincula the. q̄a rhenum ponte iun-

xit decē diebus: & trāsgressus est in germaniā quā subegit: & deinde britāniā. Cæsar cur. id est triūphales Britānis: quia britāni sunt flauī sicut res ipsa ostendit: & Cæsarē sequerent: ergo cæsar dū uictoria gallorū & germanorū britānorūq; minime cōtēntus est: sed alias uictorias addere tentat: maiorē triūphū pdidit. Nō illū la. ueniētē cæsarē nō lato uulto excepe urbes: sed moesto: q̄ tanq̄ hostē cæsarē timuerūt. Latis cœtē: quia urbes nō pcessere cæsarī obuiā honoris gratia. Esse timori: gaudebat cæsar: tū se p̄bere formidandum populis. Iāq; & p̄cipites: nunc dicit qua parte italiæ iter cæsar fecerit: dū romā petiit: cōnumeratq; loca & urbes dicit primo per campaniam iter fecisse & albā uenisse: inde in Auxoniam tetendisse & tandem ad urbem peruenisse. Præcipites: altas & quæ in præcipitium stare uidētur.

CSVLPI. Anxuris arces: agrū tarracinensem: Anxur uolscorū oppidū qd̄ Trachinna ab aspitate: Trachinnaq; postea dictum ē. Anxur at̄ appellatum quia illic puer Iuppiter collebat: qui qm̄ nunq̄ barbam depouisset anxur. i. sine nouacula dicebatur. Præcipites: altas. Pōtinas paludes: hæ nō longe a Setia sunt Martialis: Pendula pontinos qua spectat setia campos. Eum locū. xxiiii. urbiū fuisse Mutianum ter cōsulē tradidisse Pli. ait. Via: appia usq; quæ ut Strabo ait strata est e roma usq; brundisium. Huda: sparsa humore est enim palustris. Sublime nemus dianæ seu Virbii nemus in montibus latis est cis uelitras. & albam. Regna dianæ scythicæ: Horrestes post Thoantem Tauricæ regem occisum Dianæ scythicæ simulachrum raptum prope ariciam una cum Iphigenia collocauit mutato tamē ritu sacrorum Lucus atheniensium. Templum ædificium Tauricæ nominatur: pro quo obtinendo singulis annis sacerdotes inter se dimicabant. Qui enim uictimæ mactator prius extiterat sacerdos instituebat: fugitiuus quidā uir gladiū tenens & insultus sp̄ circūspectās ad tutādū sternue parat. Tēplū at̄ silua circūdat: cui lac⁹ adiacēs mōtāo circūdatū sup̄cilio. Is at̄ q̄ obtinebat rex appellabat. Auctores sunt Strabo & tranqllus i Claudio q̄ inq̄t regi: nemorēs: & i tertio fastorū Oui. Regna tenēt fortes pedib⁹ māibusq; fugaces: Et perit exēplo post modo q̄sq; suo. Quaq; iter est: Solebāt cōsules i latinis feriis. i. in festo Iouis latialis i mōtē albanū sacrificatū sese cōferre. Fascib⁹: cōsulib⁹. Sūmā in alto colle sitā. Toto tpe: p̄ decēniū & ultra. Arctoi gallici. Tene a cōmiseratōe i patriā captata beniuolentia aduersariū in cōtēptū adducit. Sedes deū: sic & Oui. Roma deū sedes: & alibi. Dignus roma locus quo deus oīs eat. Nō ullo marte coa. nulla cōpulsū pugna. Pro q̄ pugnabit: certe p̄ nulla: & arguit pōpeiū ut patriæ desertorē p̄ q̄ uir bon⁹ nō dubitet mortē oppetere. Dii melius: sup̄ ple p̄uidere. Habēda ē eis grā q̄ parthi oriētales te nō uexāt. Sarmata: sarmatae q̄ & sauromatae dñr i scythia sunt. Pānonio: pānonii europæ ppli sunt iter noricos danubiū & dalmaticos. Daci: ppli ad trachiā. Ducē: Pōpeiū intelligit. Pepcit: nolit tibi nocere: qd̄ maluit hoc eē bellū ciuile b̄ hesternum.

COMNIBO. Anxuris: ciuitas cāpaniæ ubi Iuppiter colit. i. i herbis: nā sine: & noua culā significat: unde ciuitas Anxur dicta ē q̄ ut Pli. docet alio noīe Taracina dicebat. Pontinas paludes: q̄ nō p̄cul sunt ab anxure inter uolscos. Iuue. Et pōtina palus & gallinaria pinus: Pōtinae paludes a Cornelio cathego cōsule siccatae: agerq; ex his factus. Mutianus ter cōsul pōtinā paludē. xxiiii. urbiū locū fuisse pdit teste Plinio hūc locū siccare et̄ cōstituerat diuus Cæsar. ut refert Suetō. nisi morte p̄uētus fuisset. Huda uia i. palustris uia q̄ ē inter illas paludes. Sublime nemus. i. nemus aricinū dianæ cōsecratū. ubi est fons egerius apud quē simulabat Numa Pōpilius se cōsilia agitare de rep. romana: cū egeria nymp̄ha: a qua & fons appellatus est. Aricinū uero nemus ab aricia sylua urbi uicina ubi relegauit hyppolitū diana. Regna. sacerdotes n. dianæ aricinæ reges appellabant: qd̄ oñdit Suetō. in caligula: regē nemorēsem uocās sacerdotem dianæ & Flaccus in argonautis. Immitis aricia regi Martia. Qua triuiæ nemorosa petit dum regna uiator. Scythicæ: q̄ colebat in scythia & in Taurica regione & sanguine humano placabat sphigenia aut̄ cum horreste simulachrū dianæ in italiā detulit. Latis fa. quia romani cōsules feriis latinis albā cōuenire cōsueuerāt: & uniuerso latio & albanis uiscerationē dabant: uñ feriæ a feriendo dictæ sunt. Excelsa: Postq̄ in albanū montē cōfessisset Cæsar p̄spiciens de rupe alta mœnia urbis romæ uidit. Rupe. s. albani montis. Arctoi. i. gallici & septentrionalis. Tene deū: cæsar ubi p̄cul ex arce albana mœnia urbis romæ uidit: in hæc uerba prupit: ad urbē romā apostrophans: tene deū sedes: cū admiratōe qd̄ legēdū ē: quō inq̄t tā ignaui fuere romani ut te o roma desererēt: in qua sedē sua posuerūt dei: cui p̄sides sunt Iuppiter Iuno & Minerua. Nō ullo mar. co. si bellum forte i grueret cuius metu urbē egredi cogentē romani excusandi foret. Pro q̄ pu. ur. q̄si dicat: p̄ nulla si p̄ ro. nō pugnauerūt. Dii melius. s. fecerūt: ut hoc tpe nō sint gētes natōesq; hesternæ: q̄ sp̄ inimicæ fuerūt ip̄io romano: nā si bellū romanis intulissent magnū ip̄erū piculo iminebat: cū tā formidolosus romāis dux cæsar hoc tpe foret. Eous furor. i. parthorū: q̄ paulo añ exacerbati fuerāt cōtra romāos bello illato p̄ Crassū quem cū uniuerso exercitu occiderunt Sarmata uelox. s. nō incubuit: q̄ est populus scythiæ. Iuncto panno

Iāq; & præcipites supauerat anxuris arces
Et qua pontinas uia diuidit huda paludes
Qua sublie nem⁹ scythicæ q̄ regna dianæ
Quaq; iter est latis ad sūmā fascib⁹ albā:
Excelsa de rupe proculiam cōspicit urbem
Arctoi toto non uisam tempore belli.
Miratusq; suæ sic fatur mœnia romæ.
Tene deum sedes nō ullo marte coacti
Deserere uiri. p̄ qua pugnabit urbe.
Dii melius. quod non latias eous in oras
Nūc furor incubuit nec iuncto sarmata uelox
Pānonio. dacisq; getes admistus. habenti
Tampauidū tibi roma ducē fortūa pepcit

nio. i. iuncto populo pannoniæ quam nunc Vngariam uocant. Gætes dæcis: populi sunt scithiæ de qb⁹ ante dictum est hic getes gete dicitur & gæta.

Quod bellū ciuile fuit. sic fact. & urbem
Attonitam terrore subit. nāq; ignib⁹ atris
Credidit ut captæ rapturus mœnia romæ
Sparsurusq; deos. fuit hæc mēfura timoris
Velle putat quæcūq; potest: nō oīa festa
Non fictas læto uoces simulare tumultu
Vix odisse uacat. phœbeia palatia complet
Turba patrum. nullo cogendi iure senatus
Elatebris educta suis. non consule sacra
Fulserunt sedes. non proxima lege ptās
Prætor adest. uacuæq; loco cessere curules
Omnia cæsar erat. priuatæ curia uocis
Testis adest. sedere patres censere parati
Si regnum. si templa sibi. iugulūq; senatus
Exiliumq; petat. melius quod plura iubere
Erubuit. q̄ roma pati. tamen exit in iram
Viribus an possent obsistere iura per unū
Libertas experta uirū. pugnaxq; metell⁹
Ut uidet ingenti saturnia templa reuelli

la. euocata domibus in qbus latebāt. Non ful. nō ornatae erāt Prætor pxima pote. qui secundū locum post consules obtinet: quorū etiā collega dī: ut tradit Gellius. & Festus ait p̄torē tūc romæ creati ceptū cum cōsules belli cā euocarent. Curules: sella eorū q gesserāt maiores magistratus q qm honoris gratia i curiā curru uehi solebant in quo sella esset supra quā sederēt ipsi quoq; curules appellabant: auctor est Gellius. Cessere loco remotæ sunt. Oīa cæsar erat: solus cæsar aderat loco oīum magistratuū. Curia testis. Senatores conuenerāt nō ut aliqd cōstituerent sed ut essent testes eorū q cæsar iuberet. Priuatæ: cæsar q sine magistratu erat. Censere: decernere & cōstituere. Si regnū: si uelit rex effici. Templa: ut pro deo coleret: siue templo rū direptionē. Iugulū cedē senatorū. Exiliū: p̄scriptionē. Melius: supple fuit. Erubuit: uerecundia ductus cæsar nihil superbū aut crudele imperare ē aulus. sed magna spe & pollicitatiōibus turbatū populū leniuit. Quā roma pati: supple erubuisse. Tamen exit. L. Metellus tribunus ple. ab inimicis cæsar incitatus ut q̄cunq; ageret institueret ipediret sese ærariū frāgenti opposuit. Sed eo deterrito cæsar claustra perfregit: & thesaurus a nemine ad illā diē tactos militibus rape. e cōcessit hos. n. olim execratione p̄posita publice conditos fuisse memorāt ut nisi celthico insurgente bello a nullo p̄merent. Verum cæsar celthas a se deuictos asserens urbē ab execratione liberā reddidisse ait: Appianus ē auctor. Experta p unū tentans p Metellū. An iura: an auctoritas tribunitia posset reprimere uiolentiā cæsar. Exit in irā: palā irata est. Pugnax syllanis t̄pibus cū celtiberiæ p̄fesset metellus: collegamq; p̄peiū suscepisset euasit excitatior & pugnator ut Plutarchus tradit. Saturnia templa: ærariū. Hoc tēplū a Tullo hostilio cū tertio triūphasset fundatū in capitolio fuisse. Macrobius tradit. Id ideo romani uoluerunt esse ærariū: quod tpe quo incoluit. Saturnus italiā nullū furtum cōmissum est: siue quia is deus agriculturam docuit: ex cuius perceptis fructibus cumulatū pecunia aut quia sub illo nihil erat cuiusquā priuatum. Macrobius & Plutarchus auctores. Reuelli: ui impelli.

COMNIBO. Quod bellū ciuile fuit: q̄a bellū ciuile conflātū est. iō salutē tibi dii o roma dederūt: sed si aliud bellū q̄ ciuile fuisset periisses. Subit ingrediē. Attonitā: territā metu. Namq; ignibus atris causas explicat terroris romanorū: q̄a existimabant cæsarē urbe quasi capta incendio & ferro oīa uastaturū. Ut idest ac si capta esset urbs ab hostibus. Rapturus: euersurus. Ignibus atris: incēdio. Sparsurusq; deos. i. creditur euersurus templa deorū. Fuit hæc mensura timoris: tantū mali timebant quantū cæsar inferre poterat: uide licet ut funditus orbē euerteret. Non oīa festa. romani nō simulabant uultu læticiam: imo nec possunt etiā odisse aīo cæsarem: tantū pauoris aīo conceperant. Vix uacat: nō licet romanis. Festa oīa festina auguria. Non fictas: saltem fictas si non ueras. Odisse cæsarem. Phœbea: pallatia. i. sibyllina: ubi libri sibyllini seruebantur. longe est repetitum epitheton: sibylla autem sacerdos phœbi erat: deo phœbea pallatia appellauit. Nullo cogendi iu. quia sponte sua uenerunt nullo uocante. Cogendi se. quia nec consules nec prætores: nec princeps de more conuocauerant senatum. Elatebris: e penatibus suis ubi latebant: & eo uerbo expressit pauorem. Sacra sedes. idest sanctæ sedes curiæ: quia in curia consules suis sedibus cum maiestate quadam sedebant. consules autem priores sedes tenebant. secundas uero prætores. Proxima. idest secun-

da potestas q̄a secunda potestas post cōsules erat prætoria. Prætor: appositue secunda pt̄is. Lege: secūda legē nō erat secūda. Curules: nō solū nō aderant consules nec prætores: sed nec sedes q̄dē ipsæ erant. Cesse re loco: de loco suo. Oīa cæsar erat: ibi nō consules nō p̄tores erāt: sed p̄ ipsis Cæsar fuit: ī ipso uno oīa fere: oēs q̄ magistratus romani in uno cæsarē cōspiciebant. Priuata uo. s. cæsar: q̄a solus cæsar loquebat: & nemo in senatu sn̄iam dicebat: iō q̄a loquebat nisi uox cæsar: illius testis erat senatus. Curia: cōtinens p̄ cōtento. i. senatus. Priuata uocis: solius cæsar: & nō publici cōsili. Sedere patres: patres cōsederunt in curia: & parati erat decernere quodcūq; iussisset. et si se regē facere uoluisset. Censere parati: nimio metu compulsi patres regnū cæsarē decreuissent: et si peteret regnū si tēpla: si iugulū: senatusconsultū in sn̄iam cæsar: deuenisset. Si regnū. i. si se regē esse uellet. Si tēpla. i. si in deorū numero cē uelit: sicut īperatores oēs relati sunt.

Iugulū senatus. i. si petit iugulari patres. Exiliū: ut ī exiliū mittant patres. Melius. s. fuit urbi romæ. Quod plura iubere eru. q̄a cæsar pudore deterritus: ne id q̄dē īperasset: quod romani pati uolebāt. Tamē exit ī irā q̄uis tāto furore p̄culsi eēt: libertas amissa uoluit expiri unū uirū Metellū: an tueri posset iura. Exit: erumpit. Virū: metellū. Cæsar teste Appiano romā delatus po. ueterū calamitatū recordatione turbatū: quā sub sylla & Mario olim ptulisset trepidantēq; magna spe pollicitationibusq; leniuit: hostib; p̄ferens: hūanitatē ac clemētia: Luciū. n. domitiū a se captū cū pecuniis ac necessariis suis: libertati: redditū fuisse ait: q̄b; dictis publici ararii claustra p̄fregit: obstātiq; ī aditu Metello ex tribunis plebis mortē est cōminatus: thesauros a nemine cōtractos usq; in illā diē militibus rapere cōcessit: hos. n. olim execratione p̄posita publice cōditos fuisse memorant ut nisi celthico insurgēte bello a nullo p̄merent: uerū Cæsar celthas a se deuictos asserēs: urbē ab execratione liberā reddidisse ait. Iura: leges. Pugnax q̄ metellus: Metellus tribunus plæbis alia oīa p̄pessus est. sed ubi uidit referari tēplū Saturni: in quo erat arariū populi romani ut īde aurū & argētū auferret cæsar: quo militibus suis stipēdiū daret: cōmotus ē q̄ antea leges uiolari p̄miserat & iura cupiditate auri & p̄cio: ut hoc tollerare nequerit. Pugnax: ex eo q̄d sequē. Saturnia tēpla. i. arariū q̄d in tēplo Saturni erat.

⊕ SVLPI. Mole: apparatu: uel p̄pter areas portas.

Rapit gressus: accelerat. Agmina: cateruas militum Aedis ararii. Usq; adeo: īprudentiæ hoīes arguit quod pro libertate minus pugnent q̄ pro pecunia.

Usq; adeo: uel in tantum: uel certe ut apud Iuena.

Usq; adeo nihil est quod nostra infantia cœlum. Haud sit auentini. Pereunt leges: non defenduntur lege alii cuius periculo sed pro diuitiis certatur. Testatur: damnat detestatur: apheresis est. Clara. quæ ab omnibus audiretur. Tribunus metellus. Non nisi: conuictiosa & terrore plena oratio. Per nostrum latus nisi me: prius confosso & interempto. Feres auferes

Nostrum: legitur & sacro quoniam tribunitia potestas est sacrosancta. Certe uiolata potestas: Tribuni quādo uiolantur habent deos ultores: idq; Crassi exemplo confirmat quem in bellum parthicum egredientē Atteius tribunus ple. primum uoce cohibuit quod in hoīes nihil mari meritos & pro po. ro. confederatos irrueret. Inde torrem ignitum ianuæ anteposuit: obuiantiq; Crasso delibatis ante sacras diras execrationes

īmisit: sœua quædam numina & īmania inuocans. Has quidem execrationes romani condi solitas & antiq; quas profitentur: talem quoq; habere potestatem: ut nemini fas sit qui in eas inciderit effugere. Pessime præterea operari his utentem si non a conuenientibus iis aut a multis excitentur. Appianus est auctor. Diræ tribunitiæ: execrationes tribunorum: meminuit huius rei Plutarchus & Cicero in diuinatione his uerbis. M. Crasso quid acciderit uidemus dirarum obnunciatione neglecta. Vouerunt: deputauerunt. nam exeuntem ducem diis hostilibus Metellus deuouerat ut ait Florus.

⊕ OMNIBO. Ingenti molle. i. uectē. Rapit: raptim fert. Rumpēs: p̄ agmina cæsar: irrumpens. Usq; adeo: impulit Metellū pro arario pugnare: cupiditas auri: & qui p̄ legib; nō decertauit: nūc pro auro decertare ausus est. Amissæ leges: sine certamine pereunt leges: q̄a nemo ē q̄ pro legibus decertauerit. Discrimine nullo. i. nullo certamine: sicut apud Virg. in eadē significatione: Post hos æquo discrimine p̄stris. Sed pars uilissima: leges nullū certamē mouerūt: quāuis uiolata: sed opes fuerūt q̄ aufæ sunt certare cōtra cæsa rem. Vilissima pars q̄a sordes dicunt diuitiæ: q̄ hoīes faciant sordidos. Tribunus. s. Metellus. Victore cæsa rem prohibens. s. a rapina ararii. Testatur. s. defensionem suam clara uoce. Non nisi: conuersus ad oēs cæsarianos metellus: nec ueritus cæsa rem ipsum dixit: uobis nullo pacto patebūt ararii fores. nisi prius p̄fectus nostrū transfigatur ferum. Per nostrū latus: idest prius p̄cutiendum ē nostrum latus q̄ tēpla Saturni uobis pateant. Raptor: o cæsar. Sparsas opes. i. spargandas militibus tuis. Certe uiolata potestas. s. Tribunitia. Deos. s. ultores. Crassum: probat exemplo o cæsar si me uiolaueris: q̄a tribunus sum scito deos ultores fore. Diræ: furia: quæ sunt tres Alecto Megara & Tisiphone. Tribunitiæ: fauentes tribunis. Vouerunt: destinauerūt: ut refert Appianus: Crasso urbe egredienti illaturo bellū parthis: multa quidem ac dira tribuni anuiciauerunt: ne parthis hoc malo profus indignus inferret bellum mouere: cui minime parenti publicas execrationes extulerunt: quibus sp̄retis Crassus demum in patria profligatus ē cum filio eiusdem

Mole rapit gressus. & cæsar: agmīa rūpēs

Ante fores nōdum referatæ constitit ædis.

Usq; adeo solus ferrum mortemq; timere

Auri nescit amor pereunt discrimine nullo

Amissæ leges. sed pars uilissima rerum

Certamē mouistis opes. p̄hibensq; rapina

Victorem. clara testatur uoce tribunus

Non nisi per nostrū uobis p̄cussa patebūt

Tēpla lat; nullasq; feres nisi sanguie sacro

Sparsas raptor opes certe uiolata potestas

Inuenit ista deos: crassumq; in bella secuta

Sæua tribunitiæ uouerunt prælia dira

noie. P. Crasso & uniuerso exercitu fere caeso: nã ex cētū milibus uix decē milia in syriã e fuga euasisse seruntur alii. Vouerāt. f. Crasso. Saeva plia. f. parthorū. M. Cato Tribunus plæbis intercessionibus suis comitia impedierat & uestem senatus mutauerat deinde prælato uatinio præturæ repulsam tulit: idem. M. Cato cū impediret legem qua in quinquennium prouincia syria Crasso parthicūq; bellum. hispania Pompeio dabatur a. C. Trebonio in carcerem deductus est: ideo dicit tribunitiæ iræ secutæ sunt Crassum in bella: quæ ad hoc ut syriam parthicūq; bellum obtineret Crassus: Cato tribunus plæbis in uincula coniectus est.

De geiã ferrū neq; enī tibi turba uerēda ē
Spectatrix scelerū. deserta stamus in urbe
Nō ferret e nostro scelerat⁹ præmia miles
Sunt quos p̄sternas ppli q̄ mœnia dones
Pacis ad exhaustæ spoliū n̄ cogit egestas
Bellum cæsar habes. iis magnā uictor in irā
Vocibus accēsus. uanā sp̄m mortis honestæ
Cōcipis. haud inquit iugulo se polluet isto
Nra metelle manus. dignū te cæsaris ira
Nullus honor faciet. te uidecē tuta relicta ē
Libertas. non usq; adeo permiscuit imis
Longus summa dies. ut nō si uoce metelli
Seruentur leges. malint a cæsare tolli.
Dixerat. & nūdū foribus cedente tribuno
Acrior ira subit. sauos circumspicit enses
Oblitus simulare togam. tūc cotta metellū
Compulit audaci nimum desistere cœpto
Libertas inquit populi quē regna coercent
Libertate perit. cuius seruaueris umbram

cent: qui seruit tyrāno. Umbram: imaginem & similitudinem.

COMNIBO. De tege iam ferrum: accinge inquit in me gladium o Cæsar: hoc enim facere potes absq; respectu cuiuspiam pudoris: nam qm̄ ciuitas deserta est: ideo pauci erunt qui hoc tuū scelus aspiciant. obicit cæsari: q; metu ipsius romani urbē deseruerint. Turba uerenda: nō est opus ut erubescas hoc facinus cōmittere quia deserta stamus in urbe. Miles. sceleratus. i. tuus exercitus. Non se. p̄. nam hoc aurum & argentum militibus tuis distribuere uolebas. E nostro. i. de publico. Non cogit egestas: sed si necessitas hoc te facere cogeret excusandus uidereris: at uero cū possis alienos populos militibus tuis diripiendos obicere: debes parcere tuæ patriæ. Populi. f. hostiū. Dones: militibus tuis. Pacis exhaustæ. f. ciuibus quæ ciues in pace consumpti sunt nec illorum spolia: quæ nulla cogit necessitas eripere debes. Bellum cæsar habes quia habes bellum o cæsar potes milites tuos diuites facere. His magnā: ira parcitus est nō mediocri cæsar: ubi uidit Metellum tam obstinate aduersari uoluntati suæ. Vanam spem: Vana inquit est spes tua o Metelle: q; uidelicet honeste mori & fortiter possis: ut dicaris pro libertate reipub. pugnasse & q; mori malueris q̄ pmittere arariū spoliari: sed manus Cæsaris indignarentur polui sanguine tuo. Honestæ mor. cū p libertate & arario po. ro. pugnes. Isto san. f. tuo uili sanguine. Nullus ho. i. magistratus: nō est tantæ dignitatis ut digne te cæsar occidere. Te uindice: ironice loquitur: te ultore nimirū tuta erit libertas po. ro. Non usq; adeo nō adeo inquit longitudo t̄pis cōparauit magna paruis: summa infinis ut si alterū præstaretur: aut destruantur leges a Cæsare aut seruentur a Metello nō malint a Cæsare destrui: q̄ a metello defendi. Lōgus di. idest longa uetustas. Seruentur le. si ista cōditio poneret inter te & me & leges sensum haberet: dicendo optate leges: an malitis destrui a Cæsare an defendi a Metello: ipsæ leges diligeret potius a me destrui q̄ a te defendi. Et nō dum cum adhuc p̄sisteret in proposito Metellus nesineret referari ararium tunc Cæsar magis incensus ira ita cœpit circūspicere gladios militū suorū: ut ipsum in conspectu suo obruncarent: tunc Cotta tribunus alter collega Metelli: ut cognouit periculum eum est allocutus: ut a proposito suo deterreret & ostenderet rationes quibus Metellus non deberet supra uires rem tantam suscipere: cuius persuasione tandem motus cessit a foribus ararii: Togam. i. pacem quam simulauerat in ingressu urbis. Libertas: o Metelle inquit qui in libertate est si libertatem illam defendere uoluerit contra potentiores libertas illa scribit: sed hæc libertas quāuis defenderis perit: nam potentior libertatem illam destruit: eodem modo cum te sit Cæsar potentior ipsa libertas peribit quia nō poteris resistere sed seruire cogeris. Sed quomodo poteris defendere li

bertatē: si nōlis resistere potētiori et si nō seruabis libertatē: libertatis tñ defensor eris. Cuius seruaueris umbram: sed tu seruabis umbram libertatis: si uelis quicquid iubeare a potentioribus: uerbi cā. Si cæsar uoluerit aperire ararium & tu permiseris aperire: seruare uideberis: sic hoc facere nolueris: tunc seruabis umbram libertatis: at uero si resistere uolueris & non potueris: tunc seruare eam uideberis: sed libertatem non solum uerum nec imaginem libertatis seruabis.

¶ SVLPI. Si quicquid iubeare uelis: si iussus pueris. Tot rebus: a consuetudine & a maiori tacite sic argumentatur. Si temporibus syllanis & marianis tam multa indigna pertulimus & modo galliæ & parthiæ inuitis omnibus fuere in quinquennium distribueræ & leges oppressæ sunt possumus & hanc direptionem pati. Venia est: hac una ratione posteri nobis ignoscent quia negare nil possumus: & cogimur necessitate parere. Auertat mala semina: auferat thesauros causas bellorum. Aurum enim & argentum malorum omnium principia sunt: ut sensit Lycurgus: uel iō semina appellat quā existimatus est Cæsar prædæ gratia mouisse bellum ciuile: cum quæ suis pollicitus fuerat persolueret aliunde non posset Damna mouent populos: populi inquit qui liberi sunt iure dolent quā ararium eorum diripitur: nos autem dolere non decet quia illorum paupertas qui seruiunt non sibi est molesta & periculosa sed dño. Egestas: egeni methonymia. Abducto: repulso. Rupes tarpeia sonat. i. resonat mons capitolinus ob fores areas ingentes ita structas ut cū magno sonitu aperirentur. Erui: exportat. Cōditos seruatus. Multis ab annis: a secundo bello punico. Censur: aurum & argentum & oīs facultas reipu. Plinius libro. xxxiii. inquit. Auri in arario populi romani fuere sex. Julio. L. Aurelio consulibus septem annis ante bellum punicum tertium. ccc. xxvi. Argenti nonagintaduo milia: & extra numerū. ccc. xxv. milia. Itē sexto iulio. L. Martio consulibus: hoc est belli socialis initio. octingenta. xlv. auri pondo Cæsar primo introitu urbis in ciuili bello suo ex arario ptulit laterū aureorū. xxvi. milia & in numero pondo trecenta nec fuit aliis tpiibus respub. locupletior. Quem punica bella: qui illatus fuerat in ararium ex tributis chartaginis: & a phrorū & ex præda deletæ chartaginis. Perses: Philippi fili⁹ apud Samothracas a. L. amilio pauli filio captus est & in triumpho ductus: de eius præda: hæc Plinius. Intulit & amilius paulus Perseo regem a cedonico deuicto: prædam pondo trium miliū: a quo tpe populus romanus tributū pēdere desit. Philippi uicti: hunc patrem perse primū. P. Sulpitius consul. Inde. T. Quintus Flaminius Attalo & rhodiis auxiliā tibus superauit. Pyrrhus. Hic cum in Tarentinorum uenisset auxiliū magnaq; iusticia cum romanis dimicauisset: uict⁹ a Curio & Fabritio tarentū profugit: inde in Siciliā: unde cum lucrorū pserpinam expillasset in græciam rediit. dumq; Argos oppugnaret ictu tegulæ periit reliquit autē in fuga multū diuitiarum præsertim Tarenti. Quo te fabritius cum ad Pirrum legatus iuisset regia dona & pollicitationes quibus de pditione tentabatur neglexit. Illud ergo aurum quod Fabritius non accepit: pirrus fugiens reliquit. Quicquid parcorum: Quicquid auri ex parsimonia & frugalitate ueterum congestum est.

¶ OMNIBO. Velis permittas. Iubeare. s. a potentiori. Quem regna coercent. i. reges & principes qui non iam ciuicam sed tyrannicam potestatem exercent. Libertate perit. i. nimia libertate qua uolūt resistere potentioribus. Tot rebus: maioribus inquit iam uicti paruimus. si ergo maiora perpeffi sumus cur non minora patiamur. Venia hæc: in hoc solum uenia nobis præstat: quod si uelimus potentioribus negare non possumus. Tot rebus iniquis: id est opibus potentium paruimus: cum Cæsari cōtra senatus auctoritatem prouinciæ delegabantur. Syria parthicumq; bellum Crasso: Pompeio hispania nolente tribuno mādabantur: sed tamen hæc inuitis nobis facta sunt: passi ergo sumus maiora: minora et patiamur. Venia pu. si pudet contra libertatem aliquid permittere. Degeneris metus: si sibi uidetur pusillanimitas fuisse. Non potuisse ne. etiam si uolueris negare non poteris: ideo hæc est sola uenia pudoris. Ocius auertat: o Metelle pmittas hunc a nobis auferre aurum & argentum quod est causa & primordium omnium bellorum. Damna si quos sua iura: cum potest aliquis sua iura seruare: tunc indignissimū est: si quid amiserit: at uero cum iam opprimatur a potentioribus si quid indignū patiat. id nō sibi sed uiolatori uitio dandū est. Si quos sua iura pro. si qui possunt sua iura defendere: hyppallage est. Non egestas: egestas & necessitas quæ seruit potentioribus nō est dedecori sibi. sed domino: qui coegit eam: & nō patienti dedecori est sed faciēti. Protinus cum hæc dixisset Cotta: Metellus tandē cecit cæsari: & remoto illo reſeratae sunt fores ararii. Abducto: remoto metello. Tunc rupes tar. sic. n. fabricatae fores ararii erant: ut sine magno strepitu aperiri nō possent. iō hoc fecerunt romani ne quōs furari posset. aurum & argentum. dicit igitur cum reſerarentur fores ingentē strepitū fecisse: ut tota rupes tarpeia resonauerit. Tunc conditus: dicit quātus ab arario thesaurus exceptus fuerit a

Sic quicquid iubeare uelis. tot rebus iniquis
Paruimus uicti. uenia est hæc sola pudoris
Degenerisq; metus. niliā potuisse negari.
Ocius auertat diri mala semina belli.
Dana mouet p̄p̄os si quos sua iura tuent
Nō sibi sed dño grauis ē q̄ seruit egestas
Protinus abducto patuerūt tēpla metello.
Tūc rupes tarpeia sonat. magnoq; reclusas
Testat stridore fores. tunc conditus imo
Erui tur templo. multis non tactus ab annis
Romani census populi quē punica bella
Quē dederat p̄sel quē uicti præda philippi
Quōd tibi rōa fuga pyrrhus trepidate reliquit
Quo te fabritius regni non uendidit auro
Quicquid parcorū mores seruastis auog

caesare: uidelicet q̄ iam a condita urbe ad t̄ps Cæsaris fuerat a populis & natiōibus partū id oē in ararium repositū fuerat. Multus non tactus ab annis: q̄ seruatus fuerat per multos annos. Quem punica bel. ut carthago populi romani inimicissima euersa bona oīa & pecuniā a Scipione romam translata sunt: & in hoc templo reposita. Quem: censum. Perses: rex macedonū quē uicerat Paulus æmilius & captiuum cū magnis opibus in triūphū duxit. Præda philippi: nam. L. Quintius Flāminius philippū regē macedonū dicit. Præda. s. dederat. Quod. s. aurū eruit. Pyrrhus rex epiratorū q̄a tarētinis accitus in italiā cū aliquot eq̄tibus uenerat bellū populo romano itulit: & sæpe uictor euasit tandem uirtute & continentia fabriciū uictus ex italia decedere coactus est: & ipse reliquit aliquid prædæ po. ro. ad hoc usq; t̄ps seruata. Fuga trepidate: nā trepidus ex italia fugit. Quo uēdidit rē. q̄a Fabricius cū missus eēt legatus ad pyrrhū q̄ tarēti erat Pyrrhus Fabriciū uirtutē e admiratus iam .n. ante et medicum regis auerterat q̄ capto p̄mio sp̄debat se necaturū esse regē tentauit quoq; pyrrhus magnis precibus pollicere Fabriciū & si secum uiuere uellet ipsum inter primos habiturū & cū eo oē suū regnum cōdicaturum. Fabricius at oēs pollicitationes Pyrrhi contempsit. ideo dicit aurum illud dirripi a caesare: quo auro pyrrous rex epiratarum non potuit emere Fabriciū: Fabricius non uendidit: q̄a si aurū accepisset: imperiū oppressisset. Quicquid parcorum: meruitur etiā omne aurum quod parsimonia antiquorum congestum & cumulatam fuerat.

Quod dices asiæ populi misere tributum
Victorūq; dedit minoia chreta metello
Quod cato lōgiqua uexit sup æquora cypro
Tunc orientis opes captorūq; ultia regum
Quæ pōpeiānis prælata est gaza triūphis
Eruitur. tristi spoliāntur templa rapina
Pauperiorq; fuit. tunc primū caesare roma.
Interea totum magni fortuna per orbem
Secum casuras in prælia mouerat urbes.

æquora: nā ut ait plutarchus uerit̄ lōgitudinem nauigationis uasa multa p̄parauit: singula duorū talentorū & quinquaginta dracmarū cappacia: lōgū funē singulis alligauit & in funis capite suber bonæ magnitudinis erat: ut p̄ ipm si naufragiū fieret ubi eēt argētū cerneret. Gaza: p̄mo p̄sic̄ est diuitiasq; significat Ultra: ex remotissim̄ regib̄. Prælata e triūphis: q̄ p̄cessit curris pōpeiū: q̄lis fuit Tygrānis Mithridatis Aristoboli & reliquorū. Tristi: tristati ciues. Paupior: minus diues ab usio cōpatiui. Interea: p̄p̄os q̄ ad fauēdū pōpeio tā ab eī filio q̄ a cōsulib̄ sunt excitati poeta cōmemorat: eo fuato ordie ut primū europeios īde asiaticos: postea aphros cōnumeret. Fortuna magni: pōpeius a fortuna uexat̄. Vrbes casuras p̄p̄os perituros.

OMNIBO. Quod dices asiæ populi: deuicto rege Anthioco: nā tūc tributaria facta e asia populo romano: & īde magna uectigalia exigebant. Metello. s. chretico: nā chretam deuicit: uñ & cognomē accepit. Minoa. i. q̄ quodā fuit sub ipio regis minois. Cato lōginqua: Ptolomē rex cypri magnū thesaurū fuabat. & po. ro. uerit̄ ne magnitudine pecuniæ magnū aliqd̄ piculū urbi romæ īferret statuit pecuniā regi auferre. Rex cū audiuisset Catonē ī ciprū mitti: ut aurū suū auferret quod ī eo sp̄e oēm reposuerat: tāta aī ægritudine affect̄ e: ut sibi mortē cōsciuerit: Cato cū aurū illud accepisset sūma diligētia & itegritate romā aduexit illudq; ī arariū reposuit. Tūc oriētis opes. Cæsar diripit & ultia spolia q̄ in arariū pōpeius reposuerat sub actis oriētis regibus. Oriētis opes. s. eruunt̄: e. n. zeugma ab īferiori. Captorū regū: Aristoboli: Mithridatis tigrātis regis armenia: & filii sui quos captos ī triumphū duxit pōpeius & Mithridatis regis pōti opes multæ ac p̄ciosæ in arariū a pōpeio repositæ: fuerāt. Prælata gaza. i. q̄ est p̄missa & añ lata: nā p̄ceder̄ uidebant captiui: & spolia captorū regū p̄mittebant in pōpa triūphi. Templa. s. saturni. Tristi rapina ab effectu q̄ tristes facit spoliatos. Pauperiorq; fuit: & quo die caesar arariū po. ro. spoliāuit: ditior urbe roma fuit. Interea totū. In hoc capite cōtineēt catalogus genitis & populorū q̄ pōpeio cōiūcti sunt aduersus caesare: nā filium suū. Gn. pōpeiu & cōsules miserat in asiā: q̄ oēs undiq; gentes cōducerēt ī bella: Appianus Alexādrinus refert pōpeio affuisse oriētis nationes oēs magno numero: p̄tim ī equis p̄tim pedestribus suffultas copiis græcia lacedæmonios sub p̄p̄iis distributos regib̄ & ex pelopōneso alios. Boetii p̄terea cū ipsis aderāt: & athe-nienses in castris ex græcis qcunq; in circuitu maris orientē uersus incolūt fere oēs ad eū uenerāt. Thraces Hellepontii: Bithinii. phriges: leones: Lidii pamphili: pisidæ: & paphlagonæ. Cilicia ad hæc & siria: phœ-niceq; & hebreorū genus: Arabesq; his finitimi: Cipri insup & rhodii: & chretenses funditores & insulares alii cōuenerant: & reges ac dinastæ auxilia secū afferentes. Deiotarus orientaliū galatharū Tetrarcha: Ariathes cappadocū rex. Armenios intra euphratē incolētes Taxiles princeps adduxerat. Armenios uero supra euphratē megabatehes Artapi regis p̄fectus: alii p̄terea inferiores potētia Dinastæ ad belli laborē una se cōtulerant. ferunt̄ & ex ægipto naues. lx. ad illū puenisse: ex ægiptiis regibus Cleopatra fratre puero uerum hæc quidē bello minime interfuere: nō. n. aliæ naues ad id accesserāt sed corciræ in ocio cū cæteris debebant quod a pōpeio minus prudenter factū existimat̄: q̄ classē neglexisset: qua longe p̄ponentes oēm qui ad hostes ferēbatur cōmeatum facile auferre potuisset. Cæsari uero affuere equites: celtæ: ac celtarum

qui supra alpes incolit numerus fere alius graecorum ad hos auxilia accesserunt: dolopes: arcane: etoli. Caesar duo supra .xx. milia habuisse fertur iter quos eques circa mille annumerat. pompeium bis totidem secuti sunt: in quibus septem milia equum fuere: quae autem uerisimilia loqui existimant: septuaginta milia italorum hoc spatio in unum concurrisse memorant: quae minore numerum describunt. lx. milia. quae res in maius extolunt quatercenta milia extitisse aiunt horum sexcupulum Pompeio: alii tribus ex partibus duas illi ascribunt: haec paulo altius repetiuimus: quae cognita digna sunt. Casuras urbes: methonymia pro populis quae in urbibus continentur. Casuras: quae gentes quas secum habebat Pompeius caesari in thessalia ad interfectionem prope caecidit. Verum ut idem Appianus refert ex pompeii partibus senatores decem ceciderunt: quorum e numero fuit. L. Domitius olim caesari in gallia successor destinatus in corphino captus ab eo dimissus: equestris ordinis ad quadraginta ex illustrioribus. ex reliquo autem exercitu quae res in maius extollunt quaeque supra uiginti milia cecidisse aiunt ceterum asinius pollio quae sub caesare ea in pugna dimicauit: sex milia ex pompeii exercitu interisse solum scribit.

CSVLPI. Proxima. uicina dyrrachio ubi pompeius erat. Amphisa. oppidum est in phocide ut Pli. docet. Phocis uero regiuncula iuxta parnasum Oui. in i. meth. Separat aonijs attaeis phocis ab arijs. Terra ferax. Manus: multitudines. Cyrrha: oppidum in phocide ad ipsum pelagus situm sub rupem cyrphii: id est quae ait scopulosa. i. saxosa. Vtroque iugo: habet. n. duo cacumina parnasus: Oui. Mons ibi uerticibus petit arduus astra duobus. Boetia: thebaei. Boetia dicta a boe uel qua indomitae. Cadmus adueniens imolauit. Est autem uicina atticae: quaedam & sub attica comprehendunt. Cephissos: anis in phocide perfluens delphos ortus in lilaea urbe quodam. Fatidica: quae delphis est apollinis oraculum. Dyrce fons ad thebas in qua dyrce lyci uxor conuersa est. Cadmea: thebana. Thebas. n. condidit Cadmus Piseaeque manus: Pisa in acaia oppidum ad quod est amnis alpheus: quae helidis fluuius in siciliam exit. Vir. Alpheus fama est huc helidis amnem occultas egisse uias subter mare quae nunc ore arethusa tuo siculis confundit undis. Arcas: arcadiae prope quae & in attica est & praefertur mediterraneam tenet. Menala: montes arcadiae. Trachini: Trachin boetiae ciuitas tethae nomine filis phocensis: exigua sane eius ciues Trachinii uocantur: Strabo ait Oetham herculeam montem iter thessaliae & macedoniae: rogo sepulchroque herculis clarum.

COMNIBO. Proxima: ex his urbibus quae auxilia pompeio attulerunt: dicit primo de graecia. Proxima: prope in qua italiae. Vicino bello. i. ciuili bello: quod haud procul gestum est phocaicas: urbes phocidos est Amphisa teste. Strabone: id est amphisa. i. populi quae circa haec urbem habitant auxilia dant pompeio. Scopulosaque cyrrha Cyrrha urbs uetusta est ad mare phocensium locata sub cirphii rupem parnasi. Strabo. recte ergo scopulosam dicit. Parnasus mons est phocidis decantatissimus: baccho dedicatus & appolini: ut auctor est Macrobius in septentrionem flexus usque ad oethios & etholios montes. Vtroque iugo: significat uenisse locros: ozolas & delphos quae homines habitant parnasum. Habet. n. parnasus duo latera: alterum in meridie uergens. in quo delphi. Alterum in occasum prospectans in quo habitant locri & ozolae ut scribit Strabo: id est Luca. respiciens montis situm quae bifidus est: utroque iugo dixit. Nam qui heliconem & citheronem colles assignauerunt parnaso: erroris sui excusationem nullam inueniunt. Sunt enim a parnaso se iuncti: quod patebit uetusto cosmographos diligentius inspicienti. Boetii: praeterea etiam boetii duces. Coiete: id est conuenerunt ad pompeium: & qui fuerunt declarat uidelicet quod impiger ambit fatidiga zephisus aqua. Fatidica. i. iuxta quem fluuium est templum fatidicae themidis.

Cephissos: fluuius est boetiae lilaea urbe ortum habens in cuius amnis marginibus themidis templum fuit quae fata sciscitantibus dabat. Cadmeaque dyrce thebas urbem boetiae quam condidit Cadmus dyrcem appellauit Lucanus: a fonte dyrceo qui ante thebas est pro urbe fontem ipsum ponens. piseaeque manus pisa & Elis arcadiae ciuitas fuerunt iuxta olympum montem: ubi olympica certamina in honorem Iouis celebrabantur. Sicaniis alpheus aquas: hoc dixit secundum fabulas & rei ueritatem: fabula est quae alpheus amnis uiderat in undis suis arethusam nympham post sudorem uenationis se lauante quam uisam statim amauit: quae cum illi aduersaretur haec uiolare uoluit: illa in fugam conuersa est: quae diu e manibus illius elapsa: tandem cum uinceret ab alpheo supplex deos rogauit ut sui misererentur: & statim conuersa est in fontem sui nominis: Alpheus statim fontem suum secutus est: illa subter mare pro medio transiit in siciliam: ut aquam suam non immisceret amaritudini maris: & ab elide usque in siciliam pertrauit: Alpheus persecutus est eam: dicit ergo pro aquora mittens sicaniis alpheus aquas: nam ita esse deprehenditur ex eo quod apud ipsas singulis quibusque lustris in honorem Iouis olympiae certamina celebrarentur: & sacrificia fierent sanguis & sordes uictimarum quae apud pisam & Elidem imolabantur: postea in siciliam apparebant in Arethusa fonte. Huius sententiae fuerunt. pindarus & Timaeus philosophus: sed Strabo id plene disputat fabulosum esse & impossibile. Manala: montes arcadiae.

Oetham: montem thessaliae: ubi Hercules conuestus est: nam cum illi uxor eius deianira misisset uestem. Nefeo sanguine tinctam quae stulta credebat: ipsam uires amoris habere (erat autem lerneum sanguine uenena) statim uenenum serpentis ad medullas usque Herculis ita penetrauit. ut in furorem conuerteretur: & quam dolorem pati non posset: rogam sibi construxit in quem si iniiceret: & philoctetae cui arcum suum & sagittas reliquit: iussit ut flammam rogo subiiceret & ita combustus est: ideo dicit herculeam aetham in qua Hercules combustus est. Trachin: Trachin ut ostendit Strabo Boetiae est ciuitas Therae nomine

Proxima uicino uires dat gratia bello
Phocaicas amphisa manus. scopulosaque cyrrha.
Parnasusque iugo misit desertus utroque
Boetii coiere duces. quos impiger ambit
Fatidica cephisos aqua. cadmeaque dirce.
Piseaeque manus. populisque per aquora mittens
Sicaniis alpheus aquas. tunc menala liquit
Arcas. & herculeam miles thrachinius aetham

similis phœcensi exigua sane: eius ciues Trachinii uocant.

Theproti dryopesq; ruunt q̄rcusq; silētes
 Chaonio ueteres liquerunt uertice sella
 Exhaustit totas quāuis delectus athenas.
 Exiguae pyræ tenent naualia puppes.
 Tresq; petunt uerā credi salamina carinæ.
 Iam dilecta ioui centenis uenit in arma
 Chreta uet' pplis gnosisq; agita' pharetras
 Docta. nec eoīs peior gortina sagittis.
 Tūc q; dardaniā tenet orichō & uagus altis
 Dispersus syluis athamas & nomine prisco
 Encheliæ uersi testantes funera cadmi
 Colchis & adriacas spumās absyrtoſi ūdas
 Et penei qui rura colunt quorumq; labore
 Theſſal' hæmoniā uomer ꝑſcīdīt hīolcon

CSVLPI. Tespti: in epyro populi sunt. Dryopes: etiam in epyro ut pli. docet: sunt & q; dicant iuxta pna sum esse. Sellæ: methonymia: oppidū in epyro. Quercus silentes dodoneas quercus intelligit i quas duæ columbæ descendere solitæ dabant responsa petentibus ibi dodonei iouis tēplū illustre oraculo Silētes ideo dicit q̄a columbarū altera delphos: altera uero in aphrycā ad ammonē se contulit: & hic amplius responsa nō dabant. Vertice chaonio monte epyri chaones epyro tæ dicti sunt a chone fratre heleni. Virgi. chaoniāq; omnem troiano a chaone dixit. Delect': electio militum & iterum repete quis delect'. Exhaustit: uacauit uel q̄a plurimi in bella se contulerūt: uel q̄a tunc populoſa non erat. Athenas oppidū in attica: i enent naualia remanserunt in pyreo portu ubi atheniensium naualia sunt phebo dicata a minerna. q̄ marti attoſagū etiam dedicauit: & arces sibi retinuit. Petunt credi uolūt existimari. sunt. n. instar urbiū magne. Verā salamina: uerum oppidū Salamis q; & salain dī insula est & oppidū in cuboico mari contra athenas in q; Thelamon aiacis Teucricq; pater regnauit. Alia i cipro cōdita a Teucro

q; amisso fratre noluit patrē reuerti. Horat. Nil desperandum teucro duce & auspice teucro Cert'. n. pmisit apollo Ambiguā telure noua salamina futurā. Chreta: insula in ægeō dicta a chreta nymp̄ha hespidis filia hæc acria Curetis & Macarō a cæli tempia dicta est. de ea Virgi. centū urbes habitant magnas uberrima regna. Dilecta ioui: illic. n. natus est iuppiter illic regnauit illic eius sepulchrū ostendebat. Gnosis: oppidū in chreta q; & gnosum dī. Agitare pharetras: sagittare. Eortina: oppidū in chreta. Eois: pthici: norunt. n. meli' q; pthi sagittas emittere. Orithō: orithos oppidū in epiro uel inter macedoniā & epiro serens therebinthū conditūq; a cholchis. Dardaniā: possessam a dardanis: idq; ꝑꝑ helenū dicit: uel q; eā dardanii illirici tenuere. Athamas: oppidū est in theſſalia ut pli. ait Sed athamantis est fluuius q; ligna suo tactu incēdit Oui. in. xy. Admotis athamantis aq; accendere lignū Narrat minimos quū luna recessit in orbes: Encheliæ: oppidum in illirico apud q; Cadm' cū coniuge uersi sunt in serpentes. Prisco noīe: encheli. n. serpentes dicuntur. Colchis: siue regionē iuxta pontū intelligere: siue oppidum in illirico q; ochiniū dī: olim Colchinū dicebat a Colchis cōditū pli. auctor est. Absirtoſ: fluui' colchidis dicit' ab absirto medeæ fratre illic diserto: uel is a flauio absirto est appellat' Ci. n. de natura deorū sic ait. Quid de fratre absirto medeæ q; apd paccuuiū ægiale' scribit'. exit autē i mare adriacū. Penei: pene' theſſaliæ flu. q; Orconē accipit sed nō recepit. nā olei mō supnatantē uehit & abiicit: ori' autē iuxta gomphos. Hæm' mons in thracia: siue inter thracia & theſſaliam. Hīolchon oppidum in theſſalia q; thracenses hæmoniū condiderunt.

COMNIBO. Tespti: tespti acarnaniā & etoliā supiorē habitant barbarorū sane (ut refert Strabo) natō sub tesptis pristinis sæculis erat dodona. Dryopes ppli sunt epiro. Sellæ: sellarū ppli sunt in epyro: q; chaonia est appellata a chaone fratre heleni. ut Virg. chaoniāq; oēm troiano a chaone dixit: ubi nem' erat plenum quercub' quib' inhabitabant columbæ: siscitantib' rīſa dabant quasi ex ore iouis. ioui. n. nem' illud cōſecratum erat: dicit ergo quo tpe miserunt auxilia pō. tū columbæ ampli' rīſa non dabant. ideo silentes q̄re' i. in quib' iā filuerant colūbæ. Chaonio uertice: q̄a in monte sint positi. Exhaustit totas: dicit quis milites delecti essent tñ athenas exhausserunt q; tanta multitudo uisa est militum. ut athenæ desertæ fuerint & pene uiduata. Exiguae pupes: relectæ sunt paucae naues q; pyreū portū atheniensium custodirent: nā pyre' port' famosissimus erat athenis: cuius naues quasi imperiū totius græciæ tenuerunt. Delectus. f. militū. Naualia py. i. naualia pyrei portus. Tresq; petunt uerā. & salemim cypri misit auxilia pō. sed quæram dicit: q̄a thelamō pater theucrici & aiacis cū. xii. nauib' misit flos filios ad troiā cū Agamenone cū ad ecceiū troianū græci mille nauibus ꝑfecti sunt: teucer ne faceret cōtra p̄ris impiū nō ē ausus in patriā redire. nā p̄ mittens aiacē & teucrū ꝑcepit ne aliter sine altero rediret mortuo aiace q; despatione armorū Achillis se interfecerat Teucer nō est ausus redire in patriā: ubi erat thelamō pater sed ꝑfectus in cyprū Salaminā condidit nouā. ideo imitati sunt Salaminā antiq; thelamonis: q̄a sicut miserat. xii. naues ad auxiliū Agamenonis aduersus troiā sic & ipsa tres misit cū pō. contra Cæ. q; natus erat sanguine troianorū. Petunt credi ueniā. i. uir postulare ut credat salaminē uere eē a teucro condita quū auxilia mittat aduersus Cæ. troianū. Iā dilecta ioui. & chretenses q; centū urbes habebant miserunt auxilia pō. Dilecta ioui: q̄a in ea educatus est & sepultus. Centenis pplis q̄a centū habitabāt urbes sicut Virg. Cētū urbes habitabāt: nūc tres tñ urbes eē dicunt'. Agitare: tractare Gnosis: gnosis urbs metropolis ē toti' chretæ i q; regia Minois fuit. Cortina: cortinem ciuitas ē: ubi stabula regis minois fuere. Nec peior: nō ipitior. Eois sagittis. i. ptissoz q; sūt populi oriētis. Tūc. i. uenerūt. Ori cō dardaniā: oricū. oppidū ē ad initiū epiro cōditū a cholchis ut tradit pli. quis troiāos poeta fuisse hic inuat

Aethamas flu. epiro q̄ dicit̄ incendere ligna admota: uñ Oul. metha. i. secta pethagorea dicit. Admotis athamantis aquis incendere lignū Narrat̄: minimos quū luna recessit in orbes. dicit̄ ergo populos athamanes q̄ iuxta flu. athamantē habitāt uenisse in auxilia pō. Enchelia: etiā encheliæ ppli illiriæ nō pcul cerauniis mōtib⁹ ubi cadm⁹ cū hermione uxore cōuersi sunt in angues. Prisco: antiquo. T estantes funera cadmi: nā apd enchelias ea oñdeban̄ dicit Stra. quæ de cadmi & hermiones mutatione narrata sunt inde sumpto noie: nā angula significat. Colchis: uenerūt ēt q̄ habitāt colchō insulā: quæ est haud pcul a Caucaſo mōte: hæc loca subegerat pō. cū psequeret̄ mithridatē. Absyrto: flu. colchorū sic dicit̄ ab absyrto fratre medeæ quem illa fugiēs mēbratī dilacerauerat. nota fabula. In undas adriacas: q̄ descendit in mare adriacū in oib⁹ subaudi uenerūt. Penei: pene⁹ amnis theſſaliæ añ oīs claritate insignis: ort⁹ iuxta gōphos iter ossam & olympum fluit amœnissima temperie interfecans pli. Colunt rura. i. qui peneum annem habitant. Hemoniam hiol con. urbem theſſaliæ. Quorum: theſſalorum.

¶ SVLPL. Inde. ab hiolco: nā ut Strabo ait hinc pelias iasonem ac argo nauem foras emisit & inde egressi sunt primi nautæ. Lacesitum: uexarum remis. Rudis: impolita uel ignora nauigandi. Miscuit gētes iūxit cōmertia distantū & ignotarū gentiū quæ mari sunt sepe rata. Temerato occupato & uiolato Cōposuit cōcilia uit & concors fecit. nā ausi sunt homines media nauis fluctib⁹ & uentis se credere. Vna mors: unū gen⁹ mortis. Accessit: adita est. Fatis multis aliis generib⁹ mortis. Per il. illa: media. Hæm⁹: mons in thracia. Pholoe: arcadiæ mons & oppidum lapitarū cētaurorūq; patria Mentita: nā cū centauri nisi fuissent super equos crediti sunt bifformes hoc est semi homines & semiequi appellatiq; sunt hippocentauri. Strimon. flu. i. thracia ex hæmo descendens macedoniam a thracia separat. Cōmittere: credere & cōmendare. Nam grues in hyeme ex strimone descendunt: & nilum qui non est adeo frigidus petunt: in æstu uero contrafaciunt. Aues bistonias: grues a bistonio lacu in thracia Cone barbara: cone insula est ad hostium histri circūfusa mar. Hister. n.

sex habet hostia tertiū ei⁹ Callostoma noiat̄ iuxta insulā sarmaticā ut pli. docet. Perdit: disperdit & confundit cū mare. Sarmaticas. i. histri q̄ eam insulā pterit. Peuce: primū hostiū histri peuce appellat̄: ubi est & insula peuce ampla satis. Multifidi: sex. n. uastis fluminib⁹ in pontū euoluit̄. Mesiaq;: hæten⁹ europeos: nunc asiaticos numerat misia puincia est adiacens helleſponto conterminaq; habet eoliā in qua ē ciuitas mesia. Chai co: chaic⁹ misia flu. est ueniens a Teutrania ultra pgamū. est aut̄ teutrania pars eolidis & troadis. Tell⁹ idalis oppidū est in Troade q̄ pli. idalē uocat. Arisbe: oppidū in rtheis littorib⁹. Exilis glebis: sterilis & infecunda. Tithanē: oppidū i troade. Celene: oppidū in phrygia de quo stat⁹. Quis nō certamina phœbi nosset: & illustres satyro pendente celenas. Dānata: quia marsia illic decoriat⁹ est. Lugent tua munera pallas: deflent tibias a te esse inuentas. pallas. n. inuenta tibia cum buccis tumidis ex aqua se conspexisset abiecit: q̄ cū marsia satyrus celene⁹ reperisset: tractareq; didicisset: phœbū puocare ad musicū certamē ē ausus: a quo conuict⁹ esset. Cessa recesserunt a cute mēbra sua ut in sexto fastorū canit Oui. inde uero in sui noīs fluiū uersus est qui meadrō ingrediē & cū eo mist⁹ circuit. Fuit aut̄ ut meminit Apuleus: hiagnis phrygiis tibi nis filius uultu ferino trux hispid⁹ multibarb⁹ spinis & pilis obsitus iactabund⁹ atq; ridiculus.

¶ OMNIBO. Inde lacesitū primo mare: ex hac theſſalia inquit primum nauigare cœperunt principes nā ædificata priā naue argo ab argo fabro. cui suū nomē tm̄ posuit iason theſſalus fuit qui græciæ p̄cipes accitos secū duxit ad insulā colchō ad rapiendū uell⁹ aureū q̄ auxilio medeæ partū uexit in theſſaliā. Inde a theſſalia. rudis argo: noua uel quia prima fuerat: non ita artificiose fabricata fuerat. græcæ per omnes casus declinat̄: latine autē in tribus casibus tantū nominatiuo: accusatiuo. & uocatiuo. Hæc argo: hanc argo. o argo. Ignotas gentes. s. theſſalos colchis qui nunquā ante se uiderant. Temerato littore. i. uiolato quasi nefas. declarat illud temerato littore: quia nauis prima fuit ausa miscere terrestres mortales cum alitib⁹ & piscibus. Composuit. i. miscuit & coniunxit cū uentis & concutientib⁹ undis pelagi. Accessit mors una multa genera mortis ante erant: sed aliud accessit. s. naufragium q̄ execratur Hora. illi robur & æs triplex circa pectus erat qui a fragilē truci cōmisit pelago ratem primus: nec timuit p̄cipitem africū iasōnem aut̄ longa naue primū nauigasse auctor est philostephanus. Per illā. s. argo. Flæmus: mons thraciæ: sex milibus passibus teste arduus pli. & Solino. Linq̄it̄: ab incolis. Pholoe: arcadiæ mors olympiæ terræ proximus. Populum bifformem. i. centauros. Mentita: quia false dixerat centauros bifformes habuisse eō mōte se riuuiros non enim bifformes erant: sed quia primum assueti equos equitare & frena equis imponere: ab his a quibus antea nunquā nisi fuerant semiuiri fuisse dicuntur: Strimon: fluuius thraciæ. Bistonias aues. idest grues thracias: nam tempore æstatis discedunt a nilo qui est in lybia & conferunt se ad strimonem: qui est in septentrione. grues enim amant temperiem: & in eā se conferunt quia tunc in ægipto: uel nilo tempore

Inde lacesitū primo mare quū rudis argo
Miscuit ignotas temerato littore gentes.
Primaq; cū uentis: pelagiq; furētibus undis
Cōposuit mortale genus: fatiq; per illam
Accessit mors una ratem: tūc linq̄t̄ hæmus
Thracius: & pplm̄ pholoe mētita bifformē
Deseritur strimon tepido cōmittere nilo
Bistonias consuetus aues. & barbara cone
Sarmaticas ubi pdit aquas: sparsaq; pfūdo
Multifidi peucen: unū caput abluūt histri.
Mœsiacq; & gelido tellus perfusa chaico
Idalis: & nimium glebis exilis arisbe.
Quiq; colūt pytanē & q̄ tua munera pallas
Lugent damnata phœbo uictore celene

æstatis maior calor est: iō deserto nilo cōferunt se in bistoniā ubi est strymō flu. adueniente hyeme relicto strymone redeunt in nilū. Tepido calido. s. superueniente hyeme. Bistonias. i. thracias: nā bistones populi sunt in thracia pli. Multifidi isti. nā sex hostiis uastissimis in euxinū pontū descendit ister. Alii septem dicūt primum peuce. s. naracustoma: tertiū calostoma. ubi est insula farmatica: quartū pseudostoma ubi est insula. Cone. quintū baryostoma. sextū spireostoma dicit. Vbi pdit aquas. i. omniscet aquas suas aquis pelagi: nā insula Cone aqua maris circū inundat: un̄ transeūtib⁹ necesse est ut ambient insulā. Perdita a. deicēdit ī mare deseritq; farmaticā insulā. Vnū caput. i. hostiū pseudostoma. Peuce: insulā quæ est in priō istri hostio. Sparfa: sparfam ablutā & madefactā ab illo hostio. Mœsiaq; .s. deserit a populis suis est autē mœsia minoris aliæ regio. Tell⁹ idalis: ab ida fit idalis. i. terræ idæa: dicit pō. auxilia dedisse oēs q; asiam incolunt iuxta idā. Chaico: quia ab ida quæadmodū bacchylides inuit fluit caicus id Strabo negat sed in teutrania ort⁹ ad gergethā uicū pgamū pterfluit p capū qui caicus appellat. Exilis arisbe: ciuitas ē Troiæ teste Strabone. Arisba ciuitas ē in lesbō fuit. Arisb⁹ uero thraciæ fluit⁹ est ppe quæ cebrini thraces habitant. Pitanē ciuitatē æoli cā: e pitana fuit Arcefila⁹ academic⁹ q; cū zenone apud polemonē didicit tradūt apud pitanē lateres sup aq; innatare: q; & in eturia in insula quadā cōtingit: nā cū terra sit leuior q; aqua: uehi eā cōtingit ita refert Strabo. Et quæ tua mu. pal. pallus tibi arū usum prior inuenit: duarū sonus placuit qu. dē: inflāte at ea buccas displicuit: unde Ouidi⁹ sexto fastorū. priā terebrata p rara foramina buxo. Vt daret effeci tibia longa sonos. Vos placuit faciē liquidis referentib⁹ undis Vidi & uirgineas timuisse gēas Ars mihi n̄ tanti est ualeas mea tibia dixit. hæc de se loquit pallas & abiectā tibiā sustulit marsia & tm̄ ualuit ea arte sonādi: ut phœbū ausus sit puocare a quo uict⁹ & excoriat⁹ in flumie sui nois cōuersus est: sed iō celenas dicit lugere miera palladis cui cā fuit ut marsia eius nimitū superb⁹ cōuerteret in flu. Calenā: urbs phrygiæ ubi natus est marsia quæ de inde apamea uocata fuit eo flumine circumfusā pli. Munera: tibus. Damnata. a phœbo: qui in certamē pro uocatus. uicit & uictū pelle nudauit: & in fluuiū uertit pli. uero ingenti platano marsiā suspensam cōfirmat.

Qua celer ereptis descēdens marsia ripis.
Errātem meandrō adit: mistusq; retertur.
Passaq; ab auriferis tellus exire metallis
Pactolon: qua culta secat nō uilior hermus
Iliacæ quoq; signa manus. pituraq; castra
Omnibus petiere suis: nec fabula troiæ
Continuit: phrigiūq; ferens se cæsar iuli.
Accedunt syriæ populi: desertus orontes
Et fœlix sic fama ninos. uentosa damascus.
Gazaq; & arbussto palmaꝝ diues idume.
Et tyros instabilis: pretiosaq; murice sydon.

armeniāq; & capadocia terminat. Orontes syriæ fluius ex libano monte oriens diuidit anthiochiā. Ninus ciuitas in siria a nino rege assyriorū condita. Fœlix: diues & beota ut ferē. Damascus: oppidū in decapoli siria irriguum amne chrorroha. Gaza: oppidum in siria idumea conditū a Cambyse. Idume oppidū in idumea parte siria apud q; est maxia palmarū copia. Tyros: in phœnicia est quondā insula præalto mari septi gentis passibus diuisa. iride Alexandri oppugnantis operibus continens facta ut plinius Straboq; tradunt. eam Agenar prisci Belli filius condidit. Instabilis: uel quia terremotu uexata est ut Strabo docet: uel instabilem appellat propter crebras seditiones & principum mutatones. illic. n. serui occisis dominis regnauerunt Sydon: oppidum in phœnicia artifex uitri purpura nobilis thebarumq; boetiarum parens. Murice: purpura murex. n. piscis est cuius sanguine tingitur.

COMNIBO. Qua celer: nā hic flu. marsia descendit in meandrū. Meandrō: amnis qui per phrygiā & cariā excurrit: & a deo sinuosis flexibus descendit ut in fontē suū regredi uideat: & secū trahit marsiā amne. Passaq; ab au. & populi lydiæ uenere ubi nascit pactolus & hermus lydiæ flu. qui harenas aureas secum trahunt. Virgi. Atq; auro turpidus hermos: sed hermus mysiæ initium est: Tellus. s. lydia. Auriferis metal. qa harenis aureis irrigat populos. Nec hermus ui. s. pactolo qui & ipse harenas aureas trahit. Iliacæq; manus. p. su. i. mali auspiciis. quia uinci consueuerant: nam iliō ter capta est: primū ab hercule & telamone: deinde ab Agamēnone: a quo euersa est: postremo a fimbria romano duce capta est & deleta: est autē urbs in asia quā recidiuā condiderunt. Nec fabula troiæ: nec eos continuit: quo minus se pompeio coniūgerent quod a sanguine suo iactabat genus suū traxisse Cæsar: nā Cæsar ferebat se a sanguine iuli troiani orinē duce. Virgi. Nasce pulchra troianus origine Cæsar. Syria: populi in oriente. Desertus: ab incolis suis. Orontes flu. siria inter libanū & antilibanū iuxta heliopoli oriē: sub terrā illatus iterū emergit: prope anthiochiā procedens in mare seleuciæ proximum defertur. Et felix sic. s. n. significat ipsam fertilissimam regionem

SVLPI. Ereptis ripis: nō. n. habet ripas marsia sed in petu suo nulla allei fertur concauitate. Meandron: flu. ionia qui oritur in monte aulocrene. estq; ita sinuosis flexibus ut sæpe credatur reuerti. Apamēniā peruagat mox eumeneticā: ac deinde hircatellicos cāpos postremo cariā: & ad decimum a melete stadiū lenis in mare illabitur. Mistus: marsia. Referē: retrofertur. Tell⁹: lydia. Pactolō: pactolus lydiæ fluius arenis aureis smyrnam irrigat: oritur in thmolo monte ubi sunt auri metalla hoc est uenæ. Hermus lydiæ quoq; fluius harenas aureas trahens. Secat culta fluit p cultos agros. Iliacæ manus: iliū oppidū in troade est q; misit pō. auxilia: nec abstinuit q; Cæ. eē ferebat ex sanguine iulio troiano. Signa pō. Omnibus suis: malis auguriis quia uinci soliti sunt. Fabula: rumor fama q; Cæ. eēt ex stirpe æneæ Continuit: abstinere fecit. Syria: syria ī asia regio euphrate arabico: sinu nostro & ægyptio mari.

Ninos: ciuitas est syriæ quæ cōdidit nini: cuius uxor Semiramis regno succedens cōdidit babylonē. Damascus. & ipsa syriæ priua ciuitas est. Gazaq. ciuitas a diuitiis appellata: q̄ Cambises cōdidit psarū rex. Idume: ciuitas quæ abūdat palmis. Virgi. i. iii. Geor. prim⁹ idumeas referā tibi mantua palmas est at ciuitas meridiæ quidē cōtermina Arabiæ: a septentrione uero pheniciæ. Arbusito: loc⁹ est arborib⁹ cōsit⁹. Et tyros instabilis pp̄ terremotum. Sidon: ciuitas fuit a phœnicib⁹ cōdita dicta a frequentia pisciū quos sidonas uocant. Pretiosa murice: quia ibi tingitur purpura.

CSVLPI. Has ad bella rates: hæ recto cursu uenere dyrrachiū duce Cynosura stella. Ordo est Cynosura haud certior ullis carinis duxit has rates ad bella.

Certior haud ullis: quia nullæ aliæ rates ipsam obseruāt nō flexo limite: recta nauigatione. Cynosura: una fuit ex nymphis quæ iouem nutriuit: & in stellā uersa pp̄ similitudinem quam cum arcto habet minor arctos est appellata: dictaq; quasi canis ura. i. cauda. de ea Manli⁹ inquit. Augusto Cynosura breuis torquetur in orbe. Tā spacio quam luce minor: sed iudice uicit maiorem tyrio. & germanic⁹ phœnices Cynosura regit & Ci. hac fidunt duce nocturna phœnices ī alto. Phœnices phœnicia pars syriæ iudeæ cōtermina fertilis quidem ad centuplum phœn⁹. Fama si creditur: ut est apud tacitum ægypti primi p̄ figuras animalium sensum mētis effingebant ab his phœnices & maxie cadm⁹ græciæ intulerunt Litterarū inuētores fuere Rhadamāthus assyriarū. Anubis & Memnō ægyptiarū. Hercules ægyptius phrygiarū. græcarū uero phœnices quarū auxilium numerū palamedes & inde Symonides latinarū alii berosum & tricothemū alii Carmentem arcadicā dicunt. Signasse figuris cōprehendisse litteris. Mansurā: duraturā. Memphis: urbs in ægypto. Biblos: iuncos & papirū Herodot⁹ li. y. ait phœnices prisca consuetudine biblos appellare pelles q̄ aliquā penuria biblorū: hoc ē scirporū pellib⁹ caprinis ouillisq; utebant. Flumineos niloticos in lacunis. n. nili stagnantis nascunt. iunci ex

quorū tenuissimis filluris chartæ cōtexunt & uela & uestes & stragula ut pli. in. xiii. docet Olim non erat usus chartarū sed palmarū foliis prius scriptitarūt. inde quarundā arborū libris: postea publica monumēta plumbeis uoluminib⁹: mox & priuata lintheis cōfici cepta aut ceris pugillariū. n. usum fuisse añ troiana tempora scribit. Homer⁹. tantū quantū litteras nō norāt. Sculpta aīalia: aīaliū figuræ quæ p̄ litteras erāt. Magicas linguas. i. sermonē sapientū & sacerdotū q̄ magni dicunt Tauri nem⁹: taur⁹ mons cilici⁹ dict⁹ ab eo is ueniēs littorib⁹ chelidonio p̄montorio disteminat: aīaq; in duas diuidit ptes. Tarfos: oppidū in cilicia a p̄seo da naes filio cōditū pli. teste hanc Cidn⁹ flu. mediā secat. Coriciū: coricos oppidū & portus & spec⁹ eiusdē nominis in cilicia sunt is spec⁹ celebris fama dicitur etiā antrū coriciū. Mallos: oppidū ad portas cilicias. Ege oppidū liberū in cilicia. Naualib⁹: strepitu & tumultu: qui fit ad naualia. Nō pi. n̄ prædo marin⁹: ut olim sed iust⁹ puginator. Gauges india flu. de quo supra. Soluere ho. i. exire in oceanum orientalem & cōtra eorum. Hic ubi: gangem dicit a d. quem usq; peruenit Alexander: uel hippanim indicat qui post indum postrem⁹ est. Nam ut inquit Strab. li. xy. ea mente Alexander orientales partes omisit. primo q̄ phibere t. hippani transire inde q̄ capestris regio esset exusta. Pelle⁹ ductor: dux Alexander: pella oppidum in macedonia exiguum in quo nat⁹ est Alexander iuue. Vn⁹ pelleo iuueni nō sufficit orbis. Post æquora te. post mare oceanū ad q̄ cōstituerat pri⁹. Ind⁹: amnis ī cibiratarū iugis ort⁹ recipit. lx. perennes flu. torretes uero āpli⁹ cētū ab incolis Sag⁹ appellat pli. auctor est qui li. yi. secū sentire nō uidet. ait. n. e iugis caucasi effusum in sol⁹ ortum unde uiginti amnes recipere. Diuiso gurgite: efficit. n. plures insulas & se diuidit. Hydaspē: hydaspes e patria in indiā fluens quattuor susceptis fluminib⁹ indū ingredit. Non sentit: non enim uidetur augeri.

COMNIBO. Has ad bel. ra. sed tyrus & sidō respiciētes minorē ursā nauigāt ī italiā: nā Cynosura. i. urfa minor. nauigātibus a tyro ī italiā iter ondit. Phœnices pri. dicit phœnicia fm̄ nōnullos primā fuisse lras in uetricē: licet nō notis primū: sed aīaliū figuris usos fuisse credat sed plato dicit lras atiq; uideri apud ægyptos Cornelius tacitus idē dicit uidelicet aīaliū figuris p̄ lris usos. quorū adhuc mōumēta p̄ mēoria seruānt: q̄ testat Aristoteles: ubi cū serpens retorta ī os cauda: annū significat q̄ ānus in se reuertit Virg. atq; ī se sua p̄ uestigia uoluit ānus. Nōdū flu. nōdū isis ī ægypto iuenerat papirū ubi scriberet nā e iūcus: & ex īteriori cortice cōpaginauit libros & papiros appellauit: nā fm̄ quosdā isis priā d̄r fuisse q̄ lras iuenerit apud ægyptos. alii mercuriū uolūt. Memphis: ciuitas ægypti ubi erat teplū isidis: q̄ a iunone primū in uaccā conuersa est. deinde a ioue in isidem deam quā coluerunt ægyptii. Flumineas: q̄ iunci nascunt in fluminibus. Magicas: sapientes & eruditas: nam in oriente apud persas præcipue sapientes magi dicuntur quos græci

Has ad bella rates: nō flexo limite poti
Certior haud ullis duxit cynosura carinis
Phœnices primi famæ si creditur ausi
Mansurā rudibus uocem signare figuris:
Nōdū flumincos mēphis cōtexere biblos
Nouerat & saxis tantū uolucresq; feræq;
Sculptaq; seruabant magicas aīalia linguas
Deseritur tauriq; nemus perseaq; tarfos.
Coriciūq; patens exesis rupibus antrum
Mallos & extremæ resonāt naualibus æge.
Itq; cylix iusta iam nō pyrata carina.
Mouit & eos bellorum fama recessus:
Qua colitur gāges qui toto solus in orbe
Hostia nascētī cōtraria soluere phœbo
Audet: & aduersum fluctus impellit ī eury
Hic ubi pelle⁹ post tethios æquora ductor
Cōstitit: & magno uinci se factus ab orbe ē.
Quaq; ferēs rapidum diuiso gurgite fōtē
Vastis indus aqs mixtū nō sentit hydaspē.

philosophos: nos sapientes dicim⁹. Tauri. mons est orientalis inter ægyptū & pamphiliū pelag⁹ obiect⁹ septentrioni: uicin⁹ caucaso: unū & nonnulli utrūq; unū eē crediderunt. Tarlos: ciuitas cilitiæ: q̄ cōdidit pleus. Coryciū: coryc⁹ eodē noīe oppidū q̄ & port⁹ & spec⁹ est ciliciæ croci fama inclit⁹ q̄ mōtē ipositū mari a sū mo cauat uertice: patul⁹ hiatu ampliss⁹: p̄ duo. n. milia & quingētos passus extendit nō sine largo die hīc inde fontū larga & assidua scaturigine. Soli. itē corycinū antrū in p̄naso ē nympharū domicilio celeberrimū: de quo. Oui. Corycidas nymphas & numina montis adorat. Mallos ciuitas maritima cilicū. Aegæ: oppidū est liberū in cilicia pli. Naualib⁹: pp̄ naualia: nā pyratae has urbes coluere. Iusta carina: q̄a destitit esse pyrata postq̄ a pō. uict⁹ est. Mouit & eos: et q̄ iuxta gangē indiae flu. habitāt ad bella uenere: Reccessus: sepatos locos orientis. Ganges flu. indiae latissim⁹ ex scythicis montib⁹ defluēs: quū ad planitiē puenerit ad oriētē cō uersus: palihothra ciuitatē maximā p̄terfluens: in ei⁹ mare p̄gredit̄ uno hosti: Strabo. Hunc Alexāder post oceanū nauigare timuit. Toto q̄ sol⁹: hic sol⁹ d̄r fluere orientē uersus: cū alia flumīa aliorum tēdāt. Eurū: q̄a eur⁹ flat ob oriētē. Hic ubi pelle⁹: hic ganges est q̄ primū deterruit Alexandrū post oceanū ut ulter⁹ p̄gredi nō auderet. Pelle⁹ ductor: alexander natus in pella urbe macedonū: unde iuue. Vn⁹ pelleo iuueni nō sufficit: orbis. Tethios: primū cōtinuit ocean⁹: sed post oceanū ganges cōstitit: firmat⁹ est & nō ausus ulter⁹ p̄gredi. Et magno uinci: deniq; cōfessus est se non posse pagrar totū orbē: q̄a maior eēt q̄ ipse cōphenderē posset. Quaq; ferēs: nunc indos uenisse cōmemorat ī expeditionē pō. quos subegerat. Diuisio gurgite: q̄a duob⁹ hostiis in mare descendit ind⁹ flu. q̄a defluit a paro panyso iugo caucasi montis in india a quo india ē de noīata. hic et recipit hydaspe: q̄ parthiā p̄terlabit: & ex eo q̄ta sit uastitas inde dephēdit: q̄ hydaspe quasi limū obruit: & iō dicit. Nō sentit hydaspe. s. magnitudine sua subaudi a superiori. mouit eos fama bellorū.

Quiq; bibūt tenera dulces ab arūdie succos
Et qui tingentes eroceo medicamine crinē
Fluxa coloratis astringūt carbasa gemis.
Quiq; suas struxere pyras: uiuiq; calētes
Cōscēdere rogos. proh q̄ta est gloria genti
Iniecisse manum fatis: uitaq; repletos
Q̄d supest donasse deis: uenere feroces
Cappadoces: durī popul⁹ nō cultor amāi:
Armeniusq; tenēs uoluentē laxa niphate
Aethera tāgentes syluas liquere coastrā.
Ignotū uobis arabes uenistis in orbem
Umbras mirati nemorum non ire sinistras
Tū furor extremos mouit rōanus orestas
Carmanosq; duces: quoz; iā flex⁹ in austrū

CSVLPI. Quiq; bi. indiae pp̄ los mōstrat pli. n. i. xii. ait. saccarō & arabia fert: sed laudabili⁹ india. Est at mel ex arūdinū succo collectū quo plurimū utunt̄. Et qui tingentes: regio hāc cathea appellat̄: ī q̄ colit̄ pulchritudo & puerorū mētū tingunt & uestes & capilū Stra. in. xy. docet cinguntq; uestes lineas zōis gematis Carbasa: uestes ex lio. Carbassus: lini gen⁹ q̄ p̄ uestib⁹ & uelis saepe ponit̄. Flusa: lōga. Quiq; suas hi sunt apud: gāgarides regio ptalis uocat̄: quū ad senectā puenere se ipsos in rogos iniiciunt ut faciant superis tanquam sacrum. Vide strabonē ubi de braginanis gymnetis & gymnosophistis. Iniecisse ma. fa. inferre sibi mortem. Cappadoces. armeniae maiori contermini & Euphrate diuisi. Amani: aman⁹ mōs ē q̄ a syris ciliciā sepat Niphate: armeniae flu. p̄cipit̄. Tenēs: accolēs. Coastrā: ciuitas ad psidē ubi aera uincere sūmū arboris haud ul lā inactu potuere sagittae ut ait Maro. Arabes populi in asia iter iudeam & ægyptum. Miratium. umbra. n. q̄ nobis ad occidentē conuersis destrā sunt: illis sinistre ut inquit Soli. sunt at iter ægnoctialē & tropicū cācri duasq; habēt æstates & totidē hiemes solstitia q̄tuor:

& umbras dextras sinistras pp̄diculari oriētales: sed q̄n citra tropicū uenerūt sp̄ habuerūt septentrionales. Orestas: pp̄ los ī india: puto legēdū orestas q̄ ī india sūt & nō idorū ligua sed sua loquunt̄. Carmanos carmania ultra psidē regio. Flex⁹ ē. n. ultra dimidiā ptē torridae zōae ubi terra ē multo decliuior nra meridiē uersus. COMNIBO. Bibunt te. dul. suc. Soli. dicit: india q̄ pte palustris est arundinē creat: adeo crassam ut inter nodiis scissis lembi uice uectet nautas: & in radicib⁹ earū humor dulcis est ut suauitatē melleā imitet: q̄ Luca. breuiter p̄stringit. Et q̄ c. c. m. idē Soli. dicit in indis: oib⁹ plixa Cæ. est nō sine fuco cerulei coloris: aut crocei: sed cult⁹ corpis in gemis p̄cipu⁹ est. Cororatis gē. i. margaritis uersicolorib⁹ nā habēt gemas p̄ fibulis: inde dicit astringūt: q̄a fibula stringit in hūeris chlamidē. Fluxa car. i. tunicas lineas a sinu siuentes. Qui suas. s. p. apud indos eminentissimū sapientiaē gen⁹ est repletos uita structis rogis & accensis mortē accerleū uiui. n. se super rogos iniiciunt uoluntaria morte uitam finientes. pli. Quanta & gloria: quia eminentissimum sapientiaē genus est & religionis. Proh: cum admiratione legendum. Iniecisse m. fa. i. p̄ripuisse fata nolentia. Quod su. do. de. nā q̄ uitae supererat diis donare uoluerunt. Venere: ad auxilium pō. Non cul. du. a. unum ex reliquo sequit̄: nā q̄a durus est ideo nō colit̄. Amanus mons est q̄ a syris ciliciā disternat: in quo est oppidū bomite. pli. Tenens habitans. Niphate. flu. est armeniae uelocissimus qui tanta celeritate decurrit: ut secū saxa deuoluat. Coastrā populi indiae: apud quos nemora sunt tā p̄cera & sublimis celsitudinis ut nec iactu sagittae transiri possint. Syluas tā æthe. q̄a nō possunt p̄transiri cacumina arborū. Arabes populi sunt orientis q̄ q̄a habitant in oriente: iō admirati sunt cū uenissent ī occidentē: & uidissent umbras nō ire a sinistra. nā his qui habitant in oriente cū sol ad orcasū tendit: umbra sinistrorsū uergit: sed habitantibus in occidente sicut nos: cū sol tendit ad occasum umbra dextrorsū uergit: sicut apud ipsos: ubi d̄r maleū mōtē sex mēsis in austrū. i. in dexterā ptē uergere umbras & totidē mēsis in septētrionē. In orbem ig. i. in occidentē. Sinistras: ut in oriente. Orestas: populi sūt ī remotissima regione habitates meridiē uersus

Extremos: quæ habitant meridie uersu in extrema parte orbis: ultra quos nulla hominū inueniē habitatio.
Carmanos: carmania regio est contermina persis quæ oppida habet zethym & alexandriā. pli. Aspiciat arctō: bñ aspiciat ursa sed nō totā: ergo hoc facit ratio orientis. Orientes at dicunt fines. quoad oculi nri pspicere possunt. græcæ: termino latine Orientes. n. duo sunt. s. sublimis & humilis: sublimis in arctico: humilis in antarctico: terra in medio est & sperica: qui iuxta orientē sublimē incolunt nō possunt uide re eos qui in oriente imo habitant: quia tumor terræ impedit: nec nos illos pspicere possumus: iō dicit hos populos qui habitant in oriente meridie uersu in oriente depresso tumore terræ impediti: & parū admodū uidere septentrionū flexus. Flexus. i. uergens in meridie: quia impedit tumore terræ sperica: quæ impedit oculos eorū: ne ad orientē nostrū puenire possint.

SVLPI. Nō totā mergi tñ aspiciat arcton. pli. inqt a flumine hitali septentriones primū nauigantib⁹ appuif se. Arcturū nec oib⁹ cerni noctib⁹ nec totis unq̄. **Velox:** quia illis occidit nobis nō. **Bootes:** cuius lucidissima stella arctur⁹ ē. **Exigua nocte:** pua pte noctis. **Aethiopy:** solū: aethiopyæ pte supple mouit. **Quod nō pmeret:** est. n. aethiopia iuxta mediā torridā zonā: extendit q̄ ab oriente hiberno ad occidentē hibernū ut Soli. ait Astrologi aliter hunc locū intelligūt: dicūtq̄ signa zodiaci in duas ptes diuidi in cardinalia & regiones. Cardinalia dicunt signa in quib⁹ incidunt solstitia & ægnotia ut Capricornus & Cācer. Libra & Aries Regiōes uero appellant inter media & sic aethiopia cum sit sub ægnotiali nō pmit ab aliq̄ regione sed tm̄ a duob⁹ signis ariete & libra Taurus ergo contingit ipsam pede

exporrecto ægnotialē uersus: sic illi quos qdē superiore rōne refutarem⁹: & multorū auctoritate: sed qd op⁹ cū a pede Tauri septentrionalis signi tāgi nō possit. itaq̄ ut meli⁹ cū iis sentiam⁹ cēsem⁹ & Solinū & pliniū & reliquos emēdandos & p oriente hiberno apponēdū oriente uerno. Poli signiferi zodiaci q̄ circul⁹ diuersos polos a polis mūdi habet. Lapsa poplite: externo crure: eo. n. gestu in signū cōuersus est taur⁹ quo europæ blādite⁹ est ut facili⁹ cōscenderet. **Ultima ungula:** ultima ps ungulæ. **Quaq̄ caput:** hoc est Tigridis Euphratisq̄: accolæ. Tigris oriē in regione armennia maioris fonte cōspicuo in planitiæ loco nomē hellegosine est ipsi⁹ q̄ tardior fluit diglito: un̄ cōcitat a celeritate Tigridis incipit uocari. ita appellant mediū sagittā. Euphrates q̄ oriē in pfectura armennia maioris caranitide in monte aga seu capote. Nō diuersis: nō distantibus: Persis: orientalis regio iuxta cedrosiā. **Quod poti⁹ sit nomē:** quo noie appellent⁹ & an tigridis & euphratis peat nomē. Spsus in agros: nā mesopotamiā irrigat more nili: & iō dixit uice undæ phariæ. **Fertilis:** iterptatio nois qualis apud Virgi. exul pthus Euphrata. n. fertilitas dicitur.

OMNIBO. Lucet exigua: bootes est stella in minori ursa posita quæ plaustrū comitatē nā sunt. quæ dā stellæ: quæ faciunt plaustrū & bootes est quasi bubulē qui plaustrū uehat qui græcæ uocat .i. cū stos ursa: sed occurrit questio cur dicat uelox: cū Virgi. & alii tardā dixerit diuerso respectu uelox dī tardā tardā dī quia magno tps spacio magnā cæli partē discurret: sed si cōsiderem⁹ tps tardā uī: si spaciū q̄ pcurrit uelox est: sed est alia ratio cur uelox & tardā sit quia respicit ad sitū regionis. s. arabicū: uelox est quia totū arctophilacē. i. bootē uidere nō possunt: sed parū ei⁹ partē: & quia cito occidit arabib⁹ ppter ea uelox eē uī: nobis at quia nunquā occidit tardior uī: nā a nobis semp uī. & nunq̄ occidit: nisi cū aurora lucefcit. **Aethiopy:** q̄ solū: aethyopes duo sunt. s. in oriente & occidente. Solin⁹ dicit hanc regionē aethyopy n̄ subiectā fore alicui signo zodiaci. nisi ungula tauri ptenso pede illos ptingeret. Ratio est hæc. quinq̄. n. sunt zonæ duæ extremæ frigidissimæ una feruentissima: sed inter has frigidissimas & mediā utrinq̄ duæ tēperatæ sunt: quæ habitant a nobis sed significat circul⁹ ita ambit obliquas has zonas ut nunq̄ pueniat ad hanc mediā & nūq̄ ad has frigidissimas redeat uicin⁹ autē ē sol his duab⁹ modo magis mō min⁹: & cū antipodes facit æstatē min⁹ apparet nobis e diuerso: cū ergo meridie uers⁹ positi sint aethyopes: circul⁹ signifer excludit eos i oriente: & q̄ in occidēte positi sunt nisi ungula tauri ptenderet nulli signorū zodiaci subiecti essent: sed quia dixit poplite lapsa respexit ad fabulā. nā iuppiter cōmutauit se in taurū: & capt⁹ amore europæ blade ad eā uenit. quæ cū cæteris æqualib⁹ flores colligebat. & poplite flexo puellā in tergū recepit & bosphorum mare traiecit deinde in signū tauri extendentis pedem translatus est in cælū. **Signiferi poli.** i. zodiaci ferentis signa. **Procederet ungula.** s. meridie uersus ubi sunt positi aethyopes. **Poplite lapsa.** i. genu flexo quo gestu: fuit dum exciperet puellau. **Quaq̄ caput:** dicit etiam ex armenia uenisse populos. Euphrates oritur ex armenia maiore. sub radicibus montis quem cathotem appellant ut mutianus: ut domitius corbulo ex monte aga receptisq̄ aliquot fluuius luctatur cum tauro mōte. quem tandem apud elceam scindit. & inter arabiam Comagenemq̄ pfluens mox babylona intersecat. & in mare erythreum influit ex eadem armenia tygris ortū habet a loco qui elogosine appellat⁹: primum pigre fluit mox quū ad fines medorum peruenit rapidissimus est: unde nomen sumit: nam tygrim medi sagittam uocant influit in arethissam locū oia pōdera sustinentē. transuectusq̄ resistēte tauro in pfundū specū mergit subterq̄ lapsus ab altero eius latere erumpit

Aether: nō totā mergi tñ aspiciat arcton.

Lucet & exigua uelox ibi nocte bootes.

Aethiopy: solū qd non pmeret ab ulla.

Signiferi regione poli nisi poplite lapsa

Ultima curuati pcederet ungula tauri

Quaq̄ caput rapido tollit cū tygride ma

Euphrates: quos n̄ diuersis fōtib⁹ edit (gn⁹

Persis & incertū tellus si misceat amnes

Qd poti⁹ sit nomē aqs sed sparsus i agros

Fertilis euphrates phariæ uice fugit undæ.

apud zoroandā eundēq; eē purgamenta demersa ostendunt transit deinde in thesbitē lacū: & idētidē absco-
dit rursusq; emergit mox diuisus in sulā mesopotamiā cōplectit & in euphratē apud babilonios descendit:
auctores pli. & Soli. Dicit poeta q; uterq; tantæ magnitudinis est q; si misceant in unū: incertū est uterq; eo-
rū nomē obtinuerit an tigridis an euphratis. Persis: cuius pars est armenia. Non diuersis fontib; nā tigridis
& euphratis fontes inter se distant solū stadiis duob; militis & gngētis Strabo. Sit nomē: an de noie euphra-
tis appellet: an tigridis. Sed sparsus ī agros: sed fertilis euphrates est: cū in agros fundit: nā cū euphrates me-
sopotamiā inūdat illā fertilissimā reddit eodē tpe quo nil; ægyptū. Phara: niliacæ: nā phar; īsula ægypti ē.

At tygrin subito tellus absorbet hiatu
Occultosq; tegit cursus: rursusq; renatum
Fonte nouo flumē pelagi nō abnegat ūdis.
Inter cæsareas acies diuersaq; signa
Pugnaces dubium parthi tenuere fauorē:
Contenti fecisse duos: tinxere sagittas
Errātes scythiæ ppli: quos gurgite bactros
Includit gelido vastisq; hircania syluis.
Hinc lacedemoniū moto gens aspa freno
Oenochiū sæuisq; affinis sarmata moschis
Colchorū qua rura secat ditissima phasis
Qua chreso fatalis halis qua uertice lapsus

CSVLPI. Absorbet: nā occurrēte Tauro mōte in
spectu mergit: subterq; lapsus ab altero latere eius erū-
pit deinde rursus mergit in cuniculos. Nō abnegat: ip-
sa tell; in mare. n. pscū exit. Diuersa: pōpeiana. Dubiū
neutri. n. fauebāt. Cōtēti se. du. leti q; crasso interepro-
res ro. rediisset ad duos duces quos ipi cōmisissent. Scy-
thiæ po. i. bactriā: scythia tanai diuidit: psc; ei; in asia
ps in europa est. Errātes: q̄tū in currib; uagātib; habi-
tāt. Tinxere: ueneno infecere. Oui. in primo de pōto:
q; mortis sæuo geminēt ut uulnere causas oīa uipo spi-
cula felle linunt. Bactros: fluui; in finib; scythicæ asia-
ticæ a quo bactra bactrorū regio & urbs & bactri & ba-
ctriani populi noiant. Hircania: in asia scytharū regio
Eniochi lacedemonii: eniochi in asia iuxta pōtū gēs fe-
ra q; ut pli. docet ab Amphito & Telchio Castoris &
pollucis aurigis originē traxit. Sarmata gēs in ima pte
meotidis boreā uertus. Moschis: populis ad hircanum
mare. Colchorū: iterū dixit colchis regio est iuxta pō-

tū. Phasis colchorum flu. Ditissima: pp aureū uell;. Halis: capadociæ flu. inter calibes decurrēs iuxta licastā
ciuitatē insignis uictoria Māli uulsonis & clade gallo græcorū. Cresso: regi lydorū. Fatalis: pnitiosus fato q̄
tū eo trāsgresso regnū amisit: nā ut est apud Iustinū quū babiloniis: quos Cyr; oppugnabat ferret auxiliū
uict; & ī regnū refugit. Cyr; quoq; post uictoriā cōpositis ī babilōia reb; bellū ī lidia trāstulit: & ibi Chres-
si exercitū fudit. Chressusq; ipse capt; cōcessis urbib; pximā maiestati regiæ uitā degebat. Fatalis: cōsulētī
apollinē Chresso ita responsum est. Chressus pdet halim trāsgressus plurima regna. Siue ut de diuinatione
Ci. ait Chressum halim penetrās magnū puertet opū uim. oraculoq; nō intellecto cōtra cirū se cōtulit.

COMNIBO. At tigris: sed tigris defluēs p pthiā armeniam statī mergit: & p. xii. milia passuū subterrāeo
metu discurrēs tādē emergit. Nouo flu. pe. uidelicet maris rubri. Inter cæ. aliū qdē populi seqbant. pō. sicut
dictū ē: soli uero pthi medios se inter utrūq; gessere ducē satis. n. habuere q; ex trib; ro. principib; duos fe-
cissent occisso crasso cū exercitu. Acies: iter arma Cæ. Diuersa signa. i. pō. cōtra Cæ. Dubiū fauorē: q; neu-
trū secuti sunt: atq; Iustin; eū trogo pthos in castra pō. uenisse auxilio refert. Errātes: q; errabāt sicut nūidæ
nā plaustris uehebāt liberos & uxores: ubicūq; nox dephēdisset ibi habitabāt. iō cāpestres scythæ ab hora-
tio nūcapanē. Bactros: scythiæ flu. q; hircanos fines includit: a quo populi circa habitātes bactriā dicunt.
Vastisq; hir. nā circāia est siluestris & nemorosa & tigris abūdās scytharū regio. Hinc: ab hac scythia. Lacede-
monii: eniochi populi scythiæ ut dictū est supra: dicti ab auriga. nā. Rhecæ & Amphistrat; aurigæ
Castoris & pollucis hāc regionē tenuerūt: & a se noiarūt: hos nūc lacedæoneos appellat poeta: q; a lacedæo-
niis Rheca & Amphistrato originē habēt. Moto gēs aspa fre. i. equo pugnātes. Sæuis: aspis bello. Affinis
uicin;. Sarmata: sarmatæ sunt scythiæ populi: quos græci sauroatas uocāt: uñ iuuenalis. Ultra sauromatas:
sunt aut populi q; ex psūdo paludis meotidos incipientes regiones uersus boream itinere dierū. xy. incolunt
exilē qdē ac tēuē sed felicib; & infelicib; arborib; abūdātē q; secūdum pli. de medorū sobole sunt & florus.
Sarmatæ inqt nihil pter niues rarās; siluas habent: qb; est tanta barbaries q; pacē nō intelligūt. Moschiis:
populi sunt scythiæ uicini sarmatis. Colchorum q; ru. ph. asis flu. de armenia fluens. q; pterlabit colchos per
quē argonautæ cū iasōe īgressi sūt ad colchos. Oui. vii. methaq; Multaq; ppepsi claro sub iasōe tādē Cōtige-
rāt rapidas limosi phasidos undas: ē etiā phasis urbs colchorū emporiū. Strabo. Ditissima regio. n. colcho-
rum amoenissima est fructibus & fabricandis nauibus oportuna: lino. canobe: certa: picē: secūdissima. Mel-
tū frequentius amarū est. Fatalis: respicit historiā. nā Cressus cū bellum Ciro psarum regni inferre pararet
apollinis ora culū sciscitatus est quem: nā excitū esset habiturus: respondit oraculū ambigue sicut cōsueuit.
Chressus pdet halim trāsgressus plurima regna. Chressus in fauorē suū hoc horaculum apollinis accepit.
Chressus: rex lidia. Perdet pro destruet: sed oraculum amittet intelligebat: quia uictus est a Ciro magna
pugna: & in regnū suū trepidus refugit: seq; in sardim metropol im; regni sui recepit: & Cirus; obsidisset eā
ad extremū & ipm regnū & regem in ptātem suā redegit: fatalis igitur fuit. i. pnitiosus. Flalis: fluuius est pō-
ti: & oritur ex radicibus Tauri montis: & defluens p capadociā disiungit olim regna lidia a psis: qui etiam
teste Herodoto uersus boreā exiens in euxinum pontum desinit: unde Oui. de ponto ostēdit. Adde q; hic
scithico miscentur flumina ponto influit & multo uertice totus halis.

SVLPI. Tanais: a tanao scytharū rege dictus ex rhipheis montibus fluens ex arctoo in orientē sarmatas scythasq; irrigat. idē in meridiē uersus suscipiē a meothide post Euxinū pontū ingredit̄ iuxta Theodosiam urbem. Ampliat: dilatat: nā quū flectit̄ asiā uersus europa fit latior: quū uero europā uersus asiā amplior fit. Quaq; fretū: bosphorū cymmericū dicit̄: & auxinū ex quo meothidis paludis unda emittit̄ in p̄pontidem Eggerit: emittit. Torrens fretū: uelox mare & præceps q̄ fluit nunquā tñ refluit. Pontus: euxinū mare. Herculeis aufert̄ gloria metis: imminuitur laus de mediterranei maris immisione qui etiam ab euxino uidetur oriri: nā semper in propontidem fuit. Legimus tñ in extremis ripis Tanais apud robosteros terminum eē itineris Alexandri macedonis aris ab eodē impositis signatū. Metis: terminis & columnis herculis quarū altera est in extremo bethice altera in aphyrica: hæc calpe in habyle nominat̄ sunt autē duo montes quos olim iunctos hercules dicitur diramisse: & in terras oceanū nāsisse. Gades autē insulæ sunt & oppidū ad hostiū nostri maris q̄ gaddir & Tartessus etiā appellat̄. Hinc & sidonia: uenere & qui a sidoniis traxere originē. Ariaspæ populi in scythia asiatica ultra meotidem qui ut li. iiii. docet herodotus unū oculū in fronte habent & cum grypibus smaragdos & aurum custodientibus bella gerunt dicti ab arimo & spu quæ lingua scythica significant unum oculum. Arius: scythiæ populus. Massagetes: in scythia populi: qui pugnantes in sarmatas & per deserta uagantes ex imis pedum equorum detractū sanguinē bibunt. Claudianus in Rufinum & qui corni pedes in pocula uulnerat audax massagetes: Geloni in scythia populi: agelono herculis filio dicti. Virg. in secundo Geor. pictos appellat. in tertio ait Bissaltæ quomore solent acerp; gelonus. Quū fugit in rhodopem atq; in deserta getharū Et lac concretū cum sanguine potat equino. Non quū: nec cyrū nec xerxē nec agamemona tot subse habuisse milites inqt: quot in pō. auxiliū conueniebant. Quum: quando. Cyrus psarū rex qui contra Chressūm lydiæ regē se contulit. Deducēs agmina regnis meoniis: ducens exercitum in lydiā: lydia. n. quæ a lydo tyrtheni fratre est dicta ante meonia uocabat̄. Perfes. i. xerxes persiæ rex qui graciæ bellū inferens quinquies mille milia & ducēta octoginta milia hominū septingentosq; & sexaginta ut scribit Herodotus habuit. Nauiū quoq; decies centum milia nūero ut ait iustinus: Telis effusis: iussit. n. singulos singulas sagittas emittere & sic milites nūcrauit. Fraterniq; ultor amo. hoc est Agamēno in troiā pfiscens q̄ helenā menelai fratris uxorē a paride raptā ulciscibatur. Quū: quā. Tantis: tot pindarus inquit bisseptē uenere minus q̄ mile ducente. Ordo est. Tot reges n̄ habuere unum ducē quū cyrus & c. Coiere: conuenere in unū. Cultu: habitu. Ora: lingua. Missura comites ruina: imissura socios cedi. Exciuit: cōmouit. Exequias pompā. Funere: morte. Non corniger ammō: oīs aphyrica ē: misit auxilia. ammō iuppiter in formā arietis in libya colitur constitutus a bacchō qui ariete duce fontē sitiens adinuenit Ammō autē arena interpretat̄. de eo libro nono dicendū uberius.

COMNIBO. Tanais. fluuius fertur de septentrionis ptibus nilo contrari⁹ non tñ p̄ diametrū: ut qdā putant sed orientali⁹: originē ut ille incertā habens. Quæ. f. ea pte habitantes. Rhiphei: montes sunt septentrionis. Ripis mū. ripis asiæ & europæ. anais. n. asiā ab europa determinat. Mediæ ter. in qua medias ipse ē. Ampliator: quā q̄ pte incuruat̄ in asiā auget europā: q̄ pte incuruat̄ i europā: illinc asiā auget. Hinc: ab europa. Illinc: ab asiā. Pont⁹ ege. f. f. meotidis undas: quā tanais flu. non pri⁹ in meridiē uergit q̄ recipit̄ a meotide palude q̄ adeo longe lateq; amplificat ut ab ignaris p̄grandis maris sin⁹ credat̄. Pont⁹: euxin⁹. Meotidas n. quā ripis meotidis paludis apud boroastras ab Alexandro termin⁹ itineris sui positus aris designat⁹ est. Aufertur glo. me. h. quā nō solū hercules in oceano gades posuit: sed etiam Alexander in meotide palude terminum statuit. Oceanumq; ne. i. negat oceanū solas gades accipere: quā & in meotide palude Alexander terminum posuit q̄ gades. Arimaspe: arimaspe flu. est aureis fluens arenis quæ scythæ colunt: & quia auro abundat: ideo circulis aureis crines nectunt in coronæ modū. Hinc: a scythia. Arius: hi omnes sunt populi scythiæ. Massagetes sol. ie. sar. bel. e. q. fu. quā uidelicet hi fugientes sæpe hostes ad lassitudinem ducuntur. neq; cōmeatibus indigent: sed lacte & sanguine equino nutriunt̄. papi. Lactea massagetæ ueluti quū pocula fuscant sanguine puniceo. qui mos etiā sarmatarū fuit: ut plinius. & bisaltaron: ut Virg. & concanorū ut Hora. in carminibus testat̄. Belli sarmatici. i. bellū q̄ cōtra sarmatas gerit. Volucres geloni: populi scythiæ a filio Herculis. Gelono appellati. Herodotus. Nō cū menoniis: per similitudinē exaggerat exercitū. G. pompeii dicens nunq̄ ante fuisse exercitum: in quo dux pluribus regibus imperaret quā nunc pompeius im

Rhipheo tanais diuersi nomina mundi
Imposuit ripis: asiæq; & terminus idem
Europæ: & mediæ dirimens confinia terræ
Nunc hūc nūc illū qua flectit̄ ampliat orbē
Quaq; fretū torrens meotidos egerit ūdas
Pontus & herculeis aufertur gloria metis
Oceanūq; negat solas admittere gades.
Hinc & sidoniæ gentes auroq; ligatas
Substrigēs arimaspe comas: hic fortis ari⁹
Longaq; sarmatici soluens ieiunia belli
Massagetes quo fugit equo. uolucresq; ge
Nō quū menōis dducēs agmīa ignis (lōi
Cyrus & effusis numerato milite telis
Descendit xerxes. fraterniq; ultor amoris
Aequora quū tantis percussit classib⁹: unū
Tot reges habuer̄ ducē: coiere nec unquā
Tā uariæ gentes cultu: tam dissona uulgi
Ora tot imensæ comites missura ruina.
Exciuit populos & dignas funere magni
Exeqas fortuna dedit. nō corniger hāmon

perabat. Non cyrus: nō Xerxes: non Agamēnon: tot manibus bellum ante gesserunt. Ordo est: tot reges non habuere unū ducē. Ducens agmina. i. inferens bellū parthis & babylonis. Menoniis re. i. menō indiae rex fuit: & aurorae fili⁹ & parthia pars indiae: q̄ bellos Cyrus inuasit cum babyloniam cœpit urbē a Semiramī conditā in diuersos meatus Euphrate diuiso. Herodotus autem optime describit obsidionē hāc: qua urbē babylone Cyrus: & dicit nulla ui urbem capi potuisse: nisi hoc fecisset Cyrus qd̄ operis adeo magnū laborē perfecit: ut apud posteros plus admirationis habiturū se crederet: nā Euphratē qui p̄terlabit hāc urbem in duos alueos diuisit ut desiccaret alueū & tenuitate aquae ad deditiōnē ueniret cogeret babylonios: dic ergo quo tpe bellū gessit cyrus cū babiloniis n̄ duxit iecum tot reges quot pōpeius. Xerxes: nec xerxes habuit tot reges cū illē descendit in grāciā tāta multitudine militū: ut eos sagittis missis numeraret. duobus at̄ modis exercitum suum dinumerauit: nam si singulos dinumerare uoluisset tps̄ non uacabat. primo septū quodādam construxit Doriscum nomine centum uiginti milia hoīum capientem: deinde iubebat milites ingredi & quotiens replebatur locus ille notari iubebat: alter modus. nam iussit omnes mittere sagittas i unū locū: deinde sagittas numerā iussit. Vltor: agamēnon: non habuit tot reges. Fraternalis amoris: Menelai fratris sui: nam uxorem illius helenam abduxerat paris. Vltor: quia potentissimā urbem Troiā totius asiae euer tit: cū ulcisci uellet iniuriam fratris. Coiere: cōuenere. Tam uariū gentes: uidelicet cultu & linguis: ut locis erant diuersae. Tot imensa: hoc fuit: quia fortuna uoluit ut dignas consequeret̄ exequias pompeius: & qm̄ periturus erat uoluit uel ipse qui totum orbem domuerat cum toto etiam orbe terrarum periret. Nō cessauit: cum his et̄ mauritani oēs & marmarici ad pōpeium uenere. Corniger hāmon: ex ea parte lybiae multi uenerunt in auxilium pōpei ubi colit̄ iuppiter in forma arietis. cuius diuinationē & oracula plurimū uenerabantur antiqui: teste Strabone lib. xvii. sed earum rerum maxima accessit negligentia: nam romanis Sibyllae r̄n̄sa fatissaciebant: & etrusca diuinatione: p̄ auguria: per exta: & iouis signa: r̄n̄sa nō ut apud delphos & brāchidas uerbis dabanē: sed magna ex parte nutū & signis: & dicitur ab α. μ. υ. ο. qd̄ significat harenā nā iuppiter & populo suo sitiēti p̄ lybiā iter facienti in formā arietis pede pulsauit harenā ubi primū fons exiuit: unde bacch⁹ patri suo ioui templum condidit. Corniger: in formam arietis.

Mitte marmaricas cessauit i arma cateruas
 Quicquid ab occiduis libiae patet arida mau
 Vsq; pharetonias coa ad litora sirtes
 Accipet foelix: ne non semel omnia caesar
 Vincēdū pariter pharsalia praestitit orbē.
 Ille ubi deseruit trepidantis moenia romae
 Agmine nubiferā raptō sup̄ euolat alpem
 Cumq; alii fame populi terrore pauerunt
 Phocais in dubiis ausa est seruare iuuent⁹
 Nō graia leuitate fidem. signataq; iura
 Et cās non fata sequi. tamen ante furorem

CSVLPI. Marmaridas: Marmaridae a phere domi ferne regione: ad syrti usq; maiorē porrecti sunt. Quicquid. i. quātūcūq;. Mauris: q̄ sunt i ultima aethiopia occidentē uersus. Paretonias: paretoniū oppidū cū portu quadraginta fere stadiorū ad syrtim maiorē est. Eoa: ad orientē uersa. Praestitit. cōcessit. Ne nō semel acciperet oia: certe ut semel una uictoria oia occuparet cōuenit i pharsalia totus mūdus. Ille ubi: infectis his q̄ i urbe agere destinauerat caesar in ulteriore galliā p̄fectus cognouit iubilium Ruffum p̄fectū & Domitiū ad occupandam massiliā a pōpeio missos nauibus actuariis septē. Praemissos et̄ legatos massilienses domū nobiles adulescentes quos ab urbe discedēs pōpeius erat adhortatus ne noua caesaris officia ueterem suorum beneficiorū in eos memoriam expellerent. Quibus mandatis acceptis massilienses portas caesari clauserunt. Albicisq; ad se aduocatis: frumento aduecto officiniisq; armorum in urbe institutis muros classem & portas reficiebant. ex Caesaris commentariis. Agmine raptō: exercitu celeri. Nubiferam: altam sustententemq; nubes. Supereuola: raptim transcendit. Alii populi gallicae & hispaniae ciuitates. Famae: caesaris. Phocais iuuentus. i. massilienses q̄ a graecis phocensibus sunt oriūdi. illi enim a persis afflicti ad hostia rhodani cōmigrantes massiliam peroso in loco cui portus subiacet cōstituerunt. In dubiis: rebus. Non graia leuitate: leues enim suapte natura sunt graeci & inconstantes. Iura signata foedera scripta quae cū populo romano habebant. Causas: rationes iusti & equi. Non fata: non fortunam successumq; caesaris. Ante: uidelicet q̄ integrā fidei specimen darent & periculum facerent.

COMNIBO. Marmaricas cateruas. nam marmaria appellatur regio: ubi positū est templū iouis amonis Quicquid: subaudi nō cessauit mittere. Libya: noīatiuus graecus. Arida. i. penuria aquae laborans. Patet. i. iacet planitiā magna. Ab occiduis mauris: incipiens ab aethiopiis occidentalis: nā mauri occidui sunt & aethiopes: duae enī sunt aethiopiae. i. orientalis & occidentalis. Mauris occiduis. i. a mauris q̄ sunt iuxta aethiopia occidentales. Paretonias syrtas. i. aegyptias: nā syrtes aethiopiae respiciunt aegyptum. Est autē Paretonium urbs aegypti & portus ingēs quadraginta fere stadiorū. Strabo. Eoa: orientalia. Accipet: felix: fortuna q̄ fauebat caesari effecit ut uniuersum orbē haberet in thessalia quē una pugna uincere posset. Ne nō. i. ut acciperet omnia. Semel. i. una pugna uincere uniuersum orbē. Vincendo pariter: q̄ fortuna uoluit ut i pharsalia totus terrarū orbis cōgregatus ab ipso caesare uinceret̄. Pariter. i. una acie simul uiceret. Ille ubi deseruit: post q̄ dinumerauit: quae magno pōpeio auxilia tulerunt. Nunc reddit ad caesarem dicens quid fecerit post quā ex arario pecuniā sustulerit: ut militibus stipendiū tribueret. dicit enim illū constituisse in hispaniā p̄ficisci: ut puinciam illam opibus ac uiris abundantē subigeret: nā id maximum uictoriae momentum fore putabat: si hispanias in suam potestatem redigeret: quod facile se facturum existimauit q̄ petreus & Afranius tam & si magnos exercitus haberent: tñ minime duces idonei uidebantur. Ille: caesar. Trepidantis: romae spoliato arario timentis. Nubiferam. i. altam quae nubes transcendat: id est transit in galliā transalpinā ut in hispaniā

tendat: nā eā puinciā in ptātē suā redigere uolebat: q̄ maximū uictoriāe momētū fore putabat: id q̄ta astu-
tia p̄fecerit Cæsar hoc dephēdi pōt. dicebat. n. uado ad exercitū sine duce: & reuertar a d ducē sine exercitu
Cūq; alii fame: cū alii populi metu se dederāt cæfari: soli massiliēses iuētī sunt q̄ fidē senatui populōq; ro. ser-
uaret: & in oī officio suo p̄manerēt. T errore Cæfari q̄ oīa ferro subigeret. Phocais iuuētus: phocis ciuitas
græciæ fuit q̄ a barbaris inuistā & crematā deseruere ciues: & diu nauigātes ī galliā uenerūt: ubi Massiliā cō-
diderūt supra rhodanū. Est at massilia ut oñdit Stra. petroso ī loco sita. cui qdē port⁹ subiacet: saxū uidelicet
in theatri formā: ad austrū spectās: urbs uniuersa pulcherrimis circūcincta mœnib⁹: magnitudine eximia: ī
cuius arce ephesiū & apollinis delphici tēplū cōditū est. Nō graia leuitate. i. icōstātiaq; graiorū ē ppria. Si
gnataq; iura. i. scripta ī marmore aut ī sculptura ære: significat fœdera: q̄b⁹ pplī rōani sacii & amici scī erāt.
Cās: iustas. i. Nō fata. i. fauorē: licet fortuna f̄a uterēt Cæsar: tñ iustiorē cām senat⁹ pplīq; ro. q̄ Cæfari cre-
debāt. Tñ añ furorē: quis se uere ī fide p̄sisterent Massiliēses: tñ uoluerūt tētare oīone leni ut si quo mō pos-
sent aiūm cæfari placarēt añ q̄ plane se cæfari aduersos oñderent. Ante. f. q̄ excluderent cæfarem.

CSVLPI. Indomitū furorē: inflexibilem iram & im-
petum: Durā: pertinacem. Prælatā fronde mineruæ:
mos legatorū erat oleā signum pacis gestare & præte-
dere. Virgilius. in. vii. Cētū oratores augusta ad mœ-
nia regis ire iubent ramis uelatos palladis oēs. Propi-
quū. aduentātem enim cæfarem procul ab urbe adie-
runt. Mineruæ cecropiæ: palladis atheniensis quæ
oleā adinuenit. Semp in externis: habet hæc oratio
latentē dissuasione belli ciuilib⁹ & fidelis decreti massi-
liensium honestā expositionē. Ea est se fidos popu. ro.
socios nolle bellis ciuilib⁹ immiscere: licereq; cæfari
depositis armis massiliā ingredi: quā si statuerit oppu-
gnare certū ipsis esse quæq; asperrima p̄ seruanda fide
& libertate p̄peti uelle. Totaq; ad placandum Cæfari
tendit oīo. Exordium sumitur a beniuolentia per anti-
quæ societatis & fidei uerecundā cōmemorationē &
p̄mptitudinem ad præstādum offm̄. Oīs ætas: oīs an-
tiquitas quæ romanis cōtinet̄ historiis: Annales sunt
historiæ p̄ annos notatæ ut docet Gellius libro q̄nto.
Fata cōia: cōem successum & aduersitatē. In externis
contra externos alienosq; gesta. Triūphos: uictoriā
ex qua triūphatur⁹. Ignoto orbe. ignotis gētib⁹. Dex-
tras: deuotas: iuuētē deputatā. Funestas: mortiferas lu-
ctuosas. Discordes: uos. Dam⁹ lachrymas: misere nos
& deflem⁹. Secretū: secessum quo cōfugiāt ciues q̄ uo-
lunt esse ab illis immunes. Tractent: accingant & inferant. Nulla manu: non aliqua nostrum. Sacra uulne-
ra: execrabilia: hoc est non geram⁹ in romanos scelestā bella. Si cœlicolis: argumentant̄ a simili qd̄ tantis
bellis externi se imiscere n̄ debeāt. Nā si dii discordes inter se pugnēt: aut si in eos gigātes īsurgāt tñ hoīes
licet pii præ stupore & ignoratōe uictoriæ nō auderent fauere ioui. Furor. ira discordia. Cœlicolis: p̄ hos
senatū p̄ gigātes Cæfari itelligit. Terrigenas: fuerūt enī terræ titanisq; filii. Tentaret̄ astra: oppugnarent
cœlū. Pietas humana: hoīes pli. Votis: aptis desideriiis. Sortis: stat⁹ & fortunæ. Sciret p̄ fulmina: ex fulmi-
nib⁹ itelligeret. Solū tonātē iouem per quē ur̄pōpeiū indicare q̄ erat in senatu prim⁹ & belli dux.

COMNIBO. Hostemq; propinquū. i. cæfarem uicinū: iā enī aduentabat urbi Massiliæ. Prælatā frondæ
mineruæ. i. oliuæ q̄ signū est pacis. Mineruæ: palladis: nā ipsa pallas fuit: quæ pcussa terra prima edidit oleā
Vir. Oleæq; minerua inuentrix. Semper in externis: in deliberatiuo genere & cōstitutiōe iuridiciali absolu-
ta hæc oratio posita est: deliberať utrū se cæfari cōiungant an ne. Est aut̄ cōstitutio iuridicialis absoluta ē:
uidelicet iniustū est se cæfari cōiungere: ideo licet nobis a bello ciuili abesse absoluta est. quia nulla extrinse-
cus cā sumpta: iustū dicunt quod faciunt. nā cōiungere se Cæfari iniustū est: licet igit̄ nobis a bello ciuili ab-
esse: ptes effectus proemii sunt: quæ captāt beniuolentiā a p̄sona sua cū officium suū sine arrogātia ostendūt.
Semp in externis: sensus est. Oēs historiæ & q̄cunq; annalibus cōtinent̄: declarant nos po. ro. semp fuisse
cōiunctos. Ordo ē q̄cunq; ætas ē cōphensa latiis annalibus testat̄ Massiliā tulisse fata cōia sp̄ po. ro. in exter-
nis bellis. Externis bellis. i. quotiens bellū gessistis cōtra externos o romani. Fata cōia: fortunam cōem siue
bonam siue malam. Quæcunq; ætas. idest cuiuscunq; ætatis res gestæ quæ cōtinentur in italicis historiis.
Et nūc ignoto: & nunc idē facere parati sumus: si uis iuuent̄ starmatā ducere contra hostes externos po. ro.
Et nūc: sicuti superiori tpe. Deuotas destinatas. Quos triumphos: aliquas uictorias. At si funestas acies: sed
si uultis bella inter uos gerere: oramus patiamini nos ab hoc ciuili bello abesse: ne man⁹ nostras ī sanguīe ue-
stro polluamus quem focii oēs uereri deberent. Dira prælia. idest quæ gerunt̄ inter ppinquos & ciues & fi-
lios & patres. Lachrymas damus: liceat nobis abesse & deplorare fortunam & casum uestrum. Secretumq;
damus. i. uolumus secessum & receptaculum esse discedentibus a bello ciuili. Sacra uulnera: idest uerenda

Indomitū: durāq; uiri deflectere mentem
Pacífico sermone parant. hostēq; ppinquū
Orant: cecropiæ prælatā fronde mineruæ.
Semp in externis populo cōmunia uestro
Massiliā bellis testatur fata tulisse
Cōprensa est latiis quæcūq; ānalibus ætas
Et nūc ignoto si quos petis orbe triūphos
Accipe deuotas externa in prælia dextras.
At si funestas acies: si dira paratis
Prælia discordes: lachrymas ciuilib⁹ armis
Secretūq; damus: tractent̄ uulnera nulla
Sacra māu. si cœlicolis furor arma dedisset
Aut si terrigenæ tentarent astra gigantes
Non tñ auderet pietas humana uel armis
Vel uotis p̄desse ioui: sortisq; deorum
Ignarum mortale genus: p̄ fulmina tātum
Sciret adhuc cœlo solum regnare tonantē

a sociis: quia socii uereri deberent ne uulnus inferant principibus romanis: aut sacra. id est execranda. Tractetur: scilicet a uobis. Nulla manu: nulla ope auxilioque sociorum. Si coelicolis. arguit ab obseruatiā: nā suassio & dissuasio habent locos a partibus honesti necessarii facili delectabilis utilis. Sumit igitur argumētū ab obseruantiā: quæ est pars una iuris naturalis: obseruantiā est per quā hoīes aliqua dignitate excedētes cultu & honore colli debent: oñdit enim debere socios cultu & honore prosequi romanos & a simili exornat hanc argumentationem. Si dii inter se bellum gererent: non esset æquum hoīes his uel illis se adiungere uereri enim debem⁹ deos: cōparantur romani diis: quæadmodū arma sumere cōtra deos non æquum est eodem mō romanos instar deorum socii & amici temere debent: & potius uereri eos quā se illis adiungere. Si coelicolis: ab obseruatiā arguit: uos o romani nobis estis tāquā coelicolæ: & quā obseruatiā hñt hoīes erga deos: eadem sum⁹ erga uos habituri sed discordibus diis nemo auderet arma coniungere: ergo nec quisquā concurrentibus ro. se ad bellum adiungere debet: sed procul abesse. Tamen quāuis dii essent. Ignarum sortisque id est nesciens quæ nam sit sors deorum. Fulmina: quia cum fulmina audiret tunc sciret iouem in celo regnare.

Adde quod innumeræ cōcurrūt undique gētes.
Nec sic horret iners scelerū cōtagia mūd⁹
Ut gladiis egeat ciuilia bella coactis
Sit mens ista quæ dē cūctis: ut uestra recusent
Fata: nec hanc alius cōmittat prælia miles
Cui nō cōspecto læguebit dextra parente:
Telaque diuersi phibebūt spargere fratres.
Finis adest rerum si non committitis illis
Arma quibus fas est: nobis hanc sūma precādi
Terribiles aq̄las: infestaque ligna relinquant
Urbe procul nostrisque uelis te credere muris
Excludique sinas admisso cæsare bellum
Sit locus except⁹ scelerū magnoque tibi que
Tutus ut inuictæ: si fatum consulat urbi
Fœdera si placeant: sit quo ueniat is iermes.
Vel cū tāta uocent discrimina martis iberi
Quid rapidū deflectis iter: nō pōdera rerū
Nō momenta sumus. nunquā fœlicibus armis
Vsa manus patrie primis a sedibus exul
Et post translatas exusta phocidos arces
Mœnibus exiguis alieno in littore tuti

Vult profugus execrata ciuitas Agros atque lares patrios habitandaque fana: feris reliquit & rapacibus lupis. Exustis: a Xerxe & ab ipsi in nouas sedes migrare constituentibus. Exiguus mœnibus: paruo oppido. Estque ordo & post translatas acies phocidos exuste: nos quos sola fides illustrat sumus tuti in mœnibus.

COMNIBO. Adde que innumeræ: arguit a necessario a cōtrario: quia quemadmodū ille qui suadet arguit a necessario: cū aliquid faciendū esse dicit: quia sit necessitas: ita qui dissuadet arguit a necessario a cōtrario quia nō sit necessitas. Non usque adeo inquit gentes horrent bellū ciuile: quin sint plures populi bello que nos ergo nulla necessitas est quæ cogat nos massilienses inuitos in bellū coniungi. Cōcurrunt: ad uos sponte sua Iners: ignauus in bello. Contagia scelerū: ut maculent se scelere bellorū ciuiliū. Egeant gladiis: quia populi sponte ad bella concurrent nō est necesse nos trahi inuitos in prælia. Sit mens ista: arguit ab utili: utile: ne uobis cū populi arma cōiungāt: nam si nemo uobis arma coniungeret tunc cū ciuis ciuem: pater filiū & filiū patrem: frater fratrem uiderit: arma cōprimet: nec erit qui audeat tantum scelus cōmittere: ut primus bellum ciuile incipiat: ex quo sequitur ut tam tetri: tanque nepharii belli insistet finis. Fata: fortunæ. Alius miles. id est nullorum prælia sequantur. Cui non: si ciues cū ciuib⁹: parentes filiis coniuncti fuerint: quis erit qui audeat arma miscere: ergo finem habebunt bella ciuilia. Languabit: torpescet. Cōspecto: uiso patre nemo eū uulnerare audebit. Finis adest rerū. id est finis est bellorū ciuiliū: si non conceditis arma externis. Arma quibus est fas: id est externis: tunc enim bellum locum habebit. Hanc nobis sūma. Massiliensium legati hic se grato: ostendunt. que uidelicet Cæsarem recipeant uelint dimisso tamē exercitu: qui de se benemeritus fuerat. nam deuictis gallis maximis uectigalibus aucti fuerunt massilienses o Cæsare: ut nos beneficiorū gratos intelligas placet ut pmissio exercitu ipse ingrediatis mœnia nostra. Crede: cōmittere. Excludique sinas: arguit a parte ho

SVLPI. Adde: earū gentiū temeritatem accusat quæ bellis ciuilib⁹ se sponte immiscent. Iners: uilis & inofficiosus. Horret contagia scelerū: timet corruptionem belli ciuilis. Coactis gladiis: compulsis militibus Sit mens ista quidem: in sui propositi cōmendationem optant oēs in eadem esse sententia. Mens ista propositum simile. Recusent uestra fata: nolint nos interimere.

Alius: externe: sed uos ipsi inter uos pugnetis: nam statim præ necessitudine quæ inter uos est cessabit. Cui: certe unicuique. Diuersi: oppositi. Fratres: nominā di est sed rursus supple in accusandi. Finis adest rerū cessabunt bella ciuilia. Illis: externis. Fas est: licet in uos seuire. Hanc sūma: hanc breuis collectio eorū quæ præcatur te sum⁹ ut relicto exercitu inermis ingrediare Infesta: hostiliter uenientia: Credere: cōmittere te & fidere. Excludi: repelli: & extra manere. Admisso cæsare suscepto a nobis. Sit locus: præstat in eo ut Cæsari dissuadeat se hostem nō esse: Except⁹: liber & exempt⁹ a bello. Fatum: fœlicitas. Consulat urbi: prouideat romæ. Fœdera si placeant: si eritis fœdus & pacē inter uos inuituri. Sit: sup sit hic locus. Veniat is: uenire possitis. Vel cum tanta: ab honestiori & utiliori argumentatio. Discrimina: picula. Martis iberi: ne uetus pōpei exercit⁹ qui in hispania est galliam occupet. Deflectis declinas ad nos cū illuc acceleres. Rapidū: acceleratum. Nō pōdera: attenuant rem suam ut digni negligi uideant: non enim sunt hi in quibus siue foueant siue repugnant belli pond⁹ consistat præsertim cum in armis sint infelices. Momenta: impulsiones & efficaciam. Man⁹ exul: multitudo profuga ab antiqua in græcia patria. Horati⁹: Nulla sit hac potior sententia phocidum.

nesti ab ea parte quā Cicero par appellat. par est q̄ inter oēs æquabile est: uidelicet ut oēs pacis rōnem ha-
 beant: nos ergo hanc pacis rōnem hīe uolum⁹: ut si ciuitas nostra receptaculum tibi & pōpeio: ubi de pace
 tractare possitis. Sit loc⁹. scilicet ciuitas nostra. Except⁹: remot⁹ a scelerē. Tut⁹ loc⁹: uidelicet ciuitas no-
 stra ad quā uos recipientes tuti esse possitis. Fatum si consulat: si fata uoluerint consulere paci urbis roma-
 nae parat⁹ sit locus tibi & pompeio pacis auctoribus. Vrbi: inuictæ. scilicet romæ quæ a nullis externis uī-
 ci potuit. Fœdera pacis: inter uos. Sit. scilicet urbs nostra. Vel cum: a partibus prudentiæ arguit: quæ
 sunt tres: memoria: intelligentia: & puidencia: primo ab intelligentia arguit. nam prudentis est maiore mi-
 noribus antepone cum bellum hispanū sit maius quā oppugnatio massiliae o Cæsar: quid ē cur nō o missa
 oppugnatione massiliae debeas ad bellum hispanum proficisci. Cum tanta uocent: o Cæsar cū ire festines
 in hispaniam: quid non relicta massilia pperas in hispaniam: quod maioris est momenti. Deflectis: decli-
 nas. Tanta discrimina: tanta bella & certamina. Martis iberi: hispani belli. Non pōpei: quia cōparatio
 belli hispaniensis: nos non sumus pondera belli. Nec sum⁹ momenta: scilicet non sum⁹ utiles bello: q̄ sem-
 per infeliciter dimicauim⁹. Nunq̄ scilicet armis. a partibus memoriæ arguit o cæsar non debes nos ita tibi
 facere socios in bello ciuili: qui semp infelices fuim⁹ in bellis. ergo a partibus prudentiæ. idest memoria. nā
 memoria præteritorum facit ut futura puideam⁹. Et post translatas postquā barbari urbem nostrā incēdio
 cremarunt: semp animus noster infelix fuit: & hanc urbem posuim⁹ in ripis rhodani sola fide tuti fideles igi-
 tur se Cæsari ostendunt ut sibi parcere uelit. Manus patriæ: urbis nostræ. Post arces. postq̄ sedem e græ-
 cia transtulim⁹ in galliā. Exucta: a barbaris: cum Xerxes penetrauit in graciā. Mensib⁹ exiguis. s. cōpara-
 tione urbis phocidos. Littore alieno: scilicet rhodani.

SVLPI. Sola fides semp enim fide clari fuere. Li-
 uius in secūdo belli punici. Nec hospitale quicquā pec-
 catūe satis prius auditum quam massiliam uenerunt.

Claudere muros: a difficili argumentatio ad Cæsare
 terrendum. Haustus raptos: potum subtractū. Auer-
 sis fontibus: a motis fluminibus & ipso rhodano. Lar-
 ga ceres: copia panis. Tunc horrida cerni: parati su-
 mus uideri macilenti. Cōtingit: infici & morderi a no-
 bis cruentatis dentibus uel opprimi tabe ulceribus &
 scabiei morfu ut famelicis solet accidere. Saguntum.
 Valerius libro sexto hæc ait. Saguntini uicticibus
 Hannibalis armis: intra mœnia sua compulsi cū uim
 punicam ulterius nequirent arcere collatis in forum q̄
 unicuiq̄ erant clarissima. Atq̄ undiq̄ circūdati accē-
 sisq̄ ignis nutrimentis ne a societate desisterent publi-
 co & cōi rogo seipsos superiecerūt. Est autem Sagun-
 tum oppidum in hispania a zacynthiis conditum dici-
 turq̄ & hæc Saguntos uel saguntus. Sillius. Concla-
 mant utrinq̄ acies ceu tota saguntos: Igne micet. Tra-
 hentes: fugentes. Sicca: nihil actis habētia ob inediā.
 Fata mortem. Miscebunt uulnera seipsos interrimēt.
 Coacti: compulsi a te. Hoc quod mutuo se occidant
 q̄ contra romanos pugnent. Graia. Massiliensis oriun-
 da a graciā. Ducis: Cæsaris. Pro dita. manifestata: nam uultum coloremq̄ mutauit: & truces oculi euasere.

OMNIBO. Sola fides: nullo bello sumus illustres: sed fide tantū. Si claudere muro: a difficili arguit: dif-
 ficile est enim o cæsar uincere eos q̄ parati sunt extrema quæq̄ pati: sunt enim ipsa desperatione fortes. Vñ
 Lucanus alibi. Vincitur haud gratis iugulo qui puocat hostem: hic posita est magna pars deliberatiuæ con-
 stitutionis: sed si credis nos facile posse oppugnari: hanc spem deponas: nos enī extrema mala pati parati su-
 mus: et si auertas undas: puteos in uisceribus terræ quæremus: & si inopia cōmeatum nos p̄mere tētabis: no-
 stra ipsorū uiscera laniare parati sumus: & morte potius affligē nos q̄ a fide populi romani deficiam⁹. Clau-
 dere muros: circunvallare mœnia nostra ne q̄s egredi possit ut nos fame expugnare possis. Excepisse: p̄ ex-
 cipere. Faces tectis: idest parati sumus et uidere domos nostras incendi. Vndarū raptos: parati sumus et
 si fontes auertis ne rhodanus per urbem nostrā labatur. effodere terram & in ipsis terræ uisceribus inuenire
 aquas. Lambere terram: non solum aquā: sed aquā terræ mixtā bibemus. Et desit: si etiam fame oppresseris
 parati sumus ea facere quæ nephas esset dicere: ne dum uidere significant se nec uisceribus quidem filiorum
 parcere paratos esse. Et: scilicet sumus parati. Si larga ceres: si copia frumenti decrit deam pro frumento po-
 suit. Fœda cōtingi: idest fœda contactu. Nec pauet hic populus: nō dubitamus inquit sustinere quod sa-
 guntini aliq̄n sustinuerunt potius quam amissa libertate in potestatem tuam uenire. Saguntū autem hispa-
 niæ oppidum causā fuit secundi belli punici: ut dicit Liuius. Cū socii populi romani saguntini essent: hanni-
 bal diu eos obsedit: cum uero ad extremū usq̄ peruenissent fidemq̄ seruare pmisissent: ne in potestate Han-
 nibalis uenirent rogum in medio foro struxerunt: quo se suaq̄ omnia cara superiecerunt. Hic populus scili-
 cet Massiliensis. Subire. scilicet extremum. Pœno marte: a phricano bello. Pectoribus rapti: præterea auul-

Illustrat quos sola fides si claudere muros
 Obsidione paras. & uī confringere portas.
 Excepisse faces tectis & tela parati.

Vndarū raptos aduersis fontibus haustus
 Quærere. & effossā sitientes labere terrā
 Et desit si larga ceres. tunc orrida cerni
 Fœdaq̄ contingi maculato attiger morfu
 Nec pauet hic populus p̄ libertate subire
 Obsessum pœno gessit qd̄ marte saguntū
 Pectoribus rapti matrū. frustra q̄ trahētes
 Vbera sicca fame medios mittent in ignes
 Vxor & archaro poscet sibi fata marito
 Vulnera miscebūt fratres. bellūq̄ coacti
 Hoc potius ciuile gerent. sic graia iuuent⁹
 Finierat. cum turbato iam prodita uultu
 Ira ducis. tandem testata est uocet dolorē.

fos a pectorib⁹ matrum liberos in medios rogos proiciemus. Sicca ubera. scilicet lacte: quia fame afflictæ lac hinc non poterit. In ignes. scilicet accensos in foro. Frustra: unum sequit^r ex reliquo: quia sicca ubera iō frustra trahent. Vxor & a charo: præterea mulieres nolent uiuere: immo uxor poscet maritum ut se interficiat. Fata: mortem. Miscebunt: cōfundent: quia fratres alios occident. Bellumq; coacti: si coacti erim⁹ bella gerere potius in urbe nostra faciem⁹ ut nos ciues mutuo occidam⁹ q̄ te sequamur o cæsar. Hoc ciuile: potius. scilicet q̄ tuum. Sic graia iuuent⁹: iam dudum ducentibus massiliensium legatis uultu suo ostendit indignationem cæsar: quem statim silentibus illis: uerbis oñdit. Graia iuuent⁹. idest massilienses: quia a phoci de ciuitate greciæ uenerunt. Turbato iam: scilicet anteq̄ loqueretur.

Vana mouet graios nostri fiducia cursus:
 Quāuis hesperium mundi pperēus i axē
 Massiliā dolere uacat: gaudete cohortes
 Obuia præbentur fatorū munere bella.
 Ventus ut amittit uires: nisi robore densæ
 Occurrāt syluæ spacio diffusus inani
 Utq; perit magnus nullis obstātibus ignis
 Sic hostes mihi deesse nocet dānūq; putā⁹
 Armorum nisi qui uinci potuere rebellant.
 Sed si solus eam dimissis degener armis
 Tunc mihi tecta parēt. iā nō excludere tm̄
 Inclusisse uolunt: at enim contagia belli
 Dirā fugant. dabitis pœnas pro pace petita
 Et nihil esse meo discetis tutius auro.
 Quā duce me bellū. sic postq̄ fat⁹ ad urbē
 Haud trepidā ouertit iter. tūc mēia clausa
 Cōspicit. & densa iuuenum uallata corona
 Haud procul a muris tumulus surgētis i altū
 Telluris: paruum diffuso uertice campum
 Explicat: hæc patiens lōgo munimine cingi
 Visa duci rupes: tutisq; aptissima castris
 Proxima pars urbis: celsam cōsurgit in arcē
 Par tumulo. mediūq; sedēt cōualib⁹ arua.

custodum. Mœnia clausa: urbem clausis portis. Haud procul. Locus castrorū describit: & ut uallis inter castra & urbem repleta est agere & obsessa massilia explicat. Massilia ut in secūdo bellorū ciuiliū scribit Cæsar ex tribus fere ptibus oppidi mari abluitur: reliqua quarta est quæ aditū habet a terra. Huius quoq; spaciū pars ea q̄ ad arcem p̄tinet loci natura & ualle altissima munita lōgā & difficilē habet oppugnationē. Trebonius igitur in uiminibus & materia cōportata aggerem in altitudinē pedum octoginta extruxit. Tumulus collis. Explicat campū habet paruam in sūmo planitiem. Diffuso uer. dilatato cacumine Patiens cingi: quæ posset circundari. Munimine: uallo. Proxima: uicina huic rupi. Cōsurgit: erigitur & munita est. Sedent iacent & uallis latitudinem montisq; distantiam indicat. Statura: quæ staret & erigeretur uel constatura.

COMNIBO. Vana mouet: pro exordio posuit hunc uersum. Creditis uos massiliēses uerbis uestris dissuadere: ne faciā quod iam animo p̄posui: in hoc uersu consistit p̄prietas proemii: beniuolentiā captat a p̄sona aduersariorū in contemptionem adducit graios: arguens eorū leuitatem. Quāuis hesperium refellit quod dixerant satius esse inferre bellū hispanis q̄ oppugnare massiliam: dicit cæsar si de duobus alterū eligēdum esset: uerū fateor satius fore bellum hispanū conficere ommissa oppugnationē massiliæ: sed si utrunq; possum efficere: satius esse existimo. Vacat. idest uacū est nobis tps & spaciū delere uos. In hesperium axem: in hispaniam quæ est in occidente. Gaudete cohortes: arguit ab utili: dicit utile est oppugnare massiliam o cōmolitones: ne uires uestre ocio languescant: quia excitebant uires in oppugnationē massiliæ. Fatorū munere. idest dii ita dii uoluerūt & instar muneris diuini hoc esse debet: uidelicet ut oppugnetis hanc urbē. Vetus exornat hanc argumentationē a simili quemadmodū inquit uentus quū perflat habet uires non uidet: quia omnia sibi patent: sed si obstiterit aliquid uehemētior efficitur sic & uobis si patefacta essent omnia uires deficerent: sed si qd obstiterit ex augebunt uires uestre. Densæ siluæ: casus genitiui. Roboro: arbores. Occur

SVLPI. Vana mouet: Cæsar cōuersus ad milites massiliā se deleturū denūciat. ilarique eos aīo eē iubet: & confidentiā massiliensium arguit simulatosque dolos improbat. Ideo enim inermes suscipere colebant: ut ipsum caperent quare de his sumpturum se pœnas minatur. Fiducia: cōfidentia & improba spes. Cursus: accelerati itineris. Graios: massilienses. Adaxē hesperium: ad hispaniā regionem occidentalem. Vacat. uacuum tps est. Gaudete: quia cum gloria ipsum diripietis. Munere fatorū: deorum benignitate & est tacitæ laudis expressio: oñdit enim eos pugnandi cupidos esse. Vent⁹: similitudo qua se uento & igni pacem spacio inani: hostes arborib⁹ & materiæ cōparat. Robore speciem pro genere posuit. Manu libero arboribus Nullis: nulla man. Nocet: desides euadimus. Armorum: exercit⁹ & potentia nostræ. Qui potuere uinci quos uincere possum⁹. Sed si solus: Ironia. Degener uilis & humilis. Dimissis. depositis. Tecta patet: apertuntur porte admittent me. Excludere: expellere. Inclusisse: in carcere continere: deestq; sed ēt. Cōtagia: corruptionē. nolunt enim bello ciuili se maculare. Fugāt expellunt. Dabitis pœnas: nūc ad legatos se uertit. Meo œuo: meis t̄pibus. Quā duce me bellum: quā meis partib⁹ inhærere quod qui non facient tuti non erunt. Sic postquā: quibus iniuriis permot⁹ Cæsar legiones tres massiliā adducit turres uineasq; ad oppugnationē urbis agere: naues longas Arelatæ numero duodecim facere instituit. Quib⁹ effectis armatisq; die b⁹. xxx. a qua die materia cæsa est adductisq; massiliā his Decimum Brutum præfecit. C. Treboniū legatū ad oppugnationem massiliā reliquit. Ad urbem haud trepidam: ad massiliam nil metuentē quia se ad bellū parauerat. Vallata corona: circūdata ordie armatorū

rant:resistant. Inani spacio:uacuo:quia omnia patent nihil resistit:ideo uentus languidior efficitur. Armorum:militum.Nisi uinci p.r. idest nisi uobis aduersarii sint & rebelles qui tñ a uobis uinci possint. Sed si solus eam:nunc refellit illam partem quã dixerant massilienses. q̄ parati essent exercitu dimisso Cæsarem suscipere:dicit enim hoc illos non quasi gratos:sed quasi proditores obtulisse:q̄ ipm sine exercitu excipere uel lent ut inclusum illum pdant. Si solus eam. idest si ego solus ire uoluero:sine exercitu omnia mihi parebūt.

Degener:ignaus. Dimissis armis:ut inermis ingrediatur urbem. Iam nō excludere tantū:quia non solum uolunt me excludere:sed etiã includere. Inclusisse:pro includere. At cū:dicunt se uelle facere hoc ne polluantur sanguine bellorū ciuiliū. Pro pace petita:quia utriusq̄ cãm pacis esse uolebatur: quod quia honestum erat negare nō poterat Cæsar: sed inutile dicit esse. Ad eum:quia dicunt se nolle pollui sanguine ciuili: sed pro pace uobis bellum dabo: itaq̄ probatū faciam ut intelligatis nihil tutius esse q̄ bellum me duce. Fugate a se. Contagia dira belli:pro contagionem diri belli. Et nihil:q̄ illi honestū dicunt:cæsar illis parum tutū & utile esse demonstrat. Aeuo:ætate mea:dum ego sum uiuus. Duce me. i. cæsare. i. cuius belli dux fuero: i eo bello semp uictoria parata erit. Haud:nō timentem quia uenienti portas clausas obiecerunt. Vallata:circundata:quia in mœnia iuuentus ascēdit:& parata erat p defensione patriæ pugnare. Haud pcul:nūc dicit quid fecerit cæsar:postq̄ obstinate uidit massilienses in pposito persistere:ne cū exercitu urbem ingrederet̄ circumspexit diligēter sitū urbis:& tumulū uidit æqualem altitudine muris:& ubi castra poni possent: & ut ipm cōiungeret:qua pte aqua erat:ubi exercitū aquarū copia tueri posset statuit eū colle m occupare:& illū fossa ualloq̄ circūdare. Procul a muris. i. circa muros. Vertice:quia in sūmo uertice est planities. Paruū campum:paruā planitiem pro qualitate tumuli. Patiens:apta. Longo mu. i. circūdari lōgo uallo. Tutissima castris. q̄ i colle castra posita ab omni hostiū ipetu tuta essent. Proxima pars ur. quæ ex opposito erat tumulo & ppinqua enī arcem habebat. Par tumulo:quia altitudine mœnia urbis ubi arx fuit:erāt æqualia tumulo. Par altitudine æqualis. Mediis con. nam inter urbem & tumulū media conuallis erat plana:conuallis dicit̄ quæ inter altitudines media est posita uallis uero dicitur respectu altioris loci. Sed et̄ iacent. Mediis. scilicet inter collē urbis & tumulum a cæsa. captum.

¶ SVLPI. Cōmittere:cōiungere. Diuersos:urbis & castrorū. Aggere:cōgerie terræ & fascib⁹ uiminū Prius:placuit. Vt clauderet urbē:ut occluderet oēm aditū per terrā hinc & illinc:nam aggere & fossā duxit a castris ad maria. pabula:pascua. Brachia:aggeres. Cespitib⁹ glebis terræ cū herba. Cruda:dura. Iolentia pinnas:erigentia turriculas & ppugnacula in similitudinem pinnarum muri. Iam satis:nō paruā laudem inquit assecuti sunt massilienses qd̄ soli ausi sunt resistere cæsari. Memorandū:memorari dignū. Cursum belli:impetum Cæsaris. Cunctis raptis:cæteris urbib⁹ statim occupatis. Vna:sola. Mora:lōga oppugnatione. Quantū:magnum profecto. Tenentur:retinent̄ successus cæsaris. pperās:imponere mundo:festinans præficere cæsarem. perdit:in cassum conterit. Nemora cōsita arbores amenitatis causa. Robore:arborib⁹ ut earum trabib⁹ & materia hinc & illinc aggeris latera firmarent: media autē replebat ex fascib⁹ uirgultorum & terra. Virgulta:uimina rami arborum & fructices. Molem.congeriem rerum.

¶ OMNIBO. Tunc res:quantū operis suscipiebat̄ ab iperatore romano. quod etiam susceptum p̄fici declarat: placuit igit̄ cæsari aggerē ducere a tumulo:ubi castra posuerat ad aliū tumulū ubi posita erat arx urbis:ut urbs facile expugnari posset. placuit:cæsari. Diuersos co. i. urbis & castrorū. Cōmittere:cōiungere. Statura:cōstatura. Sed pri. sed ea pte q̄ urbs i plano sita erat:uallis lata fuit arx i colle erat posita:ergo anq̄ aggerē cū arce cōiungeret Cæsar statuit mūtōes oppone re ne qs egredi posset:& ut aq̄ icluderet un̄ oīs exercit⁹ aq̄ri posset. Terra cigit̄. i. a plano:colle uero n̄. A sūmis castris:ab altitudine tumuli. i. quo castra erāt. pri⁹. i. anq̄ collē castrorū & urbis cōiungeret. aplexus fossa:quæ duo brachia terræ i uertice collis deduxit:ut clauderet urbē:& aquarū ut ire possent milites. Cespitibus cruda terra:expositio est unū alterius. cespes d̄r pars terræ cū uiridi herba auulsa. Extruxit:incumulauit. Tollētia:erigentia. Pinnas: idest ppugnacula ædificauit a qbus milites mœnia urbis oppugnarent. Iam satis hoc non potuit nō honorificum & gloriosum esse. Mansiliensibus:q̄ potuerit impetum cæsaris retinere. Iam satis:etiã si nihil aliud fecissent. Cursum belli cæsaris. Strata metu:inducta metu:quo cætera urbes inducebātur. Flagrantis in omnia. Cunctis:urbibus. Vna. i. urbs massilia uincitur mora. Quantum est. i. quantū est gloriosum. q. d. q̄ magnū & mirum. Quod fata tenentur:tardantur fortuna enim quæ cæsarem dñm terrarum orbis facere uolebat:potuit retardari. p̄dit dies:scilicet in oppugnanda Massilia. Tunc omnia late:adstruendos & ad circumuallandā urbem omnes siluæ cedunt. Robore: idest arboribus:hoc faciebat ne rueret agger. Arctet:ut cōiungat. Leuis terra:quia quum primum terra defodiē leuior est se d euulsa deinde

Tunc res immenso placuit statura labor
Aggere diuersos uasto cōmittere colles
Sed prius ut totā qua terra cingitur urbē
Clauderet a sūmis p̄duxit ad æquora castris
Lōgū cæsar opus:fontesq̄ & pabula cāpi
Amplexus fossa densas tollentia pinnas
Cespitibus crudaq̄ extruxit brachia terra
Iā satis hoc graiæ memorādū contigit urbi
Aeternūq̄ dec⁹:quod nō ipulsa nec ipso
Strata metu tenuit flagrantis in omnia belli
Præcipitē cursum:raptisq̄ a cæsare cunctis
Vincit̄ una mora:quātū est qd̄ fata tenent̄
Quodq̄ uix toti pperās iponere mundo
Hos perdit fortuna dies:tūc omnia late
Procūbūt nemora & spoliant̄ robore syluæ
Vt cū terra leuis mediā uirgultaq̄ molem

gravior sit: uel paulo ante effossa. id uidebatur non densa: sed instabilis. Virgulta: quæ innata erant terræ structuram non sinebant condensari: ideo agger uidebantur instabilis.

Suspēdant. structa laterū compage ligatā
Arctet humū p̄ssus ne cedat t̄ribus agger
Lucus erat lōgo nunq̄ uiolatus ab æuo
Obscurum cingens connexis aera ramis:
Et gelidas alte submotis solibus umbras
Hūc nō ruricolæ panes. nemorūq; potētes
Syluani nymphæq; tenēt. sed barbara ritu
Sacra deum: structæ diris altaribus aræ
Omnis & humanis lustra cruoribus arbor
Siqua fidē meruit superos mirata uetustas
Illis & uolucres metuunt insistere ramis
Et lustris recubare feræ. nec uentus in illas
Incubuit siluas. excussa q; nubibus atris.
Fulgura. non ullis frondē p̄bentibus auris
Arborib⁹ su⁹ horror icst tū plurima nigris
Fōtib⁹ ūda cadit. simulacraq; mœsta deorū
Arte carent. cæsisq; extant in formia truncis.
Ipse situs putriq; facit iam robore pallor
Attonitos. non uulgatis sacrata figuris
Numina sic metuūt. tm̄ terroribus addit
Quos metuāt n̄ nosse deos. iā fama ferebat
Sæpe cauas motu terræ mugire cauernas
Et pcumbentes iterum consurgere taxos.
Et non ardentis fulgere incendia siluæ

COMNIBO. Compage. i. uallo. Laterum: quia extrinsecus uallum faciebat: & quū duceret utrinq; uallū medius stringebat agger. Præssus ne: quā obrem uult stringere terrā: quia turres sup aggerem ædificat uolebat: ne ager rueret: ut circūuallata fossa & terra cōdensata stabiliior fieret. Lucus erat: nūc describit Lucū qui haud procul ab urbe erat: incerto tm̄ deo cōsecratus. Nam cū lucus d̄r de religione intelligimus. Obscurum aera connexis ramis: unum sequit̄ ex altero: quia a nullo: cæsus: ideo densus uidebat̄. Summotis solib⁹ quia illuc usq; radii solis penetrare non poterant: ideo opacitatē reddebat. Hunc: dicit hunc lucum non panes non siluanos deos syluarum habitasse: nō nymphas quæ nemoribus præesse dicunt̄. Panes: dii pastoz. Nymphæ: driades: quæ syluas habitant: & amadriades: quæ cum que rcubus simul nascunt̄ & pereunt. Sacra bar. ritu deum: quia nullus deus erat certus: sed colebatur more deorum. Vnde dixit barbara: Lustrata: purgata. humanis cruoribus: quia ibi humanæ uictimæ immolabant̄. Si qua fidem meruit tametsi ignarus esset deus: cui lucus iste consecratus esset: tamen tanta apud homines reuerentia: imo etiam in stupore fuit. ut lucum hunc ipsi ingredi pauerent. Si qua fidem meruit. i. si credi posset q; religionē admirabant: p̄fecto id quoq; dixerunt uolucres horruisse syluis illis insistere. Insistere: insisto alibi habet etiā accusatiuū. Virg. Nulli fas casto sceleratum insistere limen. Lustris: cubilibus ferarum. Nec uentus. i. uētus quoq; horret illas syluas instringere. Fulgura: nō audent illas arbores infringere. Nubibus atris: tetigit naturā fulminis: nā ex nubibus collisis fulmen erumpit. Non ullis auris: quia auræ sunt causa ut arbores frondescant & flores emittant: cum p̄pter opacitatē radiis solis non ingrediant̄. Suus horror: sua reuerētia inest arborib⁹. Tum plurima: ibi sunt fontes quorū unda nigerrima similis est umbræ arborum: & tenebris luci simillima. Simulacra q; mœsta: sunt etiam simulachra deorū: non fabrefacta sed tantūmodo manib⁹ agrestium p̄ dolora. Arte carent: non artificiose sed rudi arte effecta. Extant in formia truncis: q̄a in ipsis arboribus incisæ sūt formæ deorum. Situs: pro antiquitate ponit̄: sed p̄prie situs est lanugo quæ dā quæ ex humore innascit̄ locis sole carentibus: sicut in cellis uinariis apparet & syluis. Facit: reddit. Pallor: unum ex reliquo sequit̄ quia robora putrida sunt: ideo pallent. Non sic metuūt: non usq; adeo inquit imagines deorū iam dudū templis dedicatæ plus timoris afferunt quam aspera arborum facies. Vulgatis: celebratis iam pridem. Tantū terroribus addit: hoc ipsum magis timent: quia nesciunt quem deum timeant. Iam fama se. iam fama uulgata erat inquit q; auditi sunt mugitus ex cauernis terræ erūpentes: & taxos arbores: nunc q̄dem cadere nūc ite

rum resurgere. Ferebat dicebat. Cauernas: quia concussa terra ex cauernis mugitus quasi erūpere uidebat. Et: scilicet fama erat ardere siluā: neq; tñ comburi q; ignis deorum facit ut ardere aliquid uideat: nec tñ comburitur: sicut Virgilius dicit de Iulo in cuius uertice ignis erat: tamen de historia sumptū est: q; uidelicet in domo Tarquiniū prisci puer seruius tullus de seruā natus erat: qui nutriebatur in domo regia: in cuius capitis uertice statim flamma superuenit: ut crines eius ardere uiderentur tamen innoxia illa flamma fuit. Non ardentis: ut ardere uideretur nec combureretur.

¶ SVLPI. Roboraq; uidebant ab ingētib; draco-
nib; arbores esse complexæ. Propiore cultu: nō enī
lucum ingrediebant: nec propi; accedebant metu de-
orum. Cessere: dedere locum abstinēdo tam die quā
noctu. In medio axe: in media cœli regione hoc ē in
die. intelligitq; medium quicquid cœli est inter oriētē
& occidentē. Pauet accessus: timet adire. ipse: empha-
sis: q̄si dicat qui deis amicus est. Deprēdere: inuenire
numen ipsum. Iubet: cæsar. Procumbere excindi.
Ferro immisso: securib; infixis. Operi: ad opus. Bello
priori: bellico gallico quod annis superiorib; gesserat
Cæsar in alias urbes. Nudatos: priuatos arborib;: reli-
quis enim siluis excisis sola supereat. Forte man;: ma-
gnanimitates. Moti: territi. Verenda. obseruanda.
Robora: ligna. In mēbra sua: quod Lycurgo threicio
uirem incidere conanti accidit crusq; suum p sui se icī-
dit. Implicitas cohortes: dubitantes & ipeditos milites
Vibrare: cum motu tractare & cōcutiendo immittere
Bipennem raptam: securim ab uno. militum exortam
Aeriā: altam. Merso: immisso. Violata: corrupta uim
passa. Iam ne: in gallicæ superstitionis contemptum:
& in militum cohortationem cæsar hæc dixit: quo ita
numinum si qua eēt in suū caput cōuertere. Fecissetq;
nefas: uiolasset sacra. Secura: sine respectu deorum uel
bis repeta non. Non sublato: adhuc enim metuebāt
sed magis cæsarem quam deos. Expensa: ponderata &
considerata utra magis nocē posset. Procumbunt ori-
ri excidunt arbores ipsæ ingentes. Ilex: arbor glandi-
fera: de qua Vir. Illicis & nigræ species possessiuū eius
est iliginis. Silua dodones: querc; ioui dodoneo dicata
allusitq; ad fatidicas querc; epiro: Alnus aptior flu. ex
qua fiunt naues stat; in sexto. Alnus amica fretis. Cū
præssus arbor feralis diti sacra quæ in funestis nobiliū
domib; plantabāt: eiusque ramis rogorum latera inre-
xebant: ut in sexto Vir. indicat. Cæsa nunquam ferre
pululat dicitq; cupræssus cypræssus & ciparissus. Nō
plæbeios Iu. nobilium mortē. Posuere comas: excise

sunt. Propulsa: impulsæ. Sustinuit se: erat suspensa in aere propter arborū ramorumq; densitatem licet eēt
excisa. Populi: ciuitates. Exultat: gaudet: sperabant enim deos fore ultores: & Cæsarem meritis suppli-
ciis affecturos. Quis enim: nemo enim existimabat Cæsarem id impune facturum.

¶ OMNIBO. Roboraq; fama ferebat dracones esse qui cōplecterenē arbores: deinde subito confluere.
Non illum: nō audent homines uenerari illos deos: quia nō audent cominus accedere: sed procul absistūt
Pauet ipse sacerdos: imo ipse sacerdos: cuius cure lucus ille demandatus: erat nō audebat propius accedere.
Cum phœbus in axe est: nec medio die nec media nocte audeat ire. Medio axe: idest meridie. nā dicūt Lar-
uas idest imagines & spiritus & umbras in terras uenientes hominibus plærunq; nocere: ita & media nocte
umbras errare idest manes: ideo dicit sacerdotē timere: cui demandata erat luci cura in ipso meridie. Domi-
num luci. idest ipsum: deū: in cuius tutela lucus erat. Hanc iubet causa cur luci huius religionē tam late de-
scripserit pota: hæc est: ut ostendant in Cæsare contemptū deorū. unde in ptes pompeii Lucanus inclinare
uideat. nunc dicit tametsi oēs gentes hūc lucum: ut pote religione ductæ uenerarent: & ipsi milites Cæsaris
horrent: tñ Cæsar detracta e manibus militum securi primus arbores incidere cœpit: ut exemplo ei; mi-
lites moti idem facerent. Nāque uicina operi: quia cōmoda erat munitioni quam circa ubi facere parabat.
Inter nudatos: alii quidem montes nudati erant siluis & arboribus. sed sola silua in tacta erat & inuiolata.
Nudatos: spoliatos arboribus. Sed fortes tre. manus: militibus quidem iussit incidere siluam Cæsar sed ta-
men militum manus quis fortium non sunt ausæ auertere siluam. Motiq; uerenda. m. l. me tuebāt ne si in

Roboraq; amplexos circūfulxisse dracōes
Non illum cultu populū ppriore frequentāt
Sed cessere deis: medio cū phœb; i axe ē:
Aut celū nox atra tenet. pauet ipse sacerdos
Accessus. dñiq; timet deprendere luci.
Hanc iubet immisso siluā pcūbere ferror
Nam uicina operi belloque intacta priori
Inter nudatos stabat densissima montes.
Sed fortes tremuere manu; motiq; uerēda
Maiestate loci: si robora sacra ferirent:
In sua credebant redituras mēbra secures
Implicitas magno cæsar torpore cohortes
Ut uidit: primus raptā uibrare bipennem
Ausus. & aeream ferro pscindere quercū
Effatur merso uiolata in robora ferro.
Iam nequis uestrū dubitet subuertere siluā
Credite me fecisse nefas. tunc paruū oīs.
Imperii. non sublato secura pauore
Turba. sed expēsa superiorum & cæsaris ira
Procumbunt ornī: nodosa impellitur ilex.
Siluaq; dodones. & fluctibus aptior alnus.
Et non plæbeios luct; testata cupressus
Tūc primū posuer; comas. & frōte carētes
Admisere diem. propulsaq; robo; denso
Sustinuit e silua cadens gemuere uidentes
Gallos; populū muris sed clauissa iuuentus.
Exultat. quis enim læsos impune putaret

cidere cœpissent arbores & ab arborib⁹ i sua ipsorū corpora ressilirent secures. Implicitas magno. Cæsar de manib⁹ militis rapuit securim & pceram quercum incidere cœpit: & cū imisisset in arborē bipennē inquit ne quis uestrum contra religionē timeat facere: hāc mihi culpā attribuite: qui pri⁹ hoc nefas sine terrore cō miserim. Torpore: ne auderent incidere arbores. Vibrare: mittere. Aeriā: pcerā. Fecisse nefas. i. culpā mihi tribuite. Nō sublato pauore: quāuis uidissent milites Cæsarē bipenni incidere arborē illā nondū tñ erant sine metu. Sed expensa. i. librata ira deorū & cæsaris: quia hinc cæsaris: inde deorū metuebāt irā. ideo incerti erāt quid facerent: tñ non sine metu inciderūt siluā. Siluaq; dodones. i. quercus dodone silua c̄haoniae fuit i epiro quæ abundabat quercubus: in cuius ramis columbæ insidētes respōsa dabāt. iō p excellentiā dixit: sil uaq; dodones. Aptior alnus: nā ex alno arbore fiunt tabulæ quib⁹ naues ædificant. Cupressus luctus: qa cupressi arboris rami solebant apponi postib⁹ ædiū principū: in quib⁹ aliquod fun⁹ erat: uñ cupressus postib⁹ affixa signū erat domū funestā esse. iō autē affigebant qa semel cæsa nō repululat: quemadmodū semel mortuus non reuiuiscit. Luctus nō plæbeos. i. principū. Tunc p̄simū: qa nunq̄ antea cæsa fuerat. Admisere diē. idest acceperē lucē. nā antea densitate arborū lux eo penetrare nequiuerat. Propulsaq; robore denso: qa arbores cadebant aliæ in alias iō arbor arborē sustinebat. Genuere uidentes: cū id Galli uidissent gemitū dedere: neq; enim sine dolore id intueri poterant: ut q̄ siluā uenerati fuerāt: eā nunc euerti uiderent oppidani massilienses qui p mœnibus steterant. ut urbem ab oppugnatione hostiū defenderent. gauisi sunt. neq; n. dubitabāt futurū. qn deorū numē læsū supplicia de hostib⁹ sumeret. sed aliter iqt euēit atq; illi putauerūt. nā nō oib⁹ numē irascunt. sed miseris tm̄. Videntes. i. arbores illius siluæ religione patrū iā diu seruatae euerti.

Esse deos. seruat multos fortuna nocentes
Et tantum miseris irasci numina possunt.
Vtq; satis cæsi ē nemoris: quæ sita p̄ agros
Plaustra ferūt: curuoq; soli cessantis aratro
Agricolæ raptis annum fleuere iuuenicis.
Dux tñ ipatiens hæsurī ad mœnia martis
Versus ad hispanas acies extremaq; mūdi
Iussit bella geri. stellatis axibus agger
Erigit: geminasq; æquātes mœnia turres
Accipit: hæ nullo fixerunt robore terram.
Sed per iter longum causa repsere latentī.
Cum tantum nutaret onus: telluris inanes
Cōcussisse sinus: quarentem erūpere uētū
Credidit: & niros mirata est stare iuuet⁹

¶ SVLPI. Seruat multos: sentētia est: cū adiecta q̄ rela. Vtq; satis: postq̄ satis materiæ est excisum Trebonius raptis undiq; iuuenicis ipsam ad aggeres compor tari curauit. Satis: supple est eis. Ferunt: nemus. Fleuerūt annum: lachrymauerūt fruct⁹ annos se amisisse: qa ere ptis bobus arare & seī nō potuere. Plaustra rustici: cur rus. Aratro: ab aratro. Cessantis: fructum non ferentis Dux tamen: cæsa rem oppugnationem fore longam prospiciens: p̄fecto Bruto classi & Trebonio terre stri oppugnationē hispaniam uersus iter arripuit. Hæ suri: diu duraturi. Acies hispanas: ueterem pōpei exer citum. Geri. ut gereretur a bruto & trebonio. Erigitur struitur. Axibus. stellaris: lignis in stellarū similitudi nem cōmissis: connexis: quod fieri solet ut ipsa machi na quæ erigit firmior sit. Axem autem nō modo regio nem & lignum aut ferrum circa quem uertitur rota: Sed quodcunq; gen⁹ ligni aut tabularum axem Festo auctore dicimus. Geminaq; supra aggerem cōstitutæ sunt duæ turres reptilis: quæ in aggere affixe n̄ erant: sed per ipsum agebant. Robor: ligno. Causa latentī tro cleis: & rotis. Per longum iter: p̄ aggerem ipsum. Re

psere: discurrere. Nutare: nutando pcederet. Nutare tremere est. & casum minari. Iuuentus: massiliensis. Inanes sinus concau itatem terræ. Quarentem erumper. Terremotū qui fit ex incluso uento conanti erumper q̄q̄ Anaxagoras dixit terremotum esse successione aeris in terra.

¶ OMNIBO. Seruat multos. sed fefellerunt opinionē eorum: quia non semp nocentes puniunt. sed plæ runq; seruantur. Miseris: iam nō miser erat Cæsar. sed foelix. ideo nullam deorū iram sentire potuit. huic cō traria est snia iuuenalis. Cōtemnere fulmina pauper credit atq; deos diis ignoscētibus ipsis. Vtq; satis post quam satis arborum uisum ē incisum. ex omni agro plaustra aduecta sunt qbus arbores ueherent & agrico læ doluerunt q raptis iuuenicis ab aratro agros colere nō poterant. Plaustra ferunt. ipsas arbores. Fleuerūt annum agri. quia solum cessabat & steriles erant agri: quia arari solum nequiuerat raptis iuuenicis. Dux tñ: Cæ sar. quāuis occupatus esset in obsidē da urbe massiliensium: tñ postponere noluit bellū hispanū qa obsidio nem illam diuturni t̄pis futurā uidebat: ideo demandauit militibus suis oppugnationē urbis. & ipse i hispa niam p̄fectus est. Tamen: quāuis adeo p̄seueranter Cæsar insisteret in p̄posito in oppugnandæ urbis. Ad mœnia: quæ tam obstinate defenderent ab hostibus. Extremaq; mūdi: idest ad extremitates mundi idest hi spaniā est enim ephexegesis. Iussit bella geri. i. ducibus suis in terrestre bellū gereret trebonius: Maritimū uero Decius Brutus. Stellatis: hi duces Treboni⁹ & Decius statī executi sunt iussa ducis: primū qdem inqt erigit agger in cœlū: nā significat altitudinē aggeris per hyperbolē: qui ad cœlū usq; erectus fuisset. Stella tis axibus: usq; in cœlū: nam axis polus appellat. Accipit: agger quidē altissimus: & sup aggerē duæ turres surgebant. Aequantes mœnia. i. q̄ tantæ altitudinis erant: quantæ mœnia urbis: iō id fecerunt duces Cæsa riani: ut ex his turribus tela i oppidanos imittere possent. Hæ: scilicet turres. Fixerūt terrā. n. r. i. hūi nō sunt fundata: sed subiectis rotis quocūq; uellēt ipelli facile poterant. Sed p̄ iter longū. i. i longū spaciū & tractū uecte sunt ignorantibus oppidanis. Latenti: idest occulta oppidanis cū tm̄ oppidani: cū uiderēt turres mo

neri crediderunt terremotū esse. Iuuenē. scilicet massiliensis: quæ corona circūderat mœnia & parata erat ad
 ppugnationē patriæ credidit erūpere uentū. On. scilicet turriū. Nutaret: concutere. Telluris inanes con
 cussisse sinus cām oñdit terremot⁹: nā physici: q̄ latentes rerū causas iuestigāt: dixerūt hāc cām esse tremo
 t⁹: ut cū uent⁹ p̄ cateruas ingressus fuerit in uiscera terræ. & cū exire uoluerit n̄ reperto exitu terrā ipulso suo
 erūpit. & ita terremotū efficit. Erūpe. s. e. terra. Inanes sin⁹. i. gremiū uacūū terræ. Mirata muros sta. mirabā
 tur ergo q̄ mouerent turre & sua mœnia firma starēt.

¶ SVLPI. Illinc: ex turribus. Cadunt in arces: quæ
 erant inferiores. Sed maior graio: sed uehementiora
 erāt massiliensiu tela. Cæsar ī secūdo belli ciuili ait. Tā
 ti erant antiquit⁹ ī oppido oīum rerū ad bellū appara
 tus. Tantaq̄ multitudo tormentorū ut eorū uim nul
 lā textæ uiminibus uineæ sustinere possent. Asseres
 uero pedū. xii. cuspidibus præfixi atq̄ in maximis bali
 stis per quatuor ordines cratium in terra defigebant.
 Rapta: raptim imissa. Tenso: turbine: extenso impetu
 & uolubilitate qua intendit. Namq̄ ut Vietruuius ait
 fiunt in capitibus foramina p̄ quorum spacia cōtendūt
 capilio maxime muliebri: uel neruo funes: magnitudi
 ne ponderis lapidisq̄: quem debet ea balista mittere.

Balista instrumenti ex ferro aut taxo aut ossæ: quæ si
 minor est manu balista & storpio appellat̄ quanquam
 pprie balista dicitur ex qua emittuntur saxa ut etiam.
 Cicero in tusculanis docet quandoq̄ significat machi
 nā qua magni lapides emittunt. Vnū lat⁹: unā corpo
 ris partem. Pandens uiam: perrumpens. Fugit relicta
 morte: egreditur relicto mortifero uulne. Post uulne
 ra: post uulneratū traiectumq̄ hominem: telum egres
 sum ulterius euolat. At saxum saxa uero quæ ex tormē
 tis & machinis maiori ui mittebant totum hominem
 conterebant: Ictu uerberis: percussione & iactu trabis
 ex qua uelut e funda saxa emittunt. Executit̄: executien
 do emittit. Ruens: ipsum saxum. Rupes saxū. Quam
 uetustas: quæ & uetustate & ueto dissoluta. Examinat:
 perimit. Dissipat: dispergit & cōtūdit. Art⁹ mēbra q̄q̄
 sunt eorum partes iuncturæq̄ ipsæ. Ut tamen: propinquantes inquit muro romanos saxa & tela tormētis
 emissa: quia altius longiusq̄ tendebant non poterant lædere. Cæsar tamen sic ait: itaq̄ pedibus lignis con
 iunctis inter se porticus integebantur: atq̄ hac agget inter manus proferebatur. Antecedebat testudo pedū
 sexaginta æquandi loci causa facta: item ex fortissimis lignis: euoluta omnibus rebus quibus ignis iactus &
 lapides defendi possent: sed magnitudo operum muri altitudo atq̄ turrium multitudo tormentorum oīum
 administrationem tardabat. Virtus tecta: fortes milites tecti. Subit: propinquauit. Densa testudine: densis
 scutis. Testudo enim dicitur quum milites iuncti incedunt clypei capiti super impositis & connexis. Eam
 poeta sequentibus uerbis describit. Sic & Virgilius. Accelerant acta pariter testudine uolsci. Priores: prece
 dentes. Arma clypeis sequentiū. Umbo: clypei curuatura. Extensus: eleuatus supra caput. Cadunt post ter
 ga. quia parata in distantes propinquos ferire non poterant. Recessū: spacio. Flectere iactū: inclinare & mu
 tare ut breuius iacerent. Modum: mensuram. Ad longinqua tela ad iactus telorum longius emittendos. Aut
 coniunctio est & cum uerbo mutare iungenda. Mutare: temperare ne longe procederet. Euoluunt: euoluē
 do emittunt. Nudis absq̄ armis & tormentis.

¶ OMNIBO. Illinc tela: dicit ad quem effectū turre ædificatæ fuerint: tela enī missa a romanis sunt in
 arcem massiliensiu. sed maiore impetu a massiliensibus tela ī romanos torquebant: quia nō e mœnibus tm̄.
 sed etiā machinamentis saxa torquebāt. Ferro: idest ferratis telis. Vis: impetus. Tenso turbine: idest impe
 tu sumptūa uento impetuoso: nam quibusdā machinis tāto impetu tela mittebant: ut cum corpora militū
 pertransissent spacium aliquod pcederent. Rapta: idest raptim acta. Balistæ: tendunt rotis: & ualidi iuue
 nes rotas torquent: donec erectæ fuerint: super imponuntur terræ rotæ: quæ ualidis manibus reuolutæ: dei
 de remittunt. Haud cōtenta latus: quia quum unius militis lat⁹ transiuit nō cadit. sed duorum uel trium mi
 litum latera transit. & tamen etiam spacium aliquod ulterius progredit̄. Relicta morte fugit. i. relictis duob⁹
 uel tribus militib⁹ mortuis. per arma. i. p̄ armata corpora. Superst̄ cursus. i. postq̄ uulnerauit hostes. progredi
 tur adhuc telū. At saxum: torta quidem lancea magnam faciebat stragem in exercitu cæsar: sed saxa quæ
 mittebant non minorem cladē faciebant. Executitur: emittitur. Ictu uerberis: scilicet balistæ. Adiuta uetu
 stas quod saxum præ nimia uetustate abscissum uentus impulerat de uertice montis. Cuncta: scilicet obstan
 tia & occurrentia. Nec tātū: nec satis est saxum corpora oppressisse: nisi etiam ossa simul cū sanguine dissipet

Illinc tela cadunt excelsas urbis in arces:
 Sed maior graio romana in corpora ferro
 Vis inerat: nec enim solis excussa lacertis
 Lancea. sed tenso balistæ turbine rapta
 Haud unū cōtenta latus transire quiescit:
 Sed pādēs perq̄ arma uia perq̄ ossa relicta
 Morte fugit: superst̄ telo p̄ uulnera cursus
 At saxum quotiens ingenti uerberis ic̄tu
 Executit̄: qualis rupes: quā uertice montis
 Abscidit impulsu uentorū adiuta uetustas
 Frāgit cuncta ruens: non tm̄ corpora p̄ssa
 Exanimat. totos cū sanguine dissipat artus
 Ut tm̄ hostiles densa testudine muros
 Tecta subit uirtus: armisq̄ iunexa priores
 Arma ferūt galeaq̄ extensus p̄tegit umbo
 Quæ pri⁹ ex lōgo nocuerūt inissa recessu
 Iā post terga cadūt. nec graiis flecter̄ iactū
 Haud facilis labor ē. lōgiqua ad tela parati
 Tormenti mutare modū. sed pōdere solo
 Contenti nudis euoluunt saxa lacertis

& discutiat. Vt tñ hostiles: dicit q̄ remediū adhibuerūt romani aduersus turbinē tormentorū quæ mittebātur ab hostib⁹: dicit illos fecisse testudinē: est aut̄ testudo scutorū concav⁹ innexio quæ capitib⁹ superim po-
nunt ad similitudinē aiālis: qua animal testudo rectā est: his tegebant milites ut mœnib⁹ inocui succederēt
deinde cū successissent tela nocere nō poterāt: nisi em̄ missa fuissent: succedētib⁹ igit̄ romanis ad mœnia
massilienses tela longi⁹ mittebāt: & milites Cæsarianos ptingere nō poterāt. Tñ quis tanta strages fieret ī
exercitu cæsariano. Virt⁹ tecta. s. testudine. Armisq̄ innexa: testudinis diffinitio. Arma: dicunt q̄ armatos
tegant. Vimbo extensus: declarat q̄ dixit arma innexa: armis: ne alia arma intelligam⁹ q̄ scutū: Vimbo: ē scu-
ti umblic⁹. i. tumor. Quæ pri⁹ ex longo: q̄ nisi spaciū interpositū fuerit inter tela quæ torquent: ad q̄ tela
pueniunt: nihil nocere poterūt. Nec grais: q̄a occurrebat illud cur n̄ flecebāt tela massilienses in ipsos ro. q̄
suecesserant mœnib⁹: dicit n̄ poterāt q̄a tormēta tā graua sunt ut ubi semel posita sunt n̄ facile possint tolli
ordo est: haud facilis labor ē mutare modū tormēti parati ad bella longinqua: nec facilis labor ē grais. i. mas-
siliensib⁹ flectere iactū. Haud facilis labor: q̄a fundant̄ in mœnib⁹ tormēta. Missa. s. in Ro. Parati tor. para-
tū quidē erat tormētū longi⁹ tela mittere: non aut̄ ppi⁹ uulnerare. Sed pon. sed postquā massilienses tormē-
tis nō ualuerūt cōuoluerē tela mœnib⁹ saxa euoluerē cœperūt in ro. Solo pondere: q̄a adeo ponderosa illa
saxa erant: ut sine impulsu tormentorum ingentem stragem facere possent.

Dum fuit armorū series: ut grādine tecta
Innocua percussa sonāt. sic omnia tela
Respuit: at postq̄ uirtus incensa uirorum
Perpetuā rupit defesso milite cratem
Singula continuis cesserunt ictibus arma.
Tunc adoperta leui pcedit uinea terra
Sub cuius pluteis & tecta fronte latentes
Moliri nūc ima parant: euertere ferro
Mœnia: nunc aries suspensio fortior ictu
Incussus. densi compagem soluere muri
Tentat. & impositis unū subducere saxis.
Sed sup & flāmis & magna fragmie molis
Et subdibus crebris adusti roboris ictu.
Percussa cedūt crates. frustra q̄ labore.
Exhausto fessus repetit tentoria miles.
Summa fuit grauis starent ut mœnia uoti.
Vltro acies inferre parāt. armisq̄ coruscas
Nocturni texere faces. audaxq̄ iuuentus
Erupit. non hasta uiris non lethifer arcus
Telum flāma fuit. rapiensq̄ incēdia uetus

SVLPI. Dum fuit armorū series: dū testudo stetit suo ordine & nō est a massiliensib⁹ fracta nil detrimen-
ti accipiebat a saxis: ut tecta nihila grandine. Innocua
n̄ nocete: q̄q̄ Noni⁹ frigide ut mihi uideēt ait: Innocēs
n̄ nocēs: Innocuos illæsus citatq̄ Virgiliū sedere cari-
næ oēs inocua. Virorū: massiliensiu. Incensa: inflāma-
ta. Cratē ppetuā: testudinē cōtinuā: Fabi⁹ cū duo sint
genera orationis: altera ppetua quæ rhetoricæ dī: alte-
ra cōcisa quæ dialecticæ. Milite romano: q̄ n̄ tm̄ on⁹ tor-
que ict⁹ poterat sustinere. Singula arma: clypei singu-
lorū. Tūc adoperta: facta testudine uinea admouere q̄
quid sit supra docuim⁹. Uinea: crates terra tectæ. Plu-
teis: tabulatis & solis. Tecta fronte: munita anteriori
pte ne milites q̄ primū pcedūt ledant̄ Latentes: rōani.
Moliri: demoliri: apharesis ē. Ima. mœnia: muræ terræ
uicinā. Aries: instrumentū quo muri feriunt̄. Est aut̄ li-
brata trabs habens in cacumie ferrū simile capiti corni-
busq̄ arietis. Incussus: imissus. Cōpagē: iuncturā. Sol-
uere: frangere. Subducere: subtrahere unū saxū e toto
muro. Sed sup: massilienses uero omni tellorum generē
reppulere romanos. Fragmine molis frusto mōtis hoc
est saxo. Subdib⁹: cōtis & perticis. Adusti: quod duri⁹
est. Cedunt crates: frangitur uinea. Exhausto: cōsum-
pta. Tentoria: castra. Summa uoti: maximū uotū: &
uotorum cumulus. Vt starent: ut non diruerentur.

Vltro acies: crebro tamen per albicos eruptiones fie-
bāt: ignesq̄ aggeri & turrib⁹ iferebant̄ quæ facile n̄ri
repellebant milites: magnisq̄ uero illatis detrimētis:
eos q̄ eruptiones fecerāt in oppidū reiciebāt. Inferre

acies: imittere milites cōtra romanos. Texere faces armis: opposuerūt scuta igni ne uiderēt ab hoste. Lethi-
fer: mortifer. Telū flāma fuit: p telis faces gerebant. Incendia: ignē quē imittebant.

OMNIBO. Dū fuit armorū series: nunc dicit dū scutorū connexio stetit: tela oīa innocua discesserunt
non aliter quā grando tecta percutere solet. Armorū series. i. testudo. Innocua grandine. i. non nocenti: q̄a
grando tecta percutit sed percussis tectis nihil nocet. At postquā: sed ubi ciues massilienses grauitate laxo-
rum & generū omniū telis testudinē soluerunt: tunc uulnerare cœperunt quia antea tecti fuerant. Defesso
milite: q̄a sub scutis tecti stātes milites defessi sunt ut diutius sustinere non possent cū tela graui⁹ mitterent̄.
Perpetuam. i. continuam. Cratem appellauit testudinem. Singula: separata & dissoluta abiiciebantur: cum
antea coniuncta resisterent. Tunc adoperta: discussa crate: successit uinea: est autem uinea dicta a similitudi-
ne uineæ: quæ ab agricolis ab una pte tendit̄: & sub ac uinea tecti milites ad mœnia pcesserunt: & posito
ariete mœnia concutere tentant. Terra leui: non ualde crassa. Procedit: ad mœnia. Pluteis: plutei dicunt̄ ta-
bulæ quibus aliquid p̄sepit̄: sed pprie sunt crates crudo corio tectæ sub quibus latentes milites opus facie-
bant. Cuius: uineæ quæ tecta erat cratibus. Fronte: prima parte. Moliri: pro demoliri: idest destruerē funda-
menta muri. Nunc aries: aries tigillum grauissimi ponderis est: in cuius extremitate erat ferreū caput arie-
tis: quod quibusdā machinis retroactū: mox ingenti impetu in murē ita imittebāt ut omnia scinderet &
p̄rumperet: & dictus est aries a similitudine aiālis impetū facientis. Suspensio: quia suspendit̄ machinis & fu-

nib⁹. Incussus. a militib⁹. Soluere: pro dissoluere. Imum subducere. i. saxo quod erat in fundo remoto postea sternere caetera. Sed sup: sed ipsis oppidanis. qui tela grauisima mittebat omne tegme cessit: & dissoluta est uinea: sicut & testudo: unde milites nudati tegmie in castra redire coacti sunt. Sup. i. defup. Flammis: quia flammam conieciat in uinea. Subdib⁹: praecutis palis & obustis. Vir. fudibusue praestis. Summa uoti fuit: quia antea optabant tñmodo p uoto ut moenib⁹ se tutos continerent: nunc audent in hostem prorumperi Nocturni. i. ipsi tempore noctis. Faces texere: nam faces sub armis gestabant quib⁹ omnia opera romano⁹ rum incederunt. Erumpit: uidelicet e moenib⁹. Non hasta: non tela consueta massilienses gestabant sed flamas Incendia: quia igne in munitiones caesaris iacto uent⁹ spirare coeperat: cui⁹ flama incensa sunt fere omnia:

¶ SVLPI. Per munimina: p aggerē. Nec agit letas uires: uehemens magnusq⁹ est. Luctet: difficulter corripit & urat. Tæda: a facib⁹ massiliensium. Consequit: erigit in fumum primo enim fluui⁹ deinde ignis appareret. Spaciosa uolumina: magnas replicationes & in uolucra. Soluit syluas: comburit ligna aggeris. Caudes crudæ: dura saxa: q̄q̄ pprie sit scopuli pars. & luxerunt puluere: in tenuem sunt puluerē dissolutæ. Procubuit: cecidit. Spes uictis: aduertendum hic confundi a poeta historiam: nam primū describit omnem terrestrem pugnam: inde naualem & sæpe certatum est terra: bis mari: primum quidem terra leuiter. Postea mari fuit superior Brut⁹. inde. Incensus est agger: postea rursus mari pugnatū. Inde agger refect⁹ est ex laterib⁹ artificio summo: & coacti sunt ad deditionem massilienses. Uictis romanis qui posse terra ampli⁹ expugnare iā desperauerāt. Non robore picto Romani rudas & idolatas carinas habebant: & omni pictura uacuas. Fulgens tutela: imago numinis. Solebant enim in nauib⁹ deum aliquem qui eas seruaret appingere. Pingebant & i dracones pistrices & equos. Tutela: signum aliquod numinis quod tueretur nauim. Decuit: ornauit. Conseritur: connectitur. Area: appositio. i. solum & spacium erat enim classis ipsa firmior quam agilior. Et iam: iam brutus inquit per rhodanum ad massiliam cum classe puenerat. Turrigeram: quia praetoria & magna. Classes: naues fabricatae a relatae. Cū gurgite rhodani: cū aqua & secūdo flumine. Stœchados: tres insulae stœchades ut inquit strabo incumbunt massiliensib⁹ digna satis amplitudine sed duæ exiguae eas exercēt massilienses opere rustico. Stœchados unam indicat. Nec non massiliens

ses domitii consilio ut scribit caesar: naues longas decem & septem parauerant: ex quib⁹ undecim tectæ erāt multaq⁹ nauigia minora: ut ipsa multitudine nostra classis terretur: magnum p̄terea numerum sagittario⁹: classeq⁹ ita instructa in romanam p̄cesserunt. Cūq⁹ utrinq⁹ fortissime & accerrime pugnaret magna cū caede pars græcarum nauium depræssa est: nonnullæ cum hominib⁹ captæ: reliquæ in portum cōpulsæ sunt. Quo accepto incōmodo ueteribus nauibus refectis: adiectisq⁹ piscatoriis & contectis non minori fiducia quam ante dimicuerunt: sed iterum uicti sunt. Robur: potentiam. Ephœbis: puberibus qui primam adolescentiam ingrediuntur. Quæ stabat in undis: qua ante fuerant usi. At emeritas: etiam ueteres reparauerunt.

Emeritas quæ suum officium iam peregrant. Translatio a ueteribus militibus & gladiatoribus sumpta. Ut matutinos: tempus & mariis tranquillitatem qua naualem pugnam iniere describit: adeo quidem apte ut potius geri quam dici res uideatur. Fregit aquis: Radii solares in aquam nitenti reflectunt & frangi uidentur. Matutinos: primum apparentes Mater matuta aurora est. Liber nubibus: serenus fuit. Posito: quieto. Virgilius. Quum uenti posuere. Tenentibus pacem: non flantibus.

¶ OMNIBO. Munimina id est per romanam munitionem. Nec quis. & tanta uis tædarū fuit ut quāuis uiridis materia esset: tamen igne statim correpta sit. Ignis nō tardus uires agit: qui nō tarde cōburit. Robore: ligno uiridi paulo ante caeso. Cōsequit: id est adæquat. Nigri fumi: quia uiridis materia ideo fum⁹ exhalabat. Fluxerūt: labefactæ sunt. Putri: id est solubili. Procubuit: Agger ustus cecidit & maior appuit quā antē quū erectus erat. Spes uictis: postq̄ uicti sunt milites Caesariani oppugnatione terrestri spē oēm deposuerūt posse moenia oppugnare. Spes telluris: id est spes pugnae terrestris. Placuitq⁹ q̄do terrestris nō p̄cesserūt statuerūt tētare pugna nauale. Nō robore picto: dicit nō fuisse naues fabre factas sed pro tpe celeriter extructas. Tutela fulgens. quia non erat pictus in puppe de⁹ in cui⁹ tutela esset: ut pistris. Neptun⁹. Cetaur⁹ Nā ut testat Virgilius naues denominabant a tutela dei: qui in illis pict⁹ erat. Rudis: nō elaborata. Con

Per romana tulit celeri munimina cursu:
Nec quāuis uiridi luctet robore lentas.
Ignis agit uires: tæda sed raptus ab omni
Consequit nigri spaciosa uolumina fumi.
Nec solum siluas sed saxa ingentia soluit
Et crudæ putri fluxerunt puluere cautes.
Procubuit maiorq⁹ iacens apparuit agger.
Spes uictis telluris abit: placuitq⁹ p̄fundo
Fortunā tentare mari: non robore picto.
Ornatas decuit fulgens tutela carinas
Sed rudis & q̄lis p̄cōbit mōtib⁹ arbor
Conseritur stabilis naualibus area bellis
Et iam turrigeram bruti comitata carinam
Venerat ifluct⁹ rhodani cū gurgite: classis
Stœchados arua tenēs. nec n̄ & graia iuuēt⁹
Omne suum fatis uoluit cōmittere robur
Grædeuosq⁹ lenes mistis armauit ephœbis
Accepit non sola uiros quæ stabat in undis
Classis. & emeritas repetūt naualib⁹ alnos
Ut matutinos spargēs sup̄ aquora phœb⁹
Fregit aquis radios. & liber nubib⁹ aether
Ut posito borea pacēq⁹ tenentibus austris

feritur: paginatur ad naues app. Area: quia nō uidebat̄ nauis pondere suo moueri: sed fixa planitiem ostēdebat: in qua milites tanquā in area stantes pugnarent. Et iam turrigerā iā inquit p̄toria nauis bruti p̄cesserat nam Brutus classis p̄fectus erat. Trebonius dux erat pedestris exercitus. Turrigeram. i. excelsam: significauit illius p̄toriam nauem. Fluctus. r. quia rhodanus fluuius galliæ iuxta massiliam urbem decurrit: & mari tyrreno miscet̄. Stœchades stœchades insulæ tres sunt: digna quidem satis āplitudine: sed duæ per exiguas eas: exercent massilienses opere rustico. Strabo. insulæ sunt sic dictæ q̄ i ordinē sunt positæ: nā σ τ ι χ α ο μ α ι p ordinē incedere significat. Nec non: sicuti summa ui classē temperauerant romai: itidem massilienses effecerant: qui nō solū iuuenes sed senes & impubes armarunt. Accepit: nō solum classis: quæ i undis erat uiros accepit: sed etiam quæ sitæ sunt naues uetustæ & priorib⁹ bellis cōquassatæ. Emeritas alnos: naues naues n̄ mia uetustate dimissas. Translatio a militib⁹ seniorib⁹ qui emeriti dicuntur: cum debita stipendia pereger̄t. Nauilib⁹: deest de. Ut matutinos: hic poeta describit quō naues utriq; instructæ fuerint: & altera in alterā uehi cœpit: ex quo tunc clamor undiq; sublat⁹ est & magno impetu concurrere cœperūt. Fregit radios: quæ radii percutientes undam frāguntur. Liber: idest seren⁹. Posito: idest quiescente: sic Vir. Quū uenti posuer̄ Austris tenentib⁹ pacem: quia neq; a septentrione neq; a meridie uenti flabant.

Seruatū bello iacuit mare. mouit ab omni
 Quisq; suā statione ratē: paribusq; lacertis
 Cæsaris hīc puppes: hīc graio rēige classis
 Tollitur: impulsæ tonsis tremuere carinæ.
 Crebraq; sublimes cōuellūt uerba puppes
 Cornua romanæ classis: ualidaq; triremes
 Quasq; q̄ter surgēs extructi rēigis ordo.
 Cōmouet & plures q̄ mergūt equora pign⁹
 Multiplices cīnxere rates: hoc robur apto
 Oppositū pelago. lunata classe recedunt
 Ordine cōtentæ gemino creuisse lyburnæ.
 Celsior at cunctis bruti p̄toria puppis
 Verberibus seīs agit: molemq; profundo
 Inuehit. & summis lōge petit æquora rēis.

CSVLPI. Seruatū bello: compositum & tranquillū factū in hui⁹ p̄lii usum. Quisq;: tam roman⁹. q̄ massiliensis. Statione: portu. Quāquam statio loc⁹ oīs ē ubi ad temp⁹ statur Brut⁹ ut scribit cæsar obtinebat stationes in insula. In eum ergo instructa classe uenerunt massilienses: romani manus ferreas atq; harpagones parauerāt magno numero pilorum tragularū reliquorūq; telorū se instruxerant: ita cognito hostiū aduētū suas naues e portu educunt cum massiliensib⁹ cōfligūt. Parib⁹ lacertis: remigib⁹ qui naues lacertorū uirib⁹ mouent. Tollitur: aufertur. Impulsæ tonsis: actæ remis q̄ tonsæ dicuntur a decutiendis fluctib⁹ ut tonsores a tōdendis & decutiendis capillis ut maur⁹ ait. Crebra uerba: spissi remorum ict⁹. Conuellunt: mouent ui educunt ex undis. Cornua romanæ: romanæ classis ordinē: quæ massiliensi eodem eunti ordine opposita erat describit. Cornua: dextrū sinistrumq; lat⁹ ordinis i lunæ formam flexi. Triremes: naues tres remorū ordies in singulis transtris habentes. Quasq;: quadriremes.

Quater surgēs. nam cum quatuor sint quater ad remigandum: se erigunt. Extructi: ordinati: Et quæ: & quæ habent maiorem ordinem ut quinq; remes. Mergūt plures pin⁹: imittunt plures remos: Multiplicis: mltas & diuersas inter se ut biremes & uniremes & est appositio. ordo est. Validæq; triremes &c. cīnxere cornua rates &c. Hoc robur: hæ robustæ naues inter se cornib⁹ erant oppositæ in medio autem minores naues & lyburnæ continebantur. Aperto: libero: illis qui i cornib⁹ erant. Lunata: curua & flexa. Lyburnæ: naues celeres a populis lyburnis sic appellatæ. Gemino ordine: sunt enim biremes. Creuisse: attollere se se. P̄toria ga brut⁹ p̄fectus classes p̄torq; erat. Verberibus senis agitur: seno ordine remorum impellitur. Mollē: graue pondus se ipsam. Et summis: remorum extremitate longe in mare protenditur.

COMNIBO. Seruatū bello: ut uideri posset ad id pacatum mare: ut inter se concurrerent classes. Ab oī statione Romani a sua: Massilienses a sua portus: ubi semp naues tutæ permanēt. statio uero locus est ubi naues ad tps tēpestare se recipiunt. Paribus. i. pariter motis. Tonsis: remis: tonsæ remi dicuntur a tōdēdo mari. i. a decutiendis fluctibus. Virg. In lento luctantur marmore tonsæ. Tremuere: describit motū nauis: q̄ q̄ tremere uidetur cum impellit̄ a remis. Crebra uerba: scilicet remorum. Cōuellūt: e portu cōmouent. Cornua: nunc dicit quomodo classē suam romani instruxerint: nam ualidissimus arboribus militum romanorum firmata erant cornua aciei: siue terrestris: siue maritima pugna esset: struebant acies in modum cornu ad similitudinē lunæ nondum plenæ. Cornua ro. classis: scilicet in medio posita. Triremes: quæ tres ordines remorū habēt. Quasq; quater. i. quadriremes. Extructi remigis: in ordine positi. Et plures pinus: ēt quinq; remes. Cīnxere: circūdedere. Aperto: patenti. Oppositū: ut exciperet impetū: hostilē: siquis alicūde ipet⁹ fieret. Lyburnæ: sed in medio in modum cornu lyburnæ naues positæ erāt. De quib⁹ Horati⁹. Ibs lyburnis inter alta nauium. Lunata classe: quia in modum lunæ semiplenæ erant. Recedūt. idest medio aciei sinum faciunt si enim classis recta stetisset: cornua nō fuissent aciei: sed cum dicat in utroq; cornu multas naues circūdatas fuisse a triremib⁹: dicit in medio fuisse lyburnas. Lyburnæ aut sunt naues a lyburnis populis q̄ adiacēt adriatico mari. Vnū ergo sequitur ex reliquo: quæ retro cedūt: iō classē faciunt in lunæ modū. Gemino ordine: quia biremes erāt. P̄toria puppis: sexiremis erat: nā tabernaculū in terra uel i puppe p̄toriū dicebat̄ & magistrat⁹ ille poterat imponere nomina tabernaculo: unde iperatores qui reliquos dignitate aŋcedebāt p̄tores appellabant̄ quasi p̄tores q̄ p̄rēt. Agitur: impellitur. Verberib⁹ senis. i. cū sex ordinib⁹ remorū

Summis remis. i. altis: quia ultimi remi & altiores sunt & longiores.

SVLPI. Vt tñ: postq̄ adeo fuere uicinae ut uno remorum impetu se possent attingere: clamor sublat⁹ est & colludere se naues. Quod: ut siue quantū. Tonsis: palmulis. Vasto: magno. Præmitur. non auditur. Verrūt cerula: trahunt maria cerulei coloris: hoc est remigāt. In trāstra cadūt: aptissima descriptio. Remi ges. n. in puppim uersi dum in proram nauim impellūt terga i trāstra reflectūt & in pectora remos eductos percutientia redeunt. Rostra: frontes prorarum æratae. Crepuerūt: sonuerūt. Rediere in puppim mutuo re pulsæ puppim uersus recedebāt. Tela: lance. Vacuum: liberum remis & nauib⁹. Extendunt: tam romanæ q̄ massilienses. Diductis in diuersa ductis & ita ordine dilato ut mutuo naues hostiles susciperent medias: quæ breui gyro ad suos postea reuertebantur. Lassata classe dissoluto: laxioriq̄ ordine. Vt quotiēs: similitudo qua cursus nauium fluctibus quos contrarii uenti agitant cōparatur. Aest⁹: seruator maris. Zephyris: uentis occidentalib⁹. Fluct⁹: summæ undæ. Vbi: postq̄. Duxerūt uarios tractus: iuerunt diuerso tramite & sulco. Hæc quæ uenit. Illa: quæ discessit. Sed grais habiles. Quæ nauium differentia pugnarent etiam cæsar his uerbis ostendit. Massilienses & celeritate nauium scientia i gubernatorū cōfisi nostros eludebāt impetusq̄ eorum excipiebāt & quoad licebat latiore spacio pducta lōgius acie circōueniē nōras aut plurib⁹ nauib⁹ ad oriri singulas aut remos transcurrentes detergere si possent contendebant. Nostri tum etiam grauitate & tarditate nauium impediēbāt: factæ enim subito ex humido materia nō eūdem usum celeritatis habebant. Itaq̄ dū loc⁹ communis pugnandi daretur æquo animo singulas binis nauib⁹ obiciebant. atq̄ iniecta manu ferrea & retēta utraq̄ naue diuersi pugnabāt atq̄ in hostium naues descendebant. Habiles laceßere: eam aptæ ad puocandum & appetendū. Gyro: reuolutione. Cedere clauo. obtemperār themoni: ut Clauumq̄ ad littora: torquet Estq̄ pprie sustis themonis. Tarde flectenti: quo enī maior ē nauis eo tardit⁹ flectit⁹ & maiori gyro indiget Tentare: ad tentādum. Ratis: classis. Certior: firmior erat. Carinā stabilē: firmum solum pugnaturis. Terræ uidebantur enim tanquam in terra pugnare.

OMNIBO. Vt tātū. Nunc clamor inquit emissus est. ingens utrinq̄ ut etiam suo clamore strepitū remorum ac maris occuparent. Tñ mediū maris. i. tñ spaciū fuit maris in mediū utriusq̄ classis. Semel: uno impetu remorum. Præmitur: occultatur. Nec ullæ tubæ: non modo strepit⁹ remorum: sed nec tubarum audiri poterat. Tunc cerula: tunc uero exorto elamore q̄ maximo potuerunt utrinq̄ naues impulerunt ut rostra rostris colliderentur. Cerula: scilicet maria nam cerule⁹ color maris est: a græco dictum κεραιος latinæ cornu significat: quod cornu colorem habet maris. Atq̄ i trāstra cadunt: significat tanto impetu concurrisse: ut cum remos traherent simul pectora pulsarēt & in trāstra caderēt. Vt primū rostris: postq̄ rostra rostris impulsa sunt repercussa impetu suo regressa sunt. Redierūt quæ cum naues retrocesserunt. Aera texerunt: tant⁹ telorum numer⁹ fuit: ut quasi solem tegerent. Pontum uacuum: scilicet nauib⁹: sed telis tect⁹ erat. Iam diductis proris: scilicet utrinq̄: idest in diuersas partes doctis id faciebant ne ipsi circōuenirentur ab hostib⁹: sed ipsi hostes circunuenirent. Diuersæq̄ rates: quia massiliēses a romanis & econuerso recepti sunt. Laxata classe: idest cornu facto. Vt quotiens: per similitudinē ostendit quomodo inter se naues commixe fuerint: quemadmodū inquit sæpe euenit: q̄ diuersis flātibus uētis fluctus maris impellitur aut repellit a uentis inter se certantibus eodem modo impellebant & repellebant alia naues ab aliis. Ordo est: sic æquor repellitur. zephyrus ab occidente. eurus ab oriente spirat: ideo contrarii sunt. Abeunt fluctus: unde recedunt: impulsæ ab alio uento. Tractus: sparia. Sulcato gurgite: quæ i sulci. modum nauis mare diuidit cū impellitur. Tulit: scilicet in classē Massiliensiu. Hæc æquor repulit: quæ æquor impulsū a massiliēsisibus repulit ad roma. Sed grais: diuersæ erant naues hostiū: quæ massilienses habebāt naues leues & agiles: ut quocūq̄ uellent impellerēt eas. At uero romani naues habebant q̄ rudes & dificate fuerant: & paulo ante in siluis cæsar. Pinus habiles. i. naues pineæ posuit materiā pro forma. Laceßere: idest aptæ ad laceßendā pugna hostiū. Tentare fugā: qui a cū parassent ro. classē & q̄cūq̄ excurrei cœpisset ubi se nō posse resistere massilienses intelligerēt statim fugiebāt. Cursum: nauis si pōderosa fuerit: nō facile flecti pōt in gyrū: sed nauis agilis: si in medio cursu fuerit facile cōuertit. Gyro. i. circūuolutione. Nec tarde: imo

Vt tantū mediū fuerat maris. utraq̄ classis
Q̄ d semel excussis possit trāscurrei tonsis
Innumerae uasto miscent in æthere uoces:
Remorūq̄ sonus p̄mitur clamor. nec ullæ
Audiri potuere tubæ. tunc cerula uerrunt
Atq̄ i trāstra cadūt. & remis pectora pulsāt
Vt primū rostris crepuerunt obuia rostra
In puppim rediere rates. emissaq̄ tela
Aera texerunt. uacuumq̄ cadentia pontū
Et iā deductis extendunt cornua proris.
Diuersæq̄ rates laxata classe receptæ.
Vt quotiēs aest⁹ eurus zephyrisq̄ repugnāt
Huc abeūt fluct⁹ illuc mar. sic ubi puppes
Sulcato uarios duxerūt gurgite tractus.
Q̄ d tulit illa ratis. rēis hæc rettulit æquor
Sed grais habiles pugnāq̄ laceßere pign⁹
Et tentare fugā. nec longo frangere gyro
Cursum. nec tarde flectent⁹ cedere clauo.
At romana ratis stabilem præbere carinam
Certior. & terræ similem bellatibus usum.
Tūc in signifero residenti puppe magistro
Brutus ait. pateris ne acies erare profundo

cito: quia simul atque perisset gubernator clauum uel dextrorsum uel sinistrorsum statim sentiebant. Certior firmior: Carinam stabilem: quia naues ro. graues erant: ideo stabiles. Bellantibus usum. quia non aliter pugnabant: quam si in terra fuissent. Tunc in signifera massiliensium naues agiles ad pugnam esse dixit: & ideo naues ro. facile inuadebat: Brutus igitur in praetoria nauis residentem magistrum alloquens & pateris inquit hostes artibus suis ut nos includant & mare in sua potestate teneant: quid non opponis nauem nostram hostium nauibus ut illas excipiant: & exceptas profundo mari immergant. Signifera: praetoria.

Artibus & certas pelagi: iam consistere bellum.
Phocaicis medias rostris oppone carinas.
Paruit: obliquas & praebuit hostibus alnos.
Tunc quaecumque ratis tentauit robora bruti
Ictu uicta suo percussa & capta cohaesit.
Ast alias manicaeque ligant teretesque cathenae
Seque tenent remis: tecto stetit aequore bellum
Iam non excussis torquentur tela lacertis:
Nec longinqua cadunt iaculato uulnera ferro.
Miscenturque manus nauali plurima bello
Ensis agit: stat quisque suae de roborum puppis
Pronus in aduersos ictus: multique perempti
In ratibus cecidere suis. cruor altus in undas
Spumat: & obducti concreto sanguine fluctus.
Et quas immixti traxerunt uincula ferri
Has prohibet iungit consisterta cadauera puppes:
Semianimes alii uastum subiere profundum
Hauseruntque suo permixtum sanguine pontum.
Hi luctantem animam lenta cum morte trahentes.
Fractarum subita ratum periere ruina.
Irrita tela suas peragunt in gurgite cedes
Et quodcumque cadit frustrato pondere ferrum
Exceptum mediis inuenit uulnus in undis.
Phocaicis romana ratis uallata carinis
Robore deducto dextrum laeuumque tuetur

sium resisteret narrat. Vallata: circumdata. Robore deducto: fortibus militibus diuisis in nauis transversa.

OMNIBO. Artibus: quia nos artibus pelagi includunt. Consistere bellum. id est pugnam misce. Opponere carinas id est transversas naues opponere rostris massiliensium. Tunc quae: tunc ubi naues oppositae sunt et transuerso naues massiliensium adempta ludendi occasione roma. nauium robora percipientes non poterant uim roma: nauium sustineri sed in se ipsas redeuntibus harpagonibus capiebant. Percussa: dum percipiunt percipiunt: nam si quippiam paruum percipit aliquid maius: ictu proprio leditur. Cohaesit: quia fugere non poterat. At alias deinde nauibus suis manus ferreas in naues hostium proieciunt: quae cathenis alligatae & manicis retinebantur ut quasi in terra continerentur. Manicae: uincula manuū sed intelligit harpagonas: Seque te. re. cum remis ne possent se in aliquam partem trahi. Stetit aequore: bellum firmatum est tamquam si in terra pugnaretur. Iam non: ideo quia consistenterat naues non hostes tela emittebant a loge: sed cominus gladius pugnabant. Excussis: uibratis. Stat: stabilis manet. Pronus: obliquus in inferendo ictus aduersos. Obducti: circumdati: quia maris uortices & fluctus uidebantur sanguinei. Et quas: dicit tot iam cadauera cecidisse a pudibus quae non sinebantur naues coniungi: quamuis cathenis retinerentur. Conserta ca. inter duas naues condensata. Hauserunt pondus. id est biberunt maris undam suo sanguine permixtam. Hi luctantem alii dum natarent: & resistenter animam retinerent: subito ruina nauium in eos euersa obruebantur. Trahetes: trahent animam est cum labore respirare. Luctantem quia anima cum morte certabat ne exiret. Irrita te. & tela quae primo ictu uana erat: cadentia ipso ictu uulnerabatur quia tot erant cadauera semimortua in mari natacia ut uana cadere non possent. Exceptum: a corpore natatis. Inuenit uulnus. nam uulnus quod non inuenierat in nauibus inuenit in mari. Phocaicis ro. post generale pugnam: ad speciale Luca. descendit dicens quomodo singuli pugnabant: & loquitur de rata quadam ro. quae circumdederat massilienses. Robore di. dicit ro. nauem circumdatam fuisse a massiliensium nauibus illius mili-

SVLPI. Artibus & certas pelagi: consistendis arte nauis gadi & nauium agilitate qua superamur. Iam opponere: transversas naues rostris massiliensium. Medias carinas: latera nauium. Obliquas alnos: transversas naues. Tentauit: percussit & oppugnare uoluit. Robora: forte nauim. Ictu uicta suo: percussione sua laesa. Cohaesit: firma stetit cum ea. Capit: harpagonibus & manibus ferreis. Manicae uinci ferrei sed proprie sunt manuū uincula sicut pedicae pedum. Vir. Et gruibus pedicas & retia figere ceruis Teretes: logae & rotunda. Seque tenent remis his mutuo & percinati conexus se continet uel contrario remorum impulso. Stetit: non mouit se fecerunt. n. statariam pugnam. Tecto aequore: iam. n. coniunctis nauibus mare inter ipsas non uidebatur. Iam non excussis: iam cominus pugnabant: & non iaculis sed ensibus res agebatur. Torquentur tela lacertis. emittuntur. Uulnera ferro nec cadunt longinqua: tela uulnerantia: nec ueniunt e longinquo emissa: estque methonymia. Iaculato: immixto. Agit plurima maiorem partem occidit. Bello: hoc ipso. Aduersos: hostiles & suos in hostes. Suis: propriis. Spumat: spumam facit. Obducti: tecti. Vir. Limosque palus obducatur pascua iunco. Concreto: durato sanguis. n. tam in frigida quam in calida durefcit. Et quas: naues inquit quae a romanis captae harpagonibus trahebantur coniungi non poterant cadaueribus: interpositis impeditae. Conserta: densa & interposita. Vincula ferri immixti: unci iacti. Subiere profundum: mersi sunt. Hauserunt biberunt & suffocati sunt. Hi: alii inquit ex uulneribus difficulter perituri subito cum nauibus mersi sunt. Luctantem cum morte: resistenter morti. Irrita tela: aliud mortis genus: qui enim integri in mare cadebant telis temere iacentibus & non iactis in eos conficiebantur. Irrita: in uanum emissa & quae nullum in nauibus uulneraret. Suas ad quas faciendas imissa erant. Frustrato pondere: decepto ferro: uulnere non illato. Exceptum. infixum alicui: in quem incidit. Uulnus corpus quod uulneraret. Phocaicis: quomodo una romanorum nauis duabus massiliensium

res bifariā diuisi defendebant utrunq; latus: in medio erat tag⁹ qui pugnabat a tergo tela mittebant & eodē tpe duobus telis pectus & tergum percussum est: in dubio autem erat in quam partem caderet sanguis: tādē emissus sanguis loca uulnera docuit. Robore diducto. i. diuisis militibus: robur posuit pro militib⁹ fortib⁹. **SVLPI.** Aeque Marte: pari & forti pugna. Tagus: romanus miles. Retentat retinere conatur. Amplustre: ornamētum nauis: festo auctore dictum q; amplius sit quam quo nauis indigeat sunt tamen qui uelint grācum esse & subtrahātem primamq; eius quidam corripiunt. Cicero: Nauibus absumptis fluitantia quaerere plaustra. Transfigitur terga synedochē. Ferrum cōcurrit: obuia sibi fiunt tela medio pectore. Quo uulnere: antiquo an postico. Largus cruor expulit hasta: magna uis cruoris. Vtrasq; ambas. Vitur autem hyperbole manifestissima. Animam: uitam quae est in sanguine. In uulnera: nam utraq; causam mortis dederūt. Dirigit huc: Massiliensis Telonis mortem describit quae a nauigandi astrorumq; peritia laudat. Telonis: magistri nauis. Nullam manum audiuerunt: nulli manui melius obtemperauerunt. Turbante: uidelicet se: aut ipsas carinas. Notior: explorator an serena an turbida sit futura: id enim siue ex solis siue ex lunae aspectu callebat. Carbasa uentis uela. Componere: aptare undecunq; flaturus esset uentus. Hic: Teloni. Compagem alni latiae: nauim romanam. Rostro: graiae nauis. Auertit q; ratem morientis dextra magistri: cum primū uulneratus fuit nauis auersa est. Gyareus: massiliensis. Sociam: massiliensem. Excipit ferrum: uulneratur. Suspensa: nam cum ex nauis saltaret in alteram Telum quo transfossus est nauis inhæsit & ipse a telo pēdebat. Stant gemini fratres: a sortege mellorū diuersis modis mouet affectus: & alterius fortitudinem praedicat. Stant parati sunt & pugnant. Gemini fratres: gemelli: uterini. Gloria matris foecūda: quos eadē: cedit laudi mulieribus geminos parere. Uiscera: uterus. Variis fatibus genuerunt: cum eadem esse deberent. Discreuit mors faua uiros: separauit. Agnorunt miseri: quia alterum nō uidebant. Sublato errore: quippe erant adeo similes ut ipsos minus discernere & alterum p altero uocarent & salutarent. Ille frater supstes. Tenent dolorem semp seruat & continuat luctum. Eternis: indeficientib⁹: & est a fraterna pietate cōmendatio. Offert: refert. representat. Lugentib⁹: parentib⁹ suis. Quorum alter: cōfundit historiam poeta massiliensibus assentatus: nam re uera miles is qui se adeo fortiter gessit roman⁹ & caesaris decimae legionis pfectus fuit Caiusq; Accill⁹ est appellatus. Meminit ei⁹ Tranquill⁹ i caesare: meminit plutare⁹ mēinit & Valeri⁹ maxim⁹. Similis historia de Cynegyro graeco tradita est. Pectine obliquo: nā remi qui obliqui in nauis sunt misti pectinati erant. Inuectare manū: iniicere dextrā. Ictus: romani militis. Hæsit: firmavit se in nauis. Nisu: eodem conatu & gestu. Dirigit: rigida facta est & inhorruit nauis non dimissa. **OMNIBO.** Aeque mar. quia quot erant in uno latere: tot in altero. Cui⁹ nauis romanae. Tag⁹: roān⁹ miles. Gaium amplustre. i. gubernaculum graecae nauis maib⁹ cepit. Incertus: an pectore an a tergo sanguis erumperet. Diuisitq; animam. i. in duas partes: quia sanguis dicitur esse sedes animae. Dirigit huc puppim magis tēpora tēpestatis & serenitatis futurae cognosceret. Miseri. iā uno uerbo habitū futurae rei significauit. Turbante: dum turbaretur: participium: p participio. i. turbato. Nec lux est notior Nemo erat nauta: q; magis cognosceret futuram serenitatem aut tempestatem. Seu phoebum. i. a signis solis cognoscebat & lūae Lux chraestina. i. qualitas temporis futuri. Cōponere carbasa uentis. i. parare uela uentis: siue secundis siue aduersis. Hic latiae: is inquit telon rostro nauem ro. infregerat & eam ictu dissoluerat: sed telum infixū ad pectus est: & cum fugere uellet moriens nauem in partem aliā uoluit. Latiae alni. i. nauis ro. arborem pro maria posuit. Pila: sed cū iam uictor exultaret ecce telum immissum pectus illius transfiliuit. Pila: tela proprie romana. Auertit ratem: quia accepto uulnere nauem auertit iam moriens telon. Dum cupit in sociam: alter Gyareus in nauem telonis transire uoluit: sed dum toto corpore rectus in illa nauis staret: ecce telum immissum ilia eius transfiliuit. Gyareus: nomen massiliensi. Cupit utpote successurus ministerio gubernandae

Aeque Marte lat⁹: cuius dū pugnat ab alta Puppe tag⁹. graiūq; audax āplustre rētētat Terga simul pariter missis & pectora telis Transfigit: medio cōcurrit pectore ferrū: Et stetit incertus flueret quo uulnere sāguis Dōec utraq; sil larg⁹ cruor expulit hastas Diuisitq; aiām. sparsitq; in uulnera lōctū. Dirigit huc puppi misi quoq; dextra telōis Quae nullae melius pelago tur bāte carinae Audiuerunt manum: nec lux est notior ulli Craestina: seu phoebū uideat seu cornua lūae Semper uenturis cōponere carbasa uentis Hic latiae rostro compagem ruperat alni Pila sed in medium uenere tremētia pect⁹. Auertitq; ratem morientis dextra magistri. Dū cupit i sociā gyareus irrūpere puppim Excipit immissum suspensa per ilia ferrum Affixusq; rati telo retinente pependit. Stant gemini fratres foecūda glā matris Quos eadem uariis genuerūt uiscera fatibus Discreuit mors faua uiros. unumq; relictū Agnorunt miseri sublato errore parentes. Aeternis cām lachrymis tenet ille dolorem Semp. & amissū fratrem lugentib⁹. offert Quorū alter mixtis obliquo pectorē remis Ausus romanae graia de puppe carinae Iniectare manum. sed eā grauis insupictus Amputat. illa tamē nixu quo pēderat exit Dirigitq; tenens strictis imortua neruis.

CO
inie
tedi
plur
sa ei
occu
forti
moti
xit m
uit. J
ideft
posi
trans
cipie
tibus
flare
cada
expir

nauis occiso iam telone. Suspensa: quia toto corpore creatus erat. Peperdit. ex rate. Stant gemini fra. nunc de scribit pugnam deorum gemellorum: qui adeo inter se similes erant: ut a parentibus non discernent: sed alterum ro. miles occidit: alter relictus semper parentibus amissi fratris memoriam repraesentabat: sed quomodo perierit non sine strage ro. patet: quia antequam periret romanam nauem submersit. Hic miror quomodo Lucanus: quauis poeta sit historiam puertat: non enim graeci nauem romanam immerferunt: immo ut est apud Valerium Plutarchum: & Suetonium: hic fuit miles caesaris: dicit enim Valerius: nec Acilium praeteriri possumus quod cum miles decimae legionis esset & pro caesaris partibus pugnare: amissa dextra: quam in puppem massiliensium iniecerat: leua puppim apprehendit: nec prius dimicare destitit quam captam nauem profundo mari immergeret. miles ergo Caesaris fuit: sed excusari potest Lucanus quia poeta: & quia studiosus partium pompeii hanc gloriam massiliensibus tradidit. Variis fati. i. fortunis: quia alterum morte amisit. Discreuit mors saeva uiros: quia ante adeo simillimi erant: ut discerni non possent. Sublato errore: quia uno tantummodo supstite iam errare non poterat in discernendis fratribus. Aeternis causam la. sed supstes ille: aeternum dolorem suauit partibus. Quorum alter. i. unus: nunc dicit quomodo occisus fuerit alter. Obliquo pectore: expraessit nauigantis gestum. Ictus: Ro. militis. Haesit: nauis ro. Dirigit: uidelicet contractis neruis.

Creuit in aduersis uirtus: plus nobilis irae
 Truncus habet fortique instaurat praelia leua:
 Rapturusque sua percubit in aequora dextra.
 Haec quoque cum toto manus est abscisa lacerto
 Iam clypeo telisque carens. non conditus ima
 Puppe. sed expositus fratrique pectori nudo
 Arma tegens crebra confixus cuspede pstat.
 Telaque multorum letho casura suorum
 Emerita iam morte tenet: tum uulnere multo
 Effugientem animam lassos collegit in artibus:
 Membraque contendit toto quacumque manebat
 Sanguine: & hostile defectis robore membris
 Insiluit solo nociturus pondere puppim.
 Strage uirum cumulata ratis: multoque cruore
 Plena pro obliquum crebros latus accipit ictus.
 At postquam ruptis pelagus copagibus hausit
 Ad summos repleta foros: descendit in undas
 Vicinum inuoluens contorto uertice potum:
 Aequora descendunt merfa diducta carina
 Inque locum puppis cecidit mare: multaque potio
 Praebuit illa dies uariis miracula fati.

SVLPI. Creuit in aduersis uirtus: magnanimi proprium est rebus aduersis non perterri sed in illis insurgere Plus ire: iram pipatethici cote esse fortitudinis dicunt: nec ullam uim illam hinc: nisi ira excandeat: ut quarto lib. tuscu. quaestionum Cice. ait. Instaurat: renouat: nec dicimus restauro quia stauro non dicitur: & instar non restar latinum est. Leua: auget ueritatem poeta. Constat enim non ita se gessisse Acilium: Suetonius sic habet Acilius nauali ad massiliam praelio iniecta in puppem hostium dextra & abscissa memorabile illud apud graecos Cynegiri exemplum imitatur transiliuit in nauim umbone obuios agens. Procubuit: inclinatus se. Lacerto brachio. Clypeo: quem laeua gerebat. In illis: massilibus quae dextra. Non conditus: non latens. Expositus: ictibus romano rum piculisque obiectus. Fraternalia arma: erat enim ante clypeum fratris inermi pectori. Cuspide. telis. Perstabat: perseuerat in pugna. Morte iam emerita: nam euadere non poterat: & mortis munus plenum iam erat. Tenet excipit. Casura letho: casura in mortem. Tum uulnere: iam iam moriturus collectis totis uiribus in hostile nauim insiluit. Vulnere: pro quod sanguis egrediebatur. Lassos debiles. Sanguine: uiribus. Contendit: dirigit extendit immittit. Membris defectis robore: corpore uiribus exhausto. Insiluit: coniecit se. Nociturus: ut inclinaret atque obrueret. Cumulata strage uirum: plena cadaueribus. Ictus a romanis illatos. Hausit pelagus: admisit aquam. Foros: tabulata & spacia. Descendit in undas submersa est. Vortice contorto: uoraci aquae conuersione Est & uortex uentorum qui Typhon dicitur ut est apud plinium. Diducta: diuisa & separata. Mare: aqua.

COMNIBO. Creuit in aduersis uirtus: amputata dextra: leua comprehenderat nauem: qua amputata se sup iniecit quam maxima uirtus potuit in nauem romanam: nec prius dimicare destruit quam nauem profundo immergeret: ut antedictum massiliensis fuit: sed Acilius decimae legionis praefectus pro caesaris parte pugnans. De hoc ita inquit Plutarchus. Acilius ex caesaris comilitonibus nauali praelio apud massiliam hostilem ingressus puppim abscisa ei dextra gladio: umbone sinistra retinuit: eo usque uultibus hostes obtinens: ut prostratis omnibus nauem uictor occupauerit. Creuit uirtus: qui maiore iracundia contra hostes peritus est amissa manu: est enim ira quasi eos fortitudinis: nam sicut cote ferrum acuit: ira uirtus ira acuitur. unde academici disputantes multas omnibus comotiones datas: iracundiam ipsam quasi cote fortitudinis esse dixerunt. Truncus. i. amissa manu truncum dixit militem. Dextra: quae pendebat de naue hostili. Lacerto: demissus est gladius a romano qui lacertum amputauit. Iam clypeo & quae utraque manu priuatus esset: ille nihilominus instabat ut puppim perderet hostilem. Clypeo. id est amissa sinistra qua clypeus tenebatur. Telis. id est amissa dextra. Non con. non: propterea a pugna defecit. Expositus: extra positus: ut se obiceret telis hostium. Arma: scutum fratris. Confixus cuspide. quauis telis hostium transfixus esset. tamen perstabat in proposito ut non inultus caderet. Emerita morte tenet: perfecta: quia corpore excipiebant tela. quae mittebantur in alios: deo a morte suos: corpore suo defendebat. Emerita translatio a militibus: qui emeriti dicuntur: cum debita stipendia praefecerunt. Tum uulnere multo: postquam iam toto corpore caesus flare non poterat diutius: collegit uires sanguine suo: & se saltu deiecit in nauem romanam: quae cum grauata esset cadauere: & sanguine repleta in latus pendere coepit & submersa est sed peruertit historiam. Effugientem: expirantem. Lassos. i. sanguine effuso. Contendit. intendit. Defectus: exhaustis sanguine. Solo pondere: quia

manibus nocere non potuerat. Strage uirum: nūc dicit quōmersit nauem. Accipit ictus. s. fluctuū maris qua qua pte insiluerat hic massiliensis ea pte lat⁹ nauis inclinabat: & fluctu maris pulsabat. Hausit: accepit. Ruptis. s. nimio pondere. Ad summos foros: ad sūma tabulata nauium. Descendit in undas: modū nauis peuntis & mergentis exposuit: qua submersa nauis pōtū inuoluit in uorticis modū. Mersa: dū mergit carina. Dicta in duas ptes separata qua diuidunt maria cū aliqd mergit. Inq; locū: sed nauis obruta mā occupauit locū suū Varii fati: qua descripsit uaria genera mortis.

CSVLPI. Ferrea dū: Cū romani manu ferrea a lycidam p nauis corripuissent sociis eum p crura retinentib⁹ diuisus est: postremaque pte statim mortua superior in qua uitalia continebant diutius uixit. Manus: instrumentum cum plurib⁹ uncis. Inserit: immittit. Puppis: massiliensis. Rapidos: ueloces & rapaces. Auulsus: ab reptus & a suis & a ferrea manu. Scindit: hos uersus lucan⁹ ipse percussis uenis pfluente sanguine ubi friger pedes manusq; & paulatim ab extremis cedere spiritū sensit seruido adhuc & compote mentis pectore dī cecidisse. Emicuit: psiluit. Lentus: tardus & uelut ab uno uulnere. Discursus: qui fiebat ex diuersa cruoris effusione. Animā: sanguinis in quo uita est. In membra: inferiora. Interceptus: confusus mistus. Tanta: tam largae erat enim totū corpus uulneratum. Ultima pars: putata fuisse ab extremis laterib⁹ ad talos. Tradidit in lethum: dedit extinguendos. Vacuos uitalib⁹: in quib⁹ uitalia membra nō erant: Ea sunt epar pulmo cor praecordia cerebrum. Tumidus: est enim spiradi officina: iccirco spongiosus ac fistulis inanib⁹ cauus. Viscera: extra ipsa uitalia. Fata: mors. Haeserunt: diu laborauerunt. Uctata: conata. Vix tulerunt: difficulter abstulerunt tradiditq; morti. Dum nimium: militū imprudentiam qui nauim inuenterunt enarrat. Incūbit: tota enim in unum lat⁹ se uertit. Versa: inuersa. Cōgesto: in unū lat⁹ collecto. Texit pelagus: quā nauis supra mare in faciem cadens milites meruit. Iactare brachia: nare. Tūc unica: docilitas est. Vnius enim quia a rostris cōcurrentib⁹ est intercept⁹ fatum singulare commemoratu. Facies lethi: apparentia & qualitas mortis. Fixer penetrare. Discessit: diuisum est tam uasto impetu. Quo mi. aera so. ut ipsa rostra aera se non collidant licet essent illo torpore impedita. Eliso: compræssio & cōtuso. Saniem: sanies ut celsus ait est tenuior sanguine uaria crassa glutinosa & colorata. Permi. u. contusus cū carne. Inhi. phibēt nautæ & retrahunt.

COMNIBO. Ferrea dum puppi: nunc etiā describit quæ de nouo superuener: & quo alii genere mortis perierunt & unius casum describit: quā quū in undas maris pceps casurus esset: cruribus retentus est a suis: sed cū ab altera pte distrahit. medius crepuit & sanguis una simul omnis effusus est. Ferrea: nā manicis ferreis: aduersas naues quasi irretitas tenet: ne e manibus euadant: cū igit manum ferreā iniecerunt: ut nauē cōprehenderent: cōprehenderunt lycidam quendā: & manus cum retraheret: hunc in undas traxissent: nisi sociū eum cruribus retinuissent: dicit ergo dum illæ trahunt: & illi retinent medius disruptus. Ordo ē. Mauus ferrea quæ iniecta erat nō ut raperet lycidam sed cōprehenderet nauem. Dum inserit: dū iacit ut puppem cōprehendat. Nec sic: nec sanguis inquit effusus est sicut e uulnere a quo sensim egredit: sed uno eodemq; tpe Nullius uita: nullius unquā inquit mortuus est: qui tā lato meatu uitam aperiret. Tanta: tam lata. Pars ultima: pars interior ab umblico mortua erat: sed superior ubi uitalia erant: ut pulmo & cor: diu cū morte luctata est. Trunci: pro truncata. Vacuos artus: id est membra carentia uitalibus. Pulmo tumidus: quia aerē reci procum recipit & remittit: sed cū aerem recipit inflatur. Feruent. i. palpitant circa pccordia. Haeserunt morata sunt. Fata. i. mors. Vix membra tulerunt: qua aegre omnia mēbra extincta sunt: ubi uitalia erant. Dum nimium aliud genus mortis scribit: nō unius qdem: sed uniuersorū qui in nauē cōstiterant dum inquit una nauē acrius pugnat & oēs ad eam ptem tantūmodo se receperunt ubi pugna erat: fecerunt ut cū intenti ad pugnā in uno latere nauis cōsisterent: usq; adeo nauē ab illo latere oppræsserunt ut eā euerterent & ipsam cū nauē obruerent. Puppis uersa nā q in nauē erant latere sinistro relicto in dextrū uenerūt: ubi aduersus hostes pugnant. Nimium pugnax. i. usq; i pncipiē suā. Lateri. s. unū pugnant aduersus hostes. Caua: cōcaua. & casus ablatiu: & in modū uasis euersa est. Brachia. qua tecti erant: ideo nō potuerunt explicare se e nauē: ut nautes euaderent. Clauso ma. i. nō patenti. Tunc u. deinde secutus ē casus nouæ mortis unius iuuenis: q dū medio

Ferea dū puppis rapidos man⁹ inserit uicos
Affixit lycidam mersus foret ille p fundo
Sed phibēt sociū: suspēsaq; crura retentāt:
Scindit auulsus: nec sicut uulnere sanguis
Emicuit lentus. ruptis cadit undiq; uenis
Discursusq; animæ diuerse in mēbra meātis
Interceptus aquis: nullius uita perempti
Est tanta dimissa uia. pars ultima trunci
Tradidit in lethum uacuos uitalib⁹ art⁹
At tumidus q pulmo iacet. q uiscera feruēt
Haeserūt ibi fata diu: luctataq; multum.
Hac cū parte uiri uix oīa membra tulerūt:
Dū nimium pugnax unius turba carinæ
Incūbit prono lateri. uacuāq; relinquit
Qua caret hoste ratē cōgesto pōder puppis
Versa. caua texit pelagus nautasq; carina
Brachia nec licuit uasto iactare p fundo.
Sed clauso periere mari. tunc unica diri
Conspecta est lethifacies cū forte natantē
Diuersæ rostris iuuenem fixere carinæ.
Discessit mediū tā uastos pect⁹ ad ictus
Nec phibere ualēt obtritis ossibus artus
Quo minus aera sonēt. eliso uentre p ora
Eiectat sanicem permistus uiscere sanguis.
Postq; inhiēt rēis puppes. ac rostra cēdūt